

**UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO
PRAHA**

Magisterské kombinované studium
2010 – 2012

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Václav Vachovec

Média jako vzor chování a jednání mládeže

Praha 2012

Vedoucí diplomové práce: Dr. Mgr. Bc. Jan Šnitr

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Master Combined Studies
2010 - 2012

DIPLOMA THESIS

Václav Vachovec

The Mass Media as a Model of Conduct and Manners for the Youth

Prague 2012

**The Master Thesis Work Supervisor: Dr. Mgr. Bc.
Jan Šnitr**

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 22. 12.2011

Bc. Václav VACHOVEC

Poděkování

Chtěl bych poděkovat za vedení mojí diplomové práce svému vedoucímu, Dr. Mgr. Bc. Janu Šnitrovi.

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá problematikou současného vlivu médií na chování mládeže. Věnuje se jednotlivým druhům médií a popisuje příčiny negativních společenských jevů. Rozebírá vliv party a rodiny. Zabývá se možnostmi školy a v závěru rozebírá možnosti na úseku prevence. Ve své praktické části na dané téma jsem provedl empirický kvantitativní dotazníkový průzkum, který se z pohledu rodičů středního a vyššího středního věku zaměřuje na vliv médií na výchovu a jednání mládeže.

Klíčové pojmy

Kriminalita, rodina, média, masmédia, mládež, internet, výchova, sociálně-patologické jevy, škola, prekriminalita, stigmata.

Annotation

This diploma thesis is concerned with problems of contemporary influence of the mass media on behavior of the youth. It deals with individual types of mass media and describes the reasons of negative social phenomena. It analyses the influence of the social group and the family. It scrutinizes the abilities of the school and in conclusion of my diploma thesis analyzes the possibilities of precautions. In the practical part I performed an empirical quantitative questionnaire survey, which is focused on the impact of the mass media in the upbringing and behavior of the youth from the view of middle-aged and advanced-middle aged parents.

Key words

Delinquency, family, mass media, the youth, internet, upbringing, social-pathologic phenomena, school, pre-criminality, stigma.

OBSAH

ÚVOD	8
I. Teoretická část	10
1. HISTORIE VZNIKU MÉDIÍ	10
1.1. Tištěná kniha	10
1.2. Vznik tištěného média – novin	12
1.3. Mezi masová média patří i film	14
1.4. Internet jako celosvětové médium	15
2. NEGATIVNÍ JEVY A VLIVY	17
2.1. Příčiny negativních společenských jevů	17
2.2. Vliv konstitučních příčin	19
2.3. Vliv působení rodiny	21
2.4. Vliv působení školy	23
2.5. Parta a její vliv	25
2.6. Vliv médií	28
2.7. Etnické menšiny	30
3. MÉDIA	32
3.1. Média jako specifický prostředek komunikace	32
3.2. Charakteristika médií	33
3.3. Žurnalistika a literatura	38
3.4. Obrazovka jako domácí přítel	47
3.5. Filmový hrdina jako náš vzor	52
3.6. Internet, jednička mezi médii 21. století	56
4. KRIMINALITA	63
4.1. Kriminalita dětí a mládeže	63
4.2. Druhy trestné činnosti, páchané mládeží	66
4.3. Recidiva kriminality mládeže	68
4.4. Motivace k závadovému chování	69
4.5. Rodina a její úloha při výchovném působení	72
4.6. Společnost a její úloha při výchovném působení	74
Využití volného času mládeže	75
Instituce a právní úprava a prevence	75
Systém primární, sekundární a terciální prevence	76
5. Shrnutí teoretické části	79
II. Praktická část	80
6. PRŮZKUM VLIVU MÉDIÍ NA MLÁDEŽ	80
6.1. Vymezení cíle	80
6.2. Metody a metodika	80
6.3. Hypotézy:	81
6.4. Vyhodnocení dotazníku:	81
6.5. SHRUTÍ VÝSLEDKŮ PRŮZKUMU	103
ZÁVĚR	106
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	108
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	112
SEZNAM PŘÍLOH	113

ÚVOD

Téma svoji diplomové práce jsem si zvolil „Média jako vzor chování a jednání mládeže“. Domnívám se, že se jedná o problematiku velice aktuální. Žijeme v době, kdy média ve všech svých formách od televize přes mobilní telefon až k internetu ovlivňují neodmyslitelně život každého z nás. Zatímco střední a vyšší věkové kategorie berou tyto komunikační prostředky převážně jako pracovní pomůcky a příjemné doplňky k životu, pro mládež jsou naprosto neodmyslitelnou pracovní součástí jejich životů. Tady se otevírají do budoucnosti velké otázky kdy a v jaké míře s těmito komunikačními prostředky pracovat. Kde je ještě jejich snesitelná míra a kde již dochází k vytváření závislosti nebo využívání ke kriminální činnosti. Zejména mladá generace, která nemá tolik životních zkušeností, není schopna adekvátně odlišit jaký druh informací je pro ni vhodný a který a v jakém množství je už za hranicí únosnosti.

Na denním pořádku je skloňování slova média ve všech pádech. Proto jsem zpracoval toto téma pro svoji diplomovou práci. Mládež je a do budoucna bude vždy tou nejohroženější skupinou. Proto je potřeba se věnovat jejím problémům a zároveň také ochraně, do které se musí zapojit všechny složky společnosti, nevyjímaje její zakotvení v legislativních normách.

V první kapitole se zbývám vznikem a vývojem jednotlivých druhů médií. Pokračuji přes jejich negativní jevy, které se projevují v rodině, škole a které následně přecházejí do aktivit, vyplňujících volný čas dítěte a mladistvého. Jedná se hlavně o vliv party, která svým jednáním a konáním nahrazuje rodinu a ovlivňuje další vývoj mladistvého. Při nedostatku vzorů v rodině dítě přejímá vzory, které mu nabízí televizní obrazovka nebo počítačové hry – tzv. „akčního hrdinu“.

Následně se v další kapitole věnuji rozboru médií a jejich dalším působením na děti a mladistvé. Popisuji zde charakteristické rysy, které provázejí masovou komunikaci. Zabývám se rozvojem počítačové sítě až po současnou podobu internetové sítě. V kapitole o žurnalistice se věnuji etickému kodexu novináře. Také zde v rámci kazuistiky uvádím dva případy, na jejichž objasnění měla ve své době podíl média. Právnímu povědomí se věnuji zejména na příkladu § 28 Krajiní nouze a § 29 Nutná obrana. V poslední části této kapitoly rozebírám použití internetu přes s jeho klady a zápory včetně diagnostikace závislosti na patologickém hráčství.

V poslední kapitole teoretické části se věnuji kriminalitě mládeže od záškoláctví po dětskou prostituci. Kde uvádím pro lepší přehled tabulky s počty spáchaných skutků za určitá období zpětně. Následují počty skutků a pachatelů, na kterých se podílely osoby ve věku od 1-17 let věku v letech 2008 až 2011 na území hlavního města Prahy. Následuje kapitola zabývající se využitím volného času mládeže a právní úprava a prevence v Koncepti státní politiky s mládeží pro roky 2007-2013.

Pro vyhodnocení diplomové práce jsem si zvolil metodu empirického kvantitativního průzkumu, který se opírá o určitou teorii a ověřuje hypotézy. Pro tuto práci jsem si zvolil formu účelového dotazníku, který jsem sám zpracoval. Pro tento dotazník jsem si zvolil celkem 20 uzavřených otázek, u kterých jsem dal na výběr vždy několik odpovědí označených písmeny a, b, c. Praktické využití svojí práce vidím ve zpracování teoretické části, ve které rozebírám vznik a průběh a vliv médií na jednání a chování mládeže. Zabývám se také kriminálním chováním mládeže a vznikem těchto faktorů. V další části se věnuji rodině a využití volného času mládeže. Zabývám se také prevencí a právní úpravou na úseku ochrany mládeže. V praktické části jsem zpracoval a vyhodnotil dotazník, který se věnuje preferování jednotlivých druhů médií mezi mládeží a jejich negativním vlivům. Celá práce se dá použít při přednáškách o vlivu médií na chování mládeže. Nebo při sběru a vyhodnocení dalších prací věnovaných tomuto tématu.

I. Teoretická část

1. HISTORIE VZNIKU MÉDIÍ

1.1. Tištěná kniha

Vzniku médií předcházela samotná komunikace mezi lidmi. Tento proces byl nedílnou součástí v organizaci starých společností a můžeme říci, že probíhal zejména v oblastech jak náboženských, tak i politických, a dále u institucí sloužících ke vzdělávání. V literatuře jsou popsány způsoby, jakou formou měla církev na začátku středověku vypracován důmyslný systém, kterým předávala informace všem lidem bez výjimky. Ve své době se jednalo o masovou komunikaci, protože média tak, jak je známe v dnešním slova smyslu, tehdy nebyla, prostě neexistovala¹.

V současnosti nelze vymyslet jednoduché pravidlo, které by určovalo směry pro rozvoj v komunikačních technologiích. Ale můžeme směle konstatovat, že každá nová technologie je ve své podstatě náhradou nebo doplněním stávajících komunikačních prostředků, které jsou v době jejich vzniku vždy v popředí zájmu veřejnosti. Tady můžeme uvést příklad, kdy ruční opisování knih bylo provozováno zejména v gesci klášterů, a které nahradil až Gutenbergův vynález knihtisku v polovině 15. století. I když v Číně a Koreji byl znám předchůdce knihtisku již dávno před Gutenbergovým vynálezem.

¹ McQUAIL, 2009

Není tak daleko za námi doba, kdy rozvoj komunikačních technologií byl značně omezen a jeho vývoj byl soustředěn zejména do oblasti bezpečnosti státu a jejích represivních složek. Můžeme tedy říci, že čím větší svoboda ve společnosti, tím snadněji a jednodušeji se tato média šíří všemi vrstvami společnosti a stávají se všeobecně dostupné širším vrstvám společnosti. V uzavřených, nebo autoritářských společnostech se tyto novinky šíří daleko pomaleji. Například v Rusku byl povolen knihtisk až v 17. století. Obdobná situace byla v Osmanské říši, kde byl knihtisk zaveden až v roce 1726. Pro rozvoj a vývoj médií má velký význam takzvaná západní kultura. Z této oblasti zbytek zeměkoule přebíral nově vyvíjené technologie. Přesto po roce 1989 nastal v zemích bývalého východního bloku rozvoj také v oblasti těchto technologií. Nikde není napsáno, že vývoj v oblasti médií musí být stále směřován pouze k zemím na západ od našich hranic. Do budoucna se bude trend ve vývoji odlišovat podle místa, společenské poptávky a kultury jejich vzniku.

Mezi základní a staletými ověřená média patří tištěná kniha. Její vynález byl ve své době převratným bodem ve vývoji médií, který ve vzdělanosti lidstva odstartoval novou epochu. Protože umožnil reprodukování jednoho textu v mnoha výtiscích, v rámci čehož došlo zákonitě k větší cenové dostupnosti knih mezi větší počet obyvatel. Začala se objevovat i jiná, než jenom náboženská díla, ale i knihy s více světským zaměřením. Politická díla vyplynula z tohoto vývoje jako přirozená samozřejmost. Kniha nám tedy neslouží jenom jako zdroj poznání ale má hodnotu i jako uchovatelka a šířitelka královských zákonů a provolání. V této fázi vývoje již můžeme hovořit o tom, že vynález knihtisku přispěl do budoucna ke změnám společenského řádu a také ke vzniku revolucí, které byly podpořeny v rámci větší vzdělanosti a šíření informací.

V antické době jsou zaznamenány předchůdci tištěných knih, kdy se opisovala díla slavných myslitelů v různých žánrech. Zejména se jednalo o díla naučná nebo zábavná. Rozpad říše římské znamenal i konec knižní kultury, která se znovu objevila s rozvojem klášterů, které byly středisky

vzdělanosti. Proto také kniha na počátku středověku byla považována za úložiště moudrosti. Byl to vlastně svazek listů svázaných v pevných deskách, ze kterého se četlo u čtecích pultů. Pergamenové svitky zanikají, když vynález knihtisku umožnil tisknout na ploché listy papíru. Od těch dob je použití knihy v podstatě stejné až po současnost. V době, kdy byla kniha vrcholným a stálým nositelem myšlenek, jejich bohatí majitelé a místa vzdělanosti tehdejší doby – kláštery – začaly zřizovat vlastní knihovny, které ve své době plnily několik funkcí. Zároveň ukazovaly na svého majitele jako vzdělaného a zároveň movitého člověka. Od 19. století, kdy se zřizují na mnoha místech i veřejné knihovny, plní také funkci masového vzdělávání. Tuto funkci plní podnes. Zároveň s tímto fenoménem vzniká i celé odvětví orientující se na výrobu knih. Od sazečů po vazače a výrobce papíru, až po jejich prodej. Z knihy se vlastně stává zboží.

Fabre a Martin odhadují, že v 15. století bylo vytištěno až 15 000 titulů, kdežto v 16. století již bylo vytištěno více než jeden milion výtisků Lutherova překladu bible². V této době se již knihy vydávají na objednávku a tento trend je zřejmý zejména ve Francii a Anglii. Objevují se autorská práva a nakladatelství, která poskytují záruky autorům a splňují požadavky cenzury. Zvyšuje se objem jednotlivých výtisků a rozmanitost žánrovosti. Jako první lze doložit uplatnění cenzury u vládnoucí třídy v 16. století. Přesto k dokonalosti dovedli cenzuru až totalitní režimy 20. století.

1.2. Vznik tištěného média – novin

Předchůdcem tohoto média byly pamflety, bulletiny a letáky, které bývaly vydávány v průběhu 16. století až do počátku 17. století. Jejich distribuce byla prováděna pomocí v té době nově vznikající pošty. Jejich

² MCQUAIL, 2009

obsah byl zaměřen na zprávy týkající se mezinárodního obchodu a jiné informace týkající se směn peněz. S rozvojem novin se ale do tohoto periodika dostávají i další odvětví, která byla dříve vyhrazena do oblasti diplomatické, ekonomické nebo politické roviny. Noviny začaly podávat zprávy z oblastí inzerce, informovaly o událostech a v neposlední řadě plnily funkci bulvární, kdy informovaly o různých drbech a klepech ze společnosti. Opět v tomto odvětví vzniká celá řada nových pracovních příležitostí. V případě prodejnosti novin se stává jejich hlavním motorem prodej zpráv. Informace se stává zbožím. A tento fenomén je založen na poskytování zpráv širokým vrstvám, a proto nebyly nutně poplatné vládnoucí třídě nebo církvi. I když samozřejmě v každém období se funkce novin posouvá do roviny politického vývoje, který ovlivňuje dané historické období. Ničím novým nejsou případy, kdy v dobách nesvobody vychází ilegální tisk, který podporuje boj za nezávislost a svobodu. Každé noviny jsou určeny specifickému okruhu čtenářů, a to podle zájmu, nebo politického smýšlení. Sem zařazujeme také to, čemu se říká politický a stranický tisk, který je určen vymezenému kruhu čtenářů stmelených například jednou politickou myšlenkou. Přesto, že se jedná o takto zaměřené tiskoviny, mají i v dnešní době svoje opodstatnění a nacházejí svoje čtenáře. Jejich historie vychází z doby, kdy jednotlivé politické strany byly přísně vyhraněné, a tisk byl základním nositelem aktuální informace.

Současně s rozvojem liberalismu a omezováním přímé cenzury po roce 1850 vznikají i noviny, které se oprošťují od bulvárního zaměření a snaží se informovat o dění ve společnosti bez zanášení prvků stranickosti a bulvárnosti.

Bulvární tisk se ve své podstatě zaměřuje na přinášení zjednodušujících zpráv z oblasti zločinů, katastrof, krize, válek a skandálů. Využívá větší objem reklamy a tím může ovlivňovat a snižovat ceny za jednotlivá vydání. Politika jako taková není v jeho zorném záběru na prvním místě zájmu. Vznikl zhruba před sto lety na základě větší gramotnosti obyvatelstva a svojí orientací na příběhy nejen obyčejných lidí, které jsou

podávané poutavým až dramatickým a senzacechtivým způsobem si našel svoje nezastupitelné místo na trhu. Jedná se o skutečně masově rozšířené a čtené médium mezi všemi vrstvami obyvatelstva. Do budoucnosti se jistě nikdo nebude snažit toto periodikum nějakým způsobem omezit, protože i toto médium má vydobyté svoje místo na trhu s médii.

1.3. Mezi masová média patří i film

V době svého vzniku, to znamená ke konci 19. století, se zařadil mezi masová média v podstatě proto, že nabídl starý druh zábavy v novém kabátě. Tento se skládal z přenosu pohyblivých obrázků, a tím se stal převratnou novinkou, protože zároveň nabízel zábavu pro celou rodinu, která tak mohla trávit volný čas jiným způsobem, než bylo pravidlem v minulosti - např. návštěvou divadelních představení. Další výhodou byla možnost volby žánru, který chtěl kdokoli sledovat. Od dramatu po humorné scénky přes záběry z míst, kam se normální smrtelník nemohl nikdy podívat. Můžeme konstatovat, že film přinesl masám v té době (dělnické třídě) zprostředkovaně zábavu, která byla dříve určena pouze vyšším společenským vrstvám. V této době také vzniká nové odvětví zábavy, kterému říkáme zábavní průmysl.

Ale film neslouží jenom zábavě, plní samozřejmě i jiná společenská zadání, která slouží k posílení celonárodního nebo celospolečenského zájmu, jinak řečeno k propagandě. Dalším vývojovým znakem tohoto média je vznik filmových škol. Ruku v ruce s vývojem filmu jako takového se z tohoto odvětví stává regulérní obor podnikání, ve kterém se od doby jeho vzniku až po současnost točí obrovské prostředky. Samozřejmě film v současné době neplní svoji úlohu pouze tím, že je sledován v kině, ale plní svoji úlohu ať už po stránce vlastenecké, nebo v neposlední řadě i finanční. Po vzniku a rozšíření televize jako dalšího média, které svým rozsahem jednoznačně plní funkci světového média. Slouží nejen k přenosu

sportovních přenosů, zábavných a vzdělávacích programů, nebo politického zpravodajství z celého světa. Ale i ke sledování filmové produkce třeba pomocí kabelové, satelitní nebo běžné televize. Přesto, že se jedná o celosvětové médium, posledních dvacet let se stává jedničkou mezi komunikačními médii jednoznačně mobilní telefon a internet se všemi jeho klady a zápory.

1.4. Internet jako celosvětové médium

Internet je komunikační systém a médium druhé poloviny 20. století a jednoznačně jednička začátku 21. století. Historicky zrekapitulováno, v roce 1969 byla pro vojenské a vládní účely vybudována síť ARPANET, která mezi sebou propojila několik počítačů. V Československu a České republice se tyto technologie začaly prosazovat až po roce 1989. Podle internetových stránek Wikipedie můžeme porovnávat. V listopadu 2008 mělo připojení k internetu 32 procent domácností a na jaře 2009 přes 90 procent. Nejrozšířenějším typem připojení v domácnostech bylo bezdrátové (36%), nejčastěji realizované technologii Wi-Fi, následované pevnou telefonní linkou s ADSL (25%), a po kabelu (23%). Připojení prostřednictvím mobilního telefonu vykazalo pouze 5% a kdysi nejvyužívanější technologie dial-up (vytáčené připojení) zanedbatelná 2%. Nejvíce počítačů bylo připojeno rychlostí 2Mbit/s (20%) a 4 Mbit/sec (19%), uživatelů s rychlostí do 1 Mbit/s bylo 36%. 14% uživatelů internetu si není vědomo, jakou rychlost internetu užívají.³

Samozřejmě i tyto nové technologie mohou mít na člověka neblahý vliv, kdy dochází k vytváření závislosti a majitel, nebo majitelka se nedokáže od svého nového miláčka oprostit. K tomuto tématu existuje

³ <http://cs.Wikipedia.org/wiki/Internet>

dosud velice málo literatury a taková závislost nebyla dosud vědecky zpracována. Přesto už existují studie o až patologické závislosti na některých sociálních sítích (např. Facebook).

Je otevřenou otázkou, nakolik budou internet, CD-ROM, videokazety, nahrazovat nebo doplňovat „tištěnou kulturu“ a slovo učitele, a jaké místo přitom zůstane škole (Havlík, Kořa, s. 36) ⁴.

S jiným pohledem na funkci internetu se setkáme v učebnici distančního vzdělávání. Když před nedávnou dobou řekl zakladatel firmy Oracle pan Larry Ellison, že „Internet mění vše včetně charakteru vzdělávání“, myslela si většina pedagogů, že je to fantasta a navíc, že o vzdělávání nic neví. Pravděpodobně jsou to však slova Komenského 21. století. Uvidíme! (Zlámalová, s. 127) ⁵.

Internet nám samozřejmě nabízí i další možnosti využití, jako jsou možnosti nákupu nejrůznějšího zboží. A poskytuje obrovské množství dalších služeb, nemůžeme tedy říci, že toto médium je ve svém rozvoji za zenitem, ale doposud se rozvíjí a se stále většími možnostmi ve vývoji elektroniky bude naše životy ovlivňovat čím dál více. Možnost ovlivňovat a vyjadřovat se k problémům v podstatě po celé zeměkouli dává do budoucnosti netušené možnosti. A protože internet je celosvětová záležitost, jsou zde snahy o jeho kontrolu ze strany státních orgánů stejně jako o kontrolu mobilních telefonů.

⁴ HAVLÍK, KOŘA, 2007

⁵ ZLÁMALOVÁ, 2008

2. NEGATIVNÍ JEVY A VLIVY

2.1. Příčiny negativních společenských jevů

Zde budeme hovořit zejména o sociálně patologických jevech. Kdy jejich vznik, průběh a následný vývoj je nedílnou součástí každého společenského řádu a zřízení. Příčiny, které ovlivňují faktory a způsobují toto jednání, se zase ale zase tolik ve své podstatě nemění. Proto stále pracujeme s takovými termíny, jako je dědičnost, sociální a životní prostředí, škola a pracovní prostředí, a dále i využívání volného času. To všechno jsou konstantní hodnoty, ze kterých můžeme stále vycházet. A samozřejmě celý tento soubor doplňují média, která nás jako celou společnost stále více ovlivňují a spoutávají. Na rozdíl od dospělých jedinců, kteří již mají vytvořený svůj názor na svět a dokáží filtrovat a zpracovávat informace pro svojí využitelnou potřebu (neřeším, jakým způsobem), je naprosto odlišná situace u mládeže a dětí. Kde se neobejdeme bez účinných zásahů ze strany společnosti, která je povinna podnikat rázná a konkrétní opatření, bez kterých dochází následně u mládeže k vytváření patologických jevů, které se projevují stále více slábnoucí etickou a mravní výchovou. To se projevuje nadále v nedostatečném právním povědomí, na kterém mají také vinu neustále se měnící pravidla, vydávaná ve formě psaných zákonů. Vždy je účinnější prováděná rozumná prevence než potom řešení zahrnující pouze represí, která svojí nákladností je zátěží pro celou společnost. Dále musíme mít na zřeteli, že současné děti a mládež budou v budoucnosti přebírat a zastávat funkce současných dospělých. Mladí lidé se chtějí realizovat v okruhu svých vrstevníků, nechtějí se vyčleňovat mimo kolektiv, chtějí být zároveň jako dospělí, proto jsou náchylnější vůči negativním jevům jako je gamblerství, drogy, prostituce, a následně i dalším negativním jevům. Média jako internet nabízejí ve své podstatě téměř neomezený přístup k pornografii, která se pro ně v jakékoliv podobě stává běžnou

konzumní záležitostí a stává se normou. Svůj díl odpovědnosti na tom mají také sdělovací prostředky, které doplňují sortiment zábavy o filmy s tematikou „akční hrdina“, kde se prezentuje násilí jako běžná forma řešení jak osobních, tak i celospolečenských témat (reklama na kofolu, kde student v kabinetu líbá svoji profesorku, jistě bude evokovat myšlenky, že takové jednání je naprosto běžné a normální). V tisku je následně rozebírána tematika kriminální činnosti, která někdy dodává pachateli trestného činu pocit zadostiučinění, kdy se stane pro nevyzrálou část společnosti hrdinou. Ukazuje prostředí, kde násilí je univerzální možností k prosazení svých zájmů ve společnosti.

Jedním z hlavních vlivů, které ovlivňují delikventní chování je dědičnost. Podle psychologických výzkumů je dokázáno, že snížená sebekontrola nebo hyperaktivita je do jisté míry ovlivněna genetickým fondem rodičů. To ale není omluvitelným důvodem k delikventnímu chování. Genetické vlohy pouze zvyšují předpoklady, které následně vedou k delikventnímu jednání. Přesto se na výsledném efektu ještě podílejí další faktory, bez kterých by nedošlo k rozvinutí do konečné fáze, ale zůstalo by pouze u určitých aktivit a sklonů. Protože hovoříme o dědičnosti je zřejmé, že příčinou závadového chování jedince bývá vrozená dispozice u rodičů. Přesto mladý člověk přebírá vzory chování, které vidí ve své rodině za normu. Jako negativa sem patří hlavně zvýšená konzumace alkoholických nápojů, drogové závislosti a užívání jiných psychotropních látek.

V devatenáctém století, které bylo nejen stoletím technického rozvoje (stoletím páry), došlo k novému jevu. Se zvyšujícím se počtem obyvatel (na kterém měla podíl lepší zdravotní péče) opouští mnoho pracujících v důsledku nedostatku obživy venkov a stěhuje se za výdělkem do měst. Se všemi důsledky jako je nezaměstnanost, kriminalita a zvýšený počet sebevražd. Tak vzniká jako samostatné vědecké odvětví i kriminologie-věda, která se zabývá podstatou kriminality. A také byly zjišťovány biologické determinanty delikvence. Samotné zkoumání se zaměřilo na tzv. „degenerativní znaky“, které byly podle tehdejších znalostí typické pro

rodilé zločince. Tuto praxi začal uplatňovat Ital Césare Lombroso (1835-1909), který se snažil potvrdit tuto teorii na vědeckém základě podle tzv. kriminologicko-antropologické školy. Lombroso studoval tvary ušních boltců u všech tehdy známých zločinců. Podle tvaru lebky, na které studoval drobné odchylky označované jako „degenerativní stigmata“, se snažil odhadovat a sledovat další vývoj v životě zločince. Podle jeho závěrů se člověk zločincem rodí a pravý zločinec má jasně pozorovatelná a měřitelná tělesná stigmata. Podle svých rozsáhlých měření, která prováděl během svého výzkumu, došel k závěrům, že mezi tělesná stigmata patří malé zapadlé oči, tupá sestupující brada nebo široký plochý nos. Mezi duševní vlastnosti potom řadil krutost, malou citlivost k bolesti nebo vyšší pohlavní pud. Mnohé z jeho poznatků se dají využít i v současnosti, ale problém je v generalizaci jeho závěrů.

Vlivem dědičnosti se ve 20. století systematicky zabýval ve své práci Henri Herbert Goddard, který prováděl výzkum v amerických rodinách, ve kterých se vyskytlo delikventní chování. Ve svých pojednáních potvrdil vliv dědičných vlastností na lidského jedince. Podle jeho označení se jedná o „vrozenou slabomyslnost“. Rovněž byl prováděn výzkum u jednovaječných a dvojvaječných dvojčat, kde se srovnával výskyt určitého způsobu chování a myšlení. Při zkoumání dědičnosti se používá také tzv. „adopční studie“ - při této metodě se pozorují děti, které byly krátce po porodu svěřeny do péče adoptivních rodičů. Zde se výzkum zaměřil na hodnocení biologického faktoru vlastního a vlivu vnějšího výchovného prostředí adoptivních rodičů. Závěrem bylo zjištěno, že geneticky předané vlohy snižují nebo zvyšují působení činitelů vlivu prostředí.

2.2. Vliv konstitučních příčin

Vliv konstitučních příčin a faktorů nelze považovat za hlavní příčinu sociálně patologických jevů. Přesto můžeme hovořit o určitých

předpokladech, které v souběhu s ostatními vlivy vytvářejí prostředí pro vznik obdobných jevů. Jedním z těchto předpokladů je například syndrom hyperaktivity, kdy hovoříme o její vrozené formě. Podle odborné literatury je popisována jako lehká mozková dysfunkce (LMD), lehká dětská encefalopatie (LDE) nebo minimální mozková dysfunkce (MMD). Příznaky se projevují v časté změně nálad, impulsivním chováním, neschopností se soustředit na delší časově ohraničený úsek. Dále se vyznačuje větší neohrabaností, při pohybu špatnou koordinací, větší náchylností k nemocem a úrazovosti. Pro dítě je problémem udržet si koncentraci, je výrazně labilní ve svém jednání. Jsou časté poruchy při čtení, psaní a verbálním projevu, při kterém zadržávají. Projevují se u nich potíže s chudší slovní zásobou a nepřesností ve vyjadřování. V kolektivu jsou pro svoje poruchy v chování a špatnou adaptabilitu neoblíbení. Adaptační poruchu si sebou přenášejí do období dospívání a dále i do období dospělosti, kdy se tato porucha výrazně projevuje. Na negativní projevy svého okolí reagují často se zvýšenou agresivitou a nepředvídanými záchvaty vzteku. Důsledkem bývají časté komplexy méněcennosti.

a) vrozená osobní dispozice. Sem patří zejména psychopatie, která je trvalou celoživotní vadou. Projevuje se od dětství nerovnováhou ve skladbě osobnostních dovedností a vlastností. Projevuje se opakovanými konflikty v kolektivu. Mezi normu a psychopatii ještě řadíme akcentované a anomální osobnosti. Velice často jsou mezi těmito osobami zjištěni a diagnostikováni pachatelé trestné činnosti. V čase dospívání nelze vždy jednoznačně odlišit povahové rysy od stálých chorobných jako je např. schizofrenie. V desáté revizi mezinárodní klasifikace chorob /F00-F99/ jsou uvedeny následující druhy osobnostních poruch, které mohou mít vztah ke kriminálnímu jednání:

- Disociální porucha osobnosti, emočně nestabilní poruchy osobnosti
- Snížená porucha osobnosti

- Návykové a impulsivní poruchy, např. patologické hráčství, zakládání požárů a nutkání ke krádežím

b) snížená úroveň rozumových schopností. Tyto schopnosti se rozvíjejí za normálních běžných okolností díky vlivu předem vrozených dispozic. Silně to ovlivňuje vnější životní prostředí a vhodná výchova. Je faktem, že ani sebelepší výchova nemůže ovlivnit dosažení běžné rozumové hladiny. Takto postižené dítě je pro život znevýhodněno již od dětství. Ve své podstatě se často jedná o citově zranitelného jedince, jehož chování vyvolává nepříznivé reakce jak u rodičů, tak i u svého okolí. Dalším problémem je, že takovéto děti nedosahují potřebného zařazení v kolektivu svých vrstevníků. Zpravidla nejsou schopny navázat kontakt na potřebné úrovni ani s pedagogem, což se odráží logicky ve školních výsledcích. Následuje zpětná vazba ve formě negativního postoje ze strany rodiny. Pokračování je v obtížném utváření sociálních dovedností a ve svém důsledku navazovat delší citové vazby nebo chápání morálních hodnot, problémem bývá řešení konfliktů.

2.3. Vliv působení rodiny

Výchova člověka je realizována za pomoci působení celého systému výchovné činnosti státních a společenských složek po celý život člověka. Na prvním místě je ale největší význam přikládán rodině, jako základní sociální skupině společnosti. Rodina byla, je a vždycky bude pokládána za hlavní složku výchovného působení na vývoj dítěte.

„Nejzávažnější pro vznik negativních jevů je rodinné prostředí, ve kterém mládež vyrůstá“ (Marešová, s. 10)⁶.

⁶ MAREŠOVÁ, 1997.

V případě, že tento vliv selže, vznikají podmínky pro závadovou a kriminální činnost dítěte. Rodina ve své podstatě není neměnná instituce, mění se početnost, názory a výchovné metody. V životě rodiny nastávají změny také s narozením dítěte, promítají se sem finanční možnosti, nebo velikosti bydlení. To všechno jsou stresové faktory, kterým jsou jednotliví členové rodiny vystaveni. Obecně můžeme konstatovat, že do budoucna bude mít rodinný faktor vliv na růst kriminality mládeže. Při zkoumání vlivu rodiny na výchovu mládeže bylo u pachatelů do věku 15 let zjištěno, že z velké části pocházejí z narušených, nebo dysfunkčních rodin. Tady se zejména projevil nedostatek citových vazeb, které se dětem nedostávaly. Přesto nelze pouze generalizovat, protože i u dobře situovaných rodin, kde dítě trpí nedostatkem citu, dochází k delikvenci. Tam, kde jsou láska a cit nahrazovány pouze velkým kapesným, dochází k citovému strádání dítěte a jeho odcizování rodině. Dítě si hledá rovnocennou náhradu, kterou zpravidla nachází v partě. Výchovu v dobře fungující rodině nemůže nahradit žádná náhradní instituce, protože v rodině si dítě vytváří návyky pro fungování a začlenění do společnosti a i návyky pro rodinu, kterou v budoucnu jednou založí. Jiná je praxe u dětí, které byly vychovány v dětských domovech, zde se projevuje nedostatek schopností k navázání dlouhodobých vztahů. Jejich chápání života je příliš ovlivněno zkušenostmi z ústavního života. Můžeme tedy konstatovat, že pro vývoj dítěte a mladistvých se stává rizikovým faktorem neexistence jednoho z rodičů. Častěji to bývá otec, který svým jednáním jako je alkoholismus, drogové závislosti a v neposlední řadě násilné sklony, promiskuitní chování, nezvládnutí situace a od rodiny odchází. Další příčinou se stává také selhání v roli živitele rodiny, kde jeden z důvodů k selhání bývá častá nezaměstnanost, která může být příčinou jeho dalšího nevhodného chování v rodině. Jsou naopak známé případy, kdy se jedná o rodinu, která je velice dobře situovaná, tady se dítě dostává do role, kdy je nadbytečné a překáží svým rodičům v podnikatelských aktivitách, nebo v navázání nového partnerského vztahu. Sem se promítají i další faktory, jako je vysoké pracovní nasazení rodičů, kteří se věnují podnikání, nepochopení potřeb dítěte. Jejich zkratkovitě jednání se může projevit až

v trestných činech páchaných na dítěti. Tady můžeme rozlišovat výchovu v rodině na dvě části, kdy je při výchově používána přemíra tvrdosti (takzvaná pevná ruka), kdy ve výchově převládá tvrdost smíšená z fyzického a psychického trestání, která má ve svém důsledku stejný dopad jako nezáměr o duševní vývoj dítěte. Opačná situace nastává v případě, že je dítě příliš rozmazlováno dary a finanční hotovostí a kdy na druhou stranu není od dítěte nic požadováno. Situace, kdy je zase dítě nesmyslně přetěžováno bez ohledu na jeho schopnosti, vytváří podhoubí pro další možnosti nevhodné výchovy. Ta může vést až k útekům z rodiny, školy a následně se profilovat do závadového prostředí, které bývá spouštěcím momentem pro kriminální jednání. Všechny tyto případy označujeme jako znevýhodnění připravenosti dítěte na školu a kolektiv.

2.4. Vliv působení školy

S příchodem do školy přichází dítě o svoje dominantní postavení, které mu rodina více nebo méně věnuje. V novém prostředí školy se musí podříditi dennímu rozvrhu, autoritě učitele a chovat se podle školního řádu tak jako ostatní žáci. Musí si plnit určité povinnosti. Tady se začíná projevovat vliv předchozí výchovy v rodině. A projevuje se naopak i takzvaná „výchovná zanedbanost“. Např. přechod z primitivního výchovného prostředí. Rodiče, kteří mají přezíravý nebo negativní postoj na vzdělání, v této rodině přenáší na dítě nedostatek motivace ke vzdělání. Dalším extrémním faktorem, který se na vzdělání projevuje, je šikana, pokud se snaha dítěte nesetká s pochopením rodiny. Pokud jsou podmínky ve škole nepříznivé, je velká pravděpodobnost, že se bude prohlubovat konflikt mezi učitelem a žáky, pokud dítě nemá zastání v rodině, může tato situace vést k celkovému selhání. Následně se nechutí ke škole projevuje zkratkovitým jednáním, záškoláctvím, dítě začíná lhát a podvádět, pak následuje porušování zákonů. Selhala zde zapojení dítěte do kolektivu, dochází ke zpoždování ve vývoji dítěte a dochází k retardaci. Na stejné úrovni stojí děti s chronickým

onemocněním, tělesná postižení všeho druhu a příslušnost k menšinovým etnikům. Dítě s takovýmto postižením se straní kolektivu, začíná vyhledávat společnost mladších dětí, kde se snadněji prosadí. Rozmazlované děti řeší svoji situaci pomocí darů, které rozdávají svým vrstevníkům. V horším případě jsou ve vleku skupiny, nebo si svoje členství uplácují alkoholem, cigaretami a prováděnou trestnou činností. V těchto popsanych situacích může mít pozitivní vliv na další vývoj pedagog a třída. Učitel je v tomto prostředí ze začátku chápán jako autorita, která dokáže ovlivnit třídní kolektiv. Na základě tohoto rozložení se ve třídě začne vytvářet vlastní subkultura, která má svoji vlastní strukturu, přání, normy chování a představy. Společné zájmy bývají silným spojovacím článkem pro utvoření silného kolektivu, ale i asociálních part. Negativní stránkou školních kolektivů na všech stupních bývá šikana. Svůj podíl na ní má nezáměr nebo nekompetentnost pedagogického pracovníka k jejímu řešení. V období puberty dochází u dítěte k vývojovým změnám v organismu - jsou častější neshody s rodiči, svými vrstevníky a pedagogickým nebo výchovným pracovníkem. Jeho priorita se zaměřuje na upevňování sounáležitosti ke skupině nebo partě, nekriticky nadhodnocuje kamarádství. Touha vyniknout a upozornit na sebe je prvořadá. Zvyšuje se možnost záškoláctví a po konfliktu s autoritou odchází na krátkou dobu z domova a ze školy. Sem spadají i první pokusy o osamostatnění z rodiny. Toto období doprovází konzumace alkoholických nápojů a seznamování se s drogou. Z tohoto stavu se vyvíjejí deprese a mnohdy i pokus o sebevraždu. V případě, že mladý člověk nenajde opětovně zázemí a pochopení v rodině, hledá zázemí a oporu svých citových potřeb v partě. V současné době je stále za hlavního garanta ve výchově dítěte považována škola. Tato myšlenka je do budoucnosti nereálná, protože bez účinných vazeb škola - rodina nelze tento výchovný proces úspěšně zvládnout. Škola nemá dostatečné možnosti v oblasti finanční, ani v oblasti výchovné, aby dokázala kontrolovat v maximální míře každého žáka. V současné době, kdy došlo ke zrušení starých norem chování, a nové nejsou dosud ve společnosti vyprodukovány, není v možnostech školy předvídat, jaké trendy budou kladeny na výchovu

dětí v jejich dospělosti. Škola nemůže ovlivňovat kulturní a životní úroveň, která je v rodinách žáků. Ta se hlavně projevuje na faktorech, jako je například nezaměstnanost, nemoc nebo ztráta jednoho z rodičů. Zde nastává fáze, která se projevuje selháním společnosti. Tady se začínají projevovat sociální rozdíly v jednotlivých rodinách. V rodinách s dobrým sociálním zázemím má dítě větší možnost výběru školy pro něj se zajímavějším programem. To mu po ukončení studia dává lepší šanci uplatnění ve společnosti. Jedná se o všechny druhy škol včetně některých učebních oborů, které nemohou uspokojit všechny zájemce. Proto po absolvování některých oborů nemohou absolventi některých škol najít zaměstnání a nastupují na úřady práce a následně pobírají podporu. Tady můžeme nezaměstnanou mládež rozdělit do dvou kategorií, kdy jedna skupina nemá šanci získat zaměstnání ve svém regionu a druhá nepovažuje zaměstnání jako zdroj obživy a finančního zajištění. Tato skupina uspokojuje svoji finanční situaci cestou nelegální obživy, nebo si zvolí pro svojí životní dráhu cestu, která není v souladu se zákonem.

2.5. Parta a její vliv

V dnešní společnosti je stále těžší udržet si dobře placené zaměstnání nebo vlastnit dobře prosperující firmu - těmto pracovním aktivitám musí jedinec věnovat značnou část dne. V rostoucí konkurenci na pracovním trhu vede tato situace k tomu, že rodiče musí svojí práci věnovat čas určený pro rodinu. Nejvíce se tato situace promítá do rodinných vztahů a postiženými jsou samozřejmě děti. Tato situace zanechává svoje fatální důsledky zejména v období dospívání, kdy dítě potřebuje ke svému zdravému vývoji oba rodiče, kteří jsou schopni vytvořit dítěti odpovídající zázemí. V této době se děti naopak ocitají na pokraji zájmu rodičů, kteří přestávají mít zájem o prospěch svých dětí, nezajímá je, co dělají ve volném čase a dochází v rodině k rozdělení na dva různé světy. V současné době je dokázáno, že každý třetí Čech trpí psychickými problémy, jedním z faktorů,

který za to může, je stres. Ten ovlivňuje zásadně naše jednání. Je snaha zabezpečit pro svoji rodinu co nejlepší hmotné podmínky, a s tím souvisí i přepracovanost, nebo zase na druhou stranu pocity méněcennosti, které u rodičů vznikají, pokud jsou nezaměstnaní nebo nejsou dostatečně úspěšní ve svém zaměstnání. Všechny tyto možnosti ovlivňují značnou mírou vztah mezi dětmi a rodiči a mohou vést až k rozpadu rodiny. Dítě je v tomto vztahu tím slabším partnerem, jako svoji obranu volí při střetu s rodiči ústup – například útěk z domova. Ruku v ruce se na tuto situaci navazuje agresivní chování a psychické nebo fyzické týrání dětí. Dítě pak hledá podporu a dočasný pocit bezpečí a seberealizace pod ochranným pláštěm party. Jestliže chceme hovořit o prevenci kriminality dětí a mládeže, nesmíme opomenout jako jednu z možností kategorii využití volného času. V současné době se neustále hovoří o tom, že pro děti a dospívající mládež není dostatek možností, jak tuto volnočasovou kategorii smysluplně vyplnit. Existuje málo zařízení, které by dokázaly volný čas dětí vyplnit činností, která by dokázala plně uspokojit jejich zájem o sportovní aktivity, mohla rozvíjet jejich tvůrčí a v neposlední řadě relaxační aktivity. V současné době volného tržního hospodářství, kdy je vše orientováno na zisk, jsou i volnočasové aktivity dětí a dospívající mládeže hluboce ovlivněny finančními možnostmi jednotlivých rodin. Tady narážíme na problém těchto zařízení, které můžeme rozdělit do dvou skupin.

Za a) aby měly opravdu dobrou úroveň, která nebude limitována nedostatkem finančních prostředků a následně i kvalitní přípravou vedoucích, kteří budou schopni věnovat dětem na potřebné pedagogické a odborné úrovni.

Za b) tato zařízení by měla být dostupná všem dětem bez rozdílu. Proto v dnešní době zařízení, která nejsou dostatečně dotována svými provozovateli, nemají jinou možnost než se snažit získat finanční prostředky od svých klientů nebo formu dotací. V první řadě se jedná o příspěvky od rodičů, jejichž děti taková zařízení navštěvovaly. Tady nacházíme nerovnost stejných příležitostí pro děti bez ohledu na jejich sociální zázemí. Chudší si

prostě v současné době kroužky pro děti nemohou dovolit. Tady nastává problém nevyužitého volného času, dítě se dostává do situace, kdy má dostatek volného času a stává se tak dítětem ulice. Odtud je již jenom krok k pouliční partě. Parta není jedinou možností, která ohrožuje mladého člověka. Jsou zde i různé náboženské sekty, hrací automaty, nabídka drog a sexuálních služeb. Jedinec, který opustí pro nezáměr a nepochopení svoji rodinu, nachází porozumění a zastání v momentální životní krizi v partě. Nový člen této party je povinen přebrat sociální a mravní normy tohoto společenství. Jedná se často o vysoké nároky. Nový člen mění svůj zevnějšek. Přizpůsobuje svoje chování, životní styl, názory, účes a oblečení. Dochází ke změně a postoji k rodině, alkoholu, drogám a sexualitě. Zároveň dochází ke změnám v názorech a na pořad dne se dostávají různé rasistické teorie. Nevyužitý volný čas dostává novou náplň, nový rozměr využití. Návštěvou diskoték, heren, koncertů a přejímáním nových hodnot, které korespondují s novým životním stylem. Finanční prostředky si parta na tyto aktivity opatřuje způsobem, který je na hranici nebo i za hranicí legální činnosti. Tato má vždy vzestupný charakter, na počátku bývají drobné krádeže, které se formují v organizovaná vloupání přes styk s překupníky a následně splynutí s kriminálními živly a světem dospělých zločinců. U stabilních a integrovaných skupin dochází ke splynutí se světem dospělých osob. Nevraživost a spory mezi celými skupinami ale i jednotlivými členy skupiny se řeší násilím, znakem moci ve skupině se stává nelegální nošení a držení zbraní. V současnosti se opět dostávají do popředí zájmu rasistické skupiny se svojí propracovanou ideologií, která je založená na nespokojenosti obyvatelstva s vládní politikou, a která má základ v historických kořenech. V České republice jsou to odnože zakázané Dělnické strany, která se v současné době angažuje v protestech proti nepřizpůsobivým občanům v Severních Čechách. Celosvětově je organizováno hnutí Skinheads, které je svojí organizací propojeno do celého světa. Její filozofie se vyznačuje nedůvěrou k lidem, kteří nejsou členy skupiny, vyznačuje se silnou militantní strukturou a chováním. Nedílnou součástí je tvrdá disciplína. V jejím čele stojí vždy velice inteligentní vůdce.

Přijímání do skupiny je řízeno pevným přijímacím řádem. Každá skupina má svůj program, řád a morální kodex. Výcvik členů těchto skupin je ve své rozmanitosti rozčleněn na tři hlavní body:

- a) na pouliční střetnutí se svými ideologickými protivníky
- b) chování proti policistům, kteří je zadrží
- c) pronikání do jiných skupin.

System pamatuje i na ohodnocení věrných členů skupin a zároveň trestá i svoje neposlušné členy, které nazývá „odpadlíky“. Jejich činnost se upírá na střety s protivníkem, který se vyznačuje jinou barvou pleti, jiným chováním, vyznáváním jiných hodnot, nebo jiným náboženským vyznáním. Finanční prospěch je až druhořadý. Při agresi skinheada obvykle stačí málo, třeba jenom příliš vyzývavé chování protistrany. Jeho závadové chování lze charakterizovat jako brutální a vyznačuje se použitím nejrůznějších zbraní, zejména nože nebo basebalové pálky, je běžné také použití úderů a kopů, které jsou vedeny velkou silou. V nejednom případě takový útok končí i smrtí protivníka. Násilí v těchto skupinách funguje jako hnací motor, je prosazována se stejnou tvrdostí proti protivníkům i proti odpadlíkům z vlastních řad. Vyřazování jsou členové, kteří se buď prohřešili proti stanoveným normám, nebo je přestali splňovat. Následně dochází k tomu, že vyloučení členové pokud svůj odchod nebo vyloučení ze skupiny ve zdraví přežijí, stávají se členy jiných, tzv. „pokoutních“ skupin, které se vyznačují všemi znaky kriminálních skupin, jako je konzumace alkoholu, sexuální promiskuitou, krádežemi a přebýváním v místech, která připomínají doupata. Z těchto skupin se potom rekrutují pouliční prodejci drog.

2.6. Vliv médií

Velkým náporům na psychickou stránku vývoje dítěte mladých lidí mají všeobecně média, a to v jakékoliv jejich podobě. Snadná je dostupnost

v podobě televizních programů, DVD nosičů ale také internetu. Přes stále se zvyšující a tradiční nabídku knih, možností návštěv koncertů a divadel, jsou tyto prostředky vzdělávání vytlačovány na okraj zájmu. Z nedostatku času rodičů následuje odložení dítěte k televizoru nebo k internetu.

V současnosti není v reálných možnostech rodičů nějakým způsobem blokovat závadové stránky na internetu nebo nevhodné pořady v televizi. Zejména po roce 1989 se programová nabídka zaměřila na tematiku s akčními filmy, kde zaniká jakákoliv výchovná funkce a do popředí se dostává styl života, kde je „člověk člověku vlkem“. V těchto pořadech ať kreslených typu Tom a Jerry, želvy Ninja nebo hraných typu Xena dochází ke zjevnému násilí, mrzačení a zabíjení bez zjevného dopadu a postihu hlavního hrdiny, rovněž tak bolest je potlačována a stavěna do role naprosto běžné součásti života. Dítě přejímá styl svého filmového hrdiny s jeho klady a zápory. Rovněž násilí a smrt bere jako běžnou součást reality života, která je normálním životním prostředkem k vyřešení různých životních situací a problémů. Mladý člověk chce napodobovat svoje vzory a podobat se dospělým, proto také používání nevhodných slov a erotických scén vede k jejich následování. Programy, ve kterých jsou zobrazovány násilné scény, snižují citlivost k obdobnému chování v reálném životě. Ve spisech uložených na sociálních pracovištích zrovna tak jako ve spisech kriminálních nebo soudních lze dokladovat, že trestná činnost mládeže byla inspirována televizním programem. Je dokázáno, že vyšší negativní účinky má sledování těchto programů u jedinců, kteří mají sklon k násilnostem z důvodu dědičnosti, konstitučním faktorům, nebo v neposlední řadě také díky nezájmu rodiny, nebo i následně špatným vlivem skupiny závadové mládeže. Negativní vliv mají také programy, které využívají pro zvýšení zájmu sledovanosti záběry z míst, kde došlo k trestným činům (krimi zprávy). Také v současné hudební produkci, která je produkována živě nebo z přenosu, najdeme prvky agresivních, až depresivních myšlenek, které přímo vybízejí k následování. Zároveň také produkce veřejných koncertů nabízí příležitosti k nabídce a prodeji drog a požívání alkoholických nápojů. Po jejichž požití se v davu návštěvníků dají snadno vyprovokovat agresivní

nálady a třeba i panika, které ve svém důsledku končí veřejným násilím, ničením veřejného a soukromého majetku.

2.7. Etnické menšiny

Etnické menšiny se vyskytují ve všech zemích světa, které v současné době řeší větší či menší problémy se začleněním těchto menšin do většinové společnosti. Jednoduché ani rychlé řešení tohoto problému nikdo nezná, prostě neexistuje. Za vším se skrývá trpělivá a několik generací trvající práce, která ani přes všechno úsilí nemusí přinést požadované výsledky. Jádrem problému je obsaženo v rozdílnosti kultury, jazyka, způsobu životního stylu, náboženství obyčejích a vyznáváním jiných morálních hodnot. Tyto vyjmenované odlišnosti mají negativní dopad na získání vzdělání a následně i uplatnění na trhu práce. Z těchto rozdílností a odlišností v sociální a ekonomické sféře plynou těžko řešitelné konflikty, které vedou k páchání trestné činnosti příslušníků těchto etnických menšin. V České republice je nejvíce zastoupená Romská menšina. Dlouhodobé poukazování na vytváření ghett a špatnou začlenitelnost těchto osob do majoritní společnosti přineslo obrovské problémy zejména v severních Čechách, kde situace dospěla do bodu mrazu. Zde se dají očekávat dlouho předvídané a předpovídané sociální nepokoje proti nepřizpůsobivým občanům. V praxi se ukazuje, že zastoupení Romů mezi trestně stíhanými osobami je mnohonásobně vyšší, než je početnost v populaci.

Značná část všech stíhaných nebo vyšetřovaných recidivistů patří k této etnické skupině. Častěji než v majoritní populaci se trestné činnosti dopouštějí mladiství a děti.⁷

⁷ MAREŠOVÁ, 1993.

Do čela výše zmiňovaných protestních akcí se postavili nespokojení občané podporovaní starosty obcí. Následně se k těmto protestům připojilo anarchistické hnutí spolu s Dělnickou stranou. Obdobné problémy řeší s problémovou Romskou menšinou v Maďarsku a Rumunsku. Pokud nebude uspokojivě řešena tato problematika na vládní úrovni, dojde k izolaci a radikalizaci romské mládeže. Signály jsou u množících se případech napadání a šikanování dětí pocházejících z majoritní společnosti romskými dětmi, jako například v Klatovech. Podobná situace nastala v šedesátých letech v USA v rámci černošského hnutí.

3. MÉDIA

3.1. Média jako specifický prostředek komunikace

Termín média se používá pro veřejný sdělovací prostředek, který v jednom okamžiku oslovuje velký počet příjemců. Jedná se o specifický prostředek komunikace, který ovlivňuje politické dění. Platí tedy tvrzení: „Kriminalita je politikum“. Má to zřejmě příčiny již v samotné povaze politického života, kdy jsou v zájmu politického úspěchu politických stran a uskupení nastolovány problémy a nastolována řešení, která mají zajistit především volební úspěch daného politického subjektu.⁸

Mezi klasický druh médií patří jistě noviny. Na prvopočátku jejich vzniku stojí podle informací novinářsky zpracované informace z dopisů, které si mezi sebou posílal bohatý rod Fuggerů. Ve kterých si sděloval informace ze světa politiky, módních trendů a vztahů které panují mezi jednotlivými panovnickými rody, jaké jsou výdaje jednotlivých dvořanů, a na základě toho se rozhodovali, které investice určené vladaři a kam budou výnosné, nebo naopak rizikové. Tyto dopisy sloužily jako podklad pro první jednostránkové novinové letáky, které se následně vyvinuly v letákové noviny, jejichž rozsah byl až několik listů. S vynálezem a rozšířením Gutenbergova knihtisku se přenos důležitých, politických a ekonomických informací značně rozšířil. Se značným odstupem času následoval vynález kinetoskopu od geniálního vynálezce Thomase Alvy Edisona, a následují bratři Louis a August Lumierové se svým prvním filmem. Také Nikola Tesla má zásluhu na rozvoji médií, a to konkrétně rádia. Na vývoji televize, která rozhodným změnila pojetí a svět jak médií, tak masmédií, má i vynálezce selenu J. J. Berzelius. Všechny tyto osobnosti spojuje ve svém

⁸ Analýza trendů kriminality v roce 2008

konečném důsledku jedno. Každý z těchto vynálezů posunul vývoj lidstva v oblasti médií jednoznačně dopředu, každý si musí vybrat, co v médiích hledá a k čemu mu poslouží, zda pro zábavu, poučení nebo v nich vidí jenom nástroj manipulace s velkým počtem lidí. Další velký mezník nastal se vznikem a rozšířením internetu, jehož komunikační možnosti v oblasti zábavy a přenosu informací jsou při současném vývoji elektroniky skutečně impozantní. Kde můžeme hledat vznik a počátek médií.

3.2. Charakteristika médií

V prvopočátku byla snaha o předávání informací ve skupině, jednalo se o zdroj informací, které umožňovaly přežití celého kmene, informace se soustředily zejména na informace týkající se získávání potravy sloužící k přežití kmene. Pro předávání informací na dálku byl využíván oheň, kouřové signály, a také zvukové signály - například africké tamtamy. Tyto prostředky sloužily k obraně, ale také byly využívány třeba k lovu, kdy podávaly informace o pohybu zvěře. S dalším vývojem v komunikaci byly využívány k předávání informací jiného rozsahu. Tyto jednoduché prostředky byly schopny předávat informace řetězově do značných vzdáleností, ale obsah jejich zpráv byl určený úzkému okruhu příjemců.

Rozvoj nastal v 80.tých letech dvacátého století, kdy došlo k propojení několika počítačů, a do roku 2002 byla prodána první miliarda počítačů. S rozvojem liberálně demokratické společnosti po roce 1989 došlo i k pádu monopolu státu v oblasti médií a nastal rozvoj jak soukromých médií, tak i veřejnoprávních, dále dochází v letech 2005 až 2012 také k modernizaci v přenosu dat z analogového na digitální vysílání, které zajišťuje příjemcům více programů, lepší obraz a zvuk v HD rozlišení. Na rozvoji každého konkrétního média má ovlivňující vliv řada faktorů, jako například úroveň vyspělosti společnosti, životní styl, zručnost a technické nadání obyvatelstva. Sociální komunikace je základním pilířem při vytváření

společenských skupin, tato komunikace je spojnicí, která umožňuje jak samotnou existenci, tak dává prostor ke spolupráci a vytváří prostředí k soupeření. Podílí se na tvorbě názorů, vytváření emočního prostředí, hodnotového systému, utváří mezilidské vztahy a ovlivňuje celé prostředí.

Pro výraz *masmédia* používáme v současné době použití více druhů užívaných médií. Komunikací prostřednictvím médií rozumíme komunikaci za pomoci tisku, rozhlasu, televize internetu a navazujících technických zařízení. V současné době je médium označováno jako sdělení⁹.

Charakteristické rysy provázející masovou komunikaci:

a) jedná se o veřejnou službu, kdy nikdo není vyřazen nebo omezen z poslechu nebo sledování televize apod.

b) původce – příjemce. Klasické rozdělení, kdy původcem rozumíme například majitele televize, redakční štáby, atd.). Příjemce je blíže neurčený a neorganizovaný počet jedinců. Změnou v organizovanou skupinu se mění v publikum.

c) dochází ke vzájemnému ovlivňování původce a příjemce bez přímého kontaktu za použití techniky formou dopisů, ankety, vytváření pořadů podle přání posluchačů.

d) počet posluchačů (příjemců) není stanoven, ale jedná se o mnoho posluchačů na více příjmových místech.

Úkolem mediální komunikace je na základě předání určité informace potvrdit nebo vyvrátit názor, poučit nebo také pobavit příjemce. Informace jsou často podávány za účelem skryté nebo přímé manipulace. Pro předání informací bez manipulace nám slouží zpravodajství. Pro komentované zprávy používáme termín publicistika. Informace nám slouží k ovlivnění jak jedince, tak i celé veřejnosti a následně ke změně názorových postojů

⁹ McLuhan, 2000

příjemců. V dnešní době máme média zaměřená na konkrétní druh pořadů, například zpravodajství sport nebo bulvární zprávy. Rozdíl jsou podle druhu příjemců také v době působení, čímž rozumíme čas vysílání, nebo také jiné způsoby komunikace jako je například vydávání vlastního televizního časopisu.

Rozdělení a funkce médií se projevují jako činnost s určitým významem a zaměřením, která se podle Krause dělí na celou řadu skupin a podskupin¹⁰.

a) informativní - poskytování zpráv dat a informací adresátům. Dále sem patří funkce hodnotová, hodnotící, kognitivní a vzdělávací

b) komunikativní – spojení a přenos sdělení, dorozumívání. Dále sem patří funkce socializační, stimulační, kulturní, kompenzační, humanizační, výchovná, hédonistická, zábavná a další.

S dalším vývojem ve společnosti bude i zde docházet ke změnám. Je dokázáno, že před Gutenbergem byl vynalezen předchůdce knihtisku v Číně ve druhém století před naším letopočtem. Pro Evropu byl ale zásadním přelomem Gutenberg a jeho první vytištěná kniha v roce 1445. Zde je zásadní milník ve vývoji evropské kultury a vzdělanosti.

Tady byl položen základ k tzv. Sedmé velmoci. Tištěným médiím jednoznačně vděčíme za rozvoj kulturnosti, informovanosti a vzdělanosti. Ovlivnila svým obsahem jednání a chování celých generací. A to v dobrém i špatném slova smyslu. Známe mnoho příkladů, kdy psané slovo zničilo nebo naopak kladně ovlivnilo osud nejednoho člověka. Tyto schopnosti má v nezměněné formě doposud, pouze jsou doplněny o moderní technické prostředky. Dalším převratným vynálezem v oblasti komunikace byl ve své době optický telegraf Roberta Hooka, který byl roku 1684 představen v Londýně. Následovala celá řada vylepšení, směřující ke zlepšení přenosu a rychlosti informací.

¹⁰ KRAUS, 2002

Ale velký přelom přinesl vynález elektrického telegrafu vynálezce Samuela Morse v roce 1844. Morse vymyslel i svojí abecedu (Morseovku) přesto se dal vynález také zneužít. Když ten, kdo zprávu vysílal nebo přijímal, mohl provést v předávání zprávy dál určité změny a odeslat tak falešnou zprávu. Přes tyto nedostatky se telegraf pro svoji jednoduchost a nízkou poruchovost používá dodnes ¹¹.

Dalším obohacujícím vynálezem v řadě přenosu informací byl vynález bratří Lumierových kinematografu a Thomase Alva Edisona 35 mm kinofilmu v roce 1889, proslulá byla jeho první produkce, kdy se v několikavteřinovém záběru na diváky řítí rozjetá lokomotiva. Došlo k velkému zmatku, když si diváci mysleli, že se vřítí na ně do sálu. Vjem spojený s tímto zážitkem se hluboko ukládá do paměti a ovlivňuje naše jednání. Film tak doplnil tisk, který byl v té době na vrcholu popularity. Film se stal velice rychle oblíbenou formou zábavy a bleskově se rozšířil po celém světě. Vytvořil tím zcela nové a související odvětví včetně vlastního školství V prvních desetiletích dvacátého století rozšiřuje svoji popularitu i rozhlasové vysílání. S rychlým rozvojem elektroniky a zvyšující se dostupností rozhlasových přijímačů, jednoduchostí pokrytí signálem a v neposlední řadě také rychlostí a aktuálností v předávání informací bylo toto médium v první polovině dvacátého století využíváno většinou domácností. Jedná se o médium, které dokáže ovlivnit velké množství posluchačů v jednom časovém sledu. Vynálezem a rozvojem televizní techniky se po druhé světové válce rozšířil okruh médií i o médium, které bylo obohaceno o obrazovou část. První vysílání se ale uskutečnilo již v roce 1926 a o deset let později bylo uskutečněno i první přímé vysílání přenosem z Olympijských her v Berlíně. Od padesátých let minulého století ale dochází k rozvoji televizního vysílání po celém světě, televizor se stává nedílnou součástí každé domácnosti. Rozsah televizního vysílání překračuje rámec národních hranic. S dalším rozvojem družic se televizní signál rozšiřuje po celém světě a dochází k ovlivňování myšlení velkých skupin

¹¹ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Telegrafie>

lidí. Programová nabídka se rozšiřuje na desítky programů se specifickým zaměřením podle požadavků diváků. Přesto i televizor přes svoji technickou dokonalost a masové rozšíření našel svého rovnocenného partnera.

V době studené války se v USA na vládní požadavek začal uskutečňovat plán na vytvoření fungujícího spojení mezi akademickými, vládními a strategickými úřady za pomoci propojení počítačů (státy, města, úřady, vojenské základny atd.). Vládní orgány potřebovaly mít vybudovanou spolehlivou odolnou a výkonnou komunikační síť, která by musela fungovat i při výpadku některých uzlů. Jednalo se o vylepšení do té doby používaného systému komunikace, které bylo vybudováno na systému řízení z centrály. Nevýhodou tohoto systému byla snadná možnost jeho vyřazení při poškození jeho řídicího uzlu, napadením centra, ústředny apod. Proto počátkem 60. let 20. století dostala firma RAND Corporation státní zakázku vyřešit problém, jak by mohly počítače fungovat také po skončení jaderné války. V zadání zakázky stálo nalézt systém, který by fungoval i v případě, že některé jeho prvky by mohly být docela zničeny. Firma RAND Corporation se zaměřila na problematiku koncipovanosti sítě, její řízení a její správy, v roce 1964 navrhla a vypracovala řešení založené podle zadání úkolu na dvou hlavních pilířích.

a) síť bude nezávislá na centrální složce

b) síť bude fungovat i v případě nefunkčnosti některých jejích částí

Tady je počátek komunikační sítě, jejíž význam můžeme rozhodně nazvat světovým. Je to INTERNET. Jeho technické možnosti jsou rozhodně na úrovni 21. století. Jedná se o téměř k dokonalosti přivedený systém přenosu dat, který umožňuje získat a najít informace téměř po celém světě. Umožňuje komunikaci nejen mezi dvěma uživateli, ale i s celou řadou dalších komunikantů v jeden časový úsek po celém světě. Tak jako každý vynález může sloužit třeba ke vzdělávání, zároveň ale může být použit i k páčání trestné činnosti nebo k vytvoření návyku. Tady se projevuje jako každá jiná nezvládnutelná patologická závislost. Již dneska jsou známy

případy, kdy jedinci propadli kouzlu tohoto média a nedokázali například přerušit počítačovou hru. Toto jednání nakonec vedlo v několika případech i k úmrtí samotného hráče. Rovněž tak připojení online po dobu 24 hodin svědčí o neschopnosti zvládat tuto závislost jako problém. Stejně tak nadužívání těchto komunikačních prostředků během pracovní doby pro svoji potřebu vede k vypěstování nezdravé závislosti.

3.3. Žurnalistika a literatura

Během historického ohlédnutí by se jistě každý z tvůrců nějakého mediálního vynálezu nemálo podivil, jakou mírou ovlivnil do daleké budoucnosti vývoj lidstva. První v řadě by podle evropských měřítek jistě stál vynálezce knihtisku Johannes Gutenberg. Zde můžeme s klidem konstatovat, že stál u vzniku média, které se během svého vývoje jednoznačně vyvinulo v masmédiu a jeho využití je skutečně celosvětové. Jeho obrovská popularita je teprve v posledním desetiletí trochu potlačována nebývalým rozmachem elektronických médií. Od roku 1445 kdy byla vydána první kniha, stačilo lidskému pokroku pouze padesát let. Aby tištěné slovo dostalo další rozměr a to vznikem profese, které se říká „sedmá velmoc“, pro kterou jsou informace a obchod s nimi denním chlebem. Jedná se o obor, kterému se říká žurnalistika. Všechny nás obklopuje a ovlivňuje, můžeme ji blahořečit nebo zatracovat. Ale díky ní můžeme denně pročítat desítky vydávaných tiskovin od novin až po specializovaná periodika zaměřená na jednotlivě specializované obory. Prvopočátky nalezneme v místech vzdělanosti středověku klášterech, kde původní publikační činnost obstarávali kněží, kteří opisovali Bible, životopisy svatých a jiné biblické příběhy. Ale tyto knihy nebyly určeny pro obyčejné venkovské obyvatelstvo té doby. Drtivá většina lidí byla v té době ngramotná, včetně i většiny urozených, protože číst a psát se neslučovalo s rytířskou morálkou. Kdežto žurnalistika je od svého začátku zdrojem obchodu s informacemi. Zájem byl hlavně o informace z kolonií, o vše co souviselo se zámořskými objevy.

První zprávy byly psány formou dopisů, ale zprávy v nich obsažené měly hodnotu zlata. Tyto dopisy byly zasílány svým objednavatelům, kteří s nimi mohli dále obchodovat. Následovalo období renesance a reformace, kdy se stále více dostávají do popředí otázky, které vymezují právo na informace. Největší rozvoj žurnalistiky můžeme zasadit do doby 19. a 20. století. Kdy se zdálo, že toto tištěné médium je nepřekonatelné. Také dělení žurnalistiky prošlo svým vývojem, kdy prvotní dělení bylo rozděleno na ekonomiku a politiku. V pozdější době se začal žánrově dělit na další odvětví jako sport, kulturní a zábavní rubriky. Na rozvoji magazínu má svůj podíl zejména rozvoj v oblasti fotografie. Žurnalistiku dále dělíme na dvě hlavní části. Hlavním úkolem zpravodajství je podávat základní informace o událostech, zpráva má být objektivní. Kdežto publicistika vychází z podstaty kdy je k dané věci potřeba zaujmout nějaké stanovisko nebo názor, který může být ve svém důsledku i subjektivní. Svým obsahem může sloužit k hodnocení, vyjadřovat soudy a vymezovat pojmy. V konečném hodnocení je cílem přesvědčovat a získávat respondenty a oslovenou veřejnost pro dosažení svých cílů. Neopomenutelnou částí obsahu je také poučení a zábava. S veřejným míněním lze také manipulovat na základě uveřejňovaných zpráv, které lze prezentovat různým zkreslujícím způsobem také za pomoci polopravd a lží.

Vždy ve svém důsledku záleží na každém jednotlivém příslušníkovi „sedmé velmoci“ - novináři, jak se získanými informacemi naloží. V demokracii je jedním ze symbolů svobody nezpochybnitelné právo na informace. Dále záleží na tom, jak se bude s informacemi dále nakládat a pracovat tak, aby nedošlo k porušení základního morálního kodexu novináře. Jsou známy případy kdy v honbě za informacemi nebo senzací došlo k poškození nebo i úmrtí osob které se dostaly do hledáčku takzvaných novinářů, zabývajících se bulvárními zprávami (lady Diana). Záleží tedy na tom, pro jaký druh tisku novinář pracuje a jaké zprávy jsou od něho očekávány.

Do rozporu s veřejným míněním se často dostávají do sporu zejména tiskoviny a tisk zaměřený na různé politické strany a skupiny. Tyto můžeme pojmenovat stranickým tiskem. Tady často dochází k vydávání informací, které se snaží populisticky nalákat nové členy, nebo je ovlivňován odvětvím, pro které pracuje, nebo které zadalo jeho výrobu, např. velké firmy, organizace, nebo uskupení.

Další a poslední kategorií, na kterou se dělí tisk, je bulvární, nebo na zábavu orientovaná tiskovina, která je zaměřená na co největší náklad a s tím spojený maximální zisk. Morálka a etický kodex novináře je až druhořadá záležitost. Informace podávané v tomto periodiku jsou v rozporu již mezi uvedením na titulní straně a mezi obsahem uvnitř. Nebo se rozpor projeví mezi několika dalšími vydáními, kdy musí být zprávy dementovány

Základní zásady etického kodexu novináře dělíme na celou řadu bodů:

- Právo čtenáře na úplné pravdivé a nezkreslené informace a právo znát původ těchto informací
- Povinnost novináře odolávat nátlakům a střetům zájmů
- Požadavky na profesionalitu, osobní zodpovědnost a neúplatnost
- Důvěryhodnost, serióznost novináře a novin
- Citlivý přístup (např. k pozůstalým, k dětem, k obviněným apod.

Mezi nejčastější porušení etického kodexu novináře:

- K častým porušením etického kodexu novináře patří špatná práce s informacemi nebo dokonce plagiátorství. Dále přijímání úplatků nebo darů, v některých případech stranění určité skupině na úkor jiné. Ve

fotografii pak například neuctivé nebo necitlivé zobrazení osoby, manipulace s obrazem apod.¹² .

Etické problémy, se kterými se může setkat každý novinář:

Porušení soukromí: ve snaze získat exkluzivní informace, tzv. sólokapra, novinář poruší právo na ochranu soukromí. Odhalení rodinného tajemství je příčinou rozpadu manželství a podepisuje se na dětech. Které nejvíce trpí náparem publicistiky a ztrátou soukromí, které se projevuje pomlouváním rodičů velice těžce. Zejména bulvární listy při tom nerespektují pravidlo neporušovat základní principy, např. presumpce nevinny. Dochází k porušování osobní svobody a dat, kdy teprve při úpravě zákona č. 101/2000 Sb., je pamatováno na ochranu osobních dat a fotografií těchto osob. Přesto se s tímto porušováním zákona stále můžeme setkávat, např. při zneužívání dětí v kauze Kuřim.

Klamání: jednání a postup novináře, který úmyslně uvádí nepravdivé zdroje informací.

Úplatky: získávání nebo nabízení peněžních nebo jiných výhod. Ze strany novináře se jedná o výhodu při získávání informací, která mu umožní napsat exkluzivní reportáž. V opačném případě se tak děje v případě k ovlivnění postoje novináře aby jeho hodnocení bylo kladné směrem k uplácujícímu.

Osobní účast na zprávě: pro takovou zprávu je novinář ochoten dát úplatek kompetentní osobě nebo využít informací z těchto zdrojů, jedná se zejména o signál k výjezdu PČR, HZS a dalších členů IZS k místu nehody, požáru, vraždy nebo jiné obdobné události. Taková informace mu zaručí natočit exkluzivní reportáž v přímém přenosu z místa události.

Syndikát novinářů:

Je politicky neutrální a nezávislý na jakékoliv náboženské, politické, ekonomické státní nebo soukromé struktuře. Je dobrovolným profesním

¹² <http://www.chovani.eu/etika-medii/c107>

sdužením novinářů. Aktivně se angažuje za prosazování svobody slova, šíření informací a oponuje všem ovlivňujícím strukturám. Součástí Syndikátu je „Komise pro etiku“ nezávislá profesní instituce. Jejím posláním je naplňovat Ústavu Mezinárodní federace novinářů a jejich závěrů, které se vyhlásily normami profesionálního chování novinářů. Za tímto účelem vydává obecná doporučení, konkrétní stanoviska i posouzení k případům porušení novinářské etiky jako nedílné součásti novinářské profese naprosté respektování svobody slova, projevu, tisku a práva občana na informace¹³.

Dne 18. července 1998 vydal Syndikát českých novinářů Etický kodex novináře. Jsou jím vázáni všichni členové a Etická komise, která zastupuje tuto organizaci, se tímto kodexem řídí také při rozhodování o sporech mezi nečleny. Etický kodex se dělí na tři hlavní části:

1. Právo občanů na včasné, pravdivé a nezkreslené informace
2. Požadavky na vysokou profesionalitu
3. Důvěryhodnost, slušnost a serióznost

V současnosti se stále více ukazuje, že nekontrolovaný a časově neomezený prostor při sledování médií ve všech jeho formách má na mládež negativní vliv. Možnost sledovat ať už v tištěné nebo virtuální formě se zaměřením zejména na portály, které se zaměřují na sexuální praktiky, které vycházejí z nestandardních postupů a propagují ponižování člověka, dávají mladým lidem nevhodný návod do života. Přejímají jednání a chování praktikované při těchto sexuálních praktikách a berou je jako běžnou normu. Tady dochází k velkému tlaku, který působí na psychiku dětí a mládeže všeobecně. Dítě nedokáže odhadnout, kam až může zajít, co je ještě pouhá hra a kde již dochází k závadovému chování a hazardování se životy. Drogy, alkohol a sex jsou faktory, které ovlivňují nebo zasahují do života každého z nás. V běžném denním životě se s nimi setkáváme ať už

¹³ <http://syndikat-novinaru.cz/>

v otevřené nebo skryté formě a nelze se jim vyhnout můžeme je pouze eliminovat.

Pornografie ve své tištěné podobě na nás shlíží z titulků bulvárního tisku každý den, jednoduše proto, že zvyšuje prodejnost. Je to ta nejjednodušší forma, se kterou se můžeme setkat, a stala se ve své podstatě normou. Dnes již nikoho nepohoršuje a nikomu nevadí, stal se z ní zvyk, potažmo norma. Daleko horší je skrytá latentní pornografie. Šířená po síti internet a komunikačních sítích. Denně se dovídáme z médií o případech ohrožování mravní výchovy mládeže. Kdy je dětem nabízena úplata za poskytovaný sex. Nebo v opačném případě dochází k obvinění ze strany dítěte, které obviní dospělého ze znásilnění a následně se zjistí, že podstata věci tkví v tom, že dotyčná dívka nedostala za sex zapláceno. V těchto případech sehrála svoji roli komunikační média, která umožnila navázání kontaktu bez možnosti kontroly ze strany rodičů. Ve statistikách SKPV jsou zaznamenány případy, kdy návodem k přepadení žen a spouštěcím momentem bylo sledování pornografických časopisů a jiných médií, ve kterých je znázorněno ponižování, tedy sadomasochistické praktiky. Následně došlo pracovníky SKPV k odložení těchto případů, protože věk pachatelů se pohyboval mezi 12 až 15 lety věku¹⁴. Můžeme konstatovat, že dětská zvědavost nezná meze. Proto prohlížení pornografických časopisů se sadomasochistickou tematikou může mít na nevyzrálou dětskou duši neblahý vliv. Množí se případy šikanování a násilí ve škole, proto nevšímavost k těmto jevům může vést až k narušení zdravého psychického vývoje dítěte nebo k poškození jeho zdraví. Nezachycení takovéto poruchy v jednání může mít za následek tragické dopady. Jsou známy případy, kdy včasné nezachycení takovýchto změn v chování může mít za následek i spáchání nejtěžšího trestného činu, který je uveden v trestním zákoníku podle § 140 Vražda¹⁵. Mediálně známý je případ Jaroslava Papeže nar. 15.

¹⁴ Intranet SKPV

¹⁵ Jedná se o zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, který vyšel ve Sbírce zákonů dne 9. 2. 2009. Důležitým právním předpisem je též zákon č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

4. 1942, který v 60. letech pracoval v kině Metro jako promítač. Rodina i jeho okolí o něm vědělo, že se jedná o pedofila se sklonem k sadismu. V roce 1962 byl vyšetřován orgány VB pro zneužití a mučení chlapce. Přesto, že byl za obdobné jednání několikrát soudně stíhán, vždy byl odsouzen pouze podmíněně s následným uložením protialkoholní léčby. Do promítací kabiny v kině nalákal Josefa N. (11) kde ho znásilnil, bodal, uškrtil a ukryl pod podlahu kabiny. Při následném ohledání bylo na tělíčku chlapce zjištěno 36 bodných ran nůžkami. K celému tragickému vyvrcholení případu nemuselo dojít, kdyby si kompetentní orgány vyžádaly včas další odborná vyšetření. Nejvyšší trest nad vrahem Papežem byl vykonán dne 8. 6. 1967.

Dalším takovým případem, při kterém hráli při jeho objasnění velkou roli média, konkrétně televize, došlo v roce 1987. Protože oběť tohoto odporného činu dosud žije, změnil jsem z pochopitelných důvodů veškerá osobní data.

Třináctiletá dívka se vracela v dopoledních hodinách se svým psem, kterého venku venčila. Do výtahu k ní přistoupil muž, který ji zavezl do suterénu domu, kde ji znásilnil, vypíchl jí obě oči a do vagíny jí nacpal skládací metr, který v ní následně zlomil. Poté co si myslel, že dívka zemřela, ji zahrabal pod uhlí a utekl. Zanedlouho po činu ji našla sousedka, která slyšela ve sklepě sténání. Rozběhlo se pátrání po pedofilovi se sadistickými sklony. Byly prověřovány veškeré evidence ale bez výsledku. Při výslechu postižené a slepé dívky v nemocnici byl použit citlivý přístup dnes již zesnulého kriminalisty, který svým ohleduplným jednáním dokázal navést dívku k velice přesnému popisu pachatele, ale kterého také dokázal také díky svému nadání sám nakreslit (tehdy ještě neexistoval identifikační systém PORIDOS). Kde byl podle popisu zobrazen muž okolo padesáti let. Tato kresba byla uveřejněna v televizním pořadu Federální Kriminální Ústředna pátrá s negativním výsledkem. Po rozhovoru s psychologem bylo doporučeno ubrat na kresbě cca 20 let. Protože pro malé dítě je každý dospělý člověk starý, zvláště když se mračí a chová se agresivně. Opět

s negativním výsledkem. Po opětovném snížení hranice stáří zhruba o pět let se dostavil kladný výsledek. Anonymní telefonát na tento podnět oznámil, že takový muž pracuje u dopravních podniků jako mazač výhybek. Tato informace byla prověřena a na základě kresby byl ztotožněn M. V., nar. 1959, jako možný pachatel. Při výslechu se k tomuto činu doznal. Protože byl zadržen v době velikonoce, bylo prokuraturou nakázáno uvolnit celý předběžného zadržení pro návštěvníky z NDR, kteří těchto svátků využívali našeho území k setkávání se svými příbuznými z NSR a dopouštěli se různých nezákonností včetně propagace fašismu. M. V. byl do této cely umístěn, a protože zde byl úplně sám, podařilo se mu spáchat sebevraždu oběšením. Tento muž nebyl veden v žádných evidencích ani nebyl nikdy předtím za obdobné jednání vyšetřován. Také na objasnění tohoto případu měla velký podíl média.

Jak z těchto případů vyplývá, oběti takových útoků pokud mají štěstí a útok přežijí, nesou si trauma z takového zážitku po celý život.

V současnosti vidíme, jak klasické médium kterým kniha je zatlačováno do pozadí před novými technologiemi. Před nástupem těchto médií byla kniha jediným médiem, které bylo možné opětovně používat k hledání a používání informací. Existovaly orgány a nástroje, které dbaly nad kulturní a jazykovou hodnotou tištěných knih. Po roce 1989 nastala kvalitativní a kvantitativní změna, kdy se produkce začala zaměřovat v rámci zvyšování nákladu na žánry produkující násilí a vzor v akčním hrdinovi. Tradiční česká záležitost, kterou je pohádka nebo klasická díla se začala pomalu vytrácet a zanikala i vydavatelství pro děti. Se změnou hodnot a priorit se začal vytrácet i model klasické babičky, která čte svým vnoučatům pohádky před spaním. Podle statistik se v současné České republice prodá okolo 25 milionů knížek. O prvenství v prodejnosti se dělí populárně naučná díla, s populární literaturou faktu. V oblasti fantazie jsou stále v popředí zájmu příběhy kouzelnického učně Harry Pottera od spisovatelky Joane K. Rowlingové.

Novým fenoménem na trhu v České republice je prodej elektronických čteček knih, kterých dosud prodalo asi 50 tisíc kusů, a nakladatelství Fragment chce měsíčně vydávat okolo 20 titulů e-knih. Rozdíl je zejména v ceně, která je u e-knih oproti tištěným knihám až pětina. V USA se loni prodalo více elektronických knih než tištěných¹⁶.

Podle názorů psychologů drsnější a syrovější dětská literatura má lepší vliv na přípravu dětí na praktický život. Přesto vývoj dítěte není ve věku okolo deseti let ještě ukončen a nelze říci, že každé dítě je schopno se s drsnou realitou prezentovanou v některých dětských knihách vyrovnat bez vedlejších důsledků. Děti kolem deseti let jsou velmi vnímavé a jejich intuice ještě není úplně uzavřena.¹⁷

Nutno zvážit aktuální pojetí výchovy a celkovou situaci, která vznikla koncem 90. let v naší republice. Na základě změn, které neustále probíhají na celé planetě, je rozumné zaměřit výchovné úsilí na připravenost mladé generace tak, aby byla schopna zvládnout nejen hrozbu ekologického ohrožení, ale i náročné životní situace. My všichni jsme vystaveni stresům, vlivu sociálně patologických jevů a neočekávaných zvrátů. Proto se mladí učí tyto změny přijímat, správně vyhodnotit a konečně přijmout správná řešení. To vše bez pocitu beznaděje, stresu a hlavně nerezignovat. Máme je naučit, jak si vzít poučení, hledat nová řešení. To vše bez ztráty pochopení, lidského přístupu a na základě myšlenek humanismu a solidarismu. Celý proces by měl být prostoupen myšlenkou naučit se těžit poučení, zvládat a využít zkušenosti z neočekávaných zmatků a omylů (Kraus, str. 37).¹⁸

Kniha v papírové podobě nebude ještě dlouho mrtvým a překonaným médiem, přestože žijeme v době elektronických médií a elektronických čteček knih, které si v současnosti hledají svoje místo na trhu s médii a do kterých si je možné stáhnout velké množství nabízených titulů. Ale které mají tu nevýhodu, že jsou závislé na napájení a zdrojích energie. Kniha

¹⁶ <http://www.denik.cz/ekonomika/v-cr-roste-prodej-e-knih-klasicke-knihy-ale-neohro.html>

¹⁷ CENKOVÁ, 2005

¹⁸ KRAUS, 2007

měla a má jednoznačně kladný vliv na čtenáře. Rozvíjí představivost, slovní zásobu, inteligenci a zpříjemňuje a obohacuje život o nové poznatky, proto také vidíme tolik lidí, kteří se věnují četbě například při cestování v metru. Jiná je situace u školních dětí, které dávají přednost televiznímu vysílání nebo práci s internetem.

Od 1-15.12 roku 2002 byl prováděn zajímavý výzkum, ve kterém bylo dotazováno 1092 respondentů dítě – rodič který byl směřován na pohled rodiny a ne školy, děti byly osločovány ve věku 10-14 let, jedna třetina dotázaných odpověděla, že denně čte knihu a 24% dotázaných dvakrát týdně. Jedna čtvrtina odpověděla, že nečte vůbec. Nejoblíbenější žánr 35% dobrodružná literatura, 34% fantastická literatura, dívčí tematika 20%, pohádky 19%. Průzkum ukázal, že děti, které čtou knihy každý den, mají dobré rodinné zázemí, které je při četbě podporuje, a zrovna tak jim rodina pomáhá při výběru literatury¹⁹.

3.4. Obrazovka jako domácí přítel

Je málo rodin, ve kterých by nebylo zastoupeno žádné médium. V dřívějších dobách rozhlas a nyní i televize nebo internet nejsou ničím neobyčejným. Situace se od doby jejich vzniku rapidně změnila a ani televizní poplatek není pro drtivou většinu rodin v současnosti ničím nepřekonatelným. Denní sledování televizních programů nebo zpravodajství je pro celou populaci něčím naprosto běžným. Pro dnešní mládež je něčím tak samozřejmým, že si život bez nich již vůbec nemohou představit, patří do běžné výplně volného času.

Rozhlas byl od doby svého zrodu, přenášet tzv. živě, tedy v době, kdy událost probíhala před zraky komentátora. Postupem času vzniklo vysílání ze záznamu. Provoz tohoto média zprostředkovával zábavu,

¹⁹ GABAL, VÁCLAVÍKOVÁ-HELŠUSOVÁ, 2003

informace i poučení. Od svého počátku dokázalo vysílání ovlivnit myšlení velkého počtu lidí. Vliv na osoby může být kladný, ale i záporný. Velký význam měl rozhlas a stále má, v době ohrožení státu, tedy mobilizace branných sil, záplav a různých kalamitních událostí²⁰.

Na tom, jakým způsobem se bude rozhlas vyvíjet a jaké bude podávat zprávy, nebo zda bude zneužit, o tom rozhoduje vlastník nebo ten, kdo se na vysílání bezprostředně podílí. V současnosti tvoří příjemný a vhodný doplněk ve využití mezi domácími médii. Tím, že zaměstnává pouze jeden z našich smyslů, a to sluch, vytváří kulisu vhodnou pro další činnost, jako je pracovní prostředí, řízení vozidla nebo domácí prostředí. Ani vznik dalších médií nedokázal rádio vymazat ze seznamu oblíbených médií. Po roce 1989 zmizel dohled také nad tímto médiem. Vznikají soukromé rozhlasové stanice zaměřené na jednotlivé žánry. Také zde je postaveno vysílání na etickém kodexu novináře a ostatních účastníků vysílání, jako je dramaturg nebo rozhlasový moderátor. Proto nelze toto médium pominout a odsunout stranou mimo kontrolu, protože i tady může docházet k ovlivňování mládeže a nejrůznější skupiny mohou ve snaze ovlivnit velké množství mladých lidí zvát na svoje koncerty, kde může docházet k vytváření negativního podhoubí, nátlaku a ovlivňování ve prospěch požadované ideologie. Také ostatní nosiče zvuku jako magnetofony, CD přehrávače, nebo MP trojky mohou být zdrojem závadných informací. Také v rádiu je využívána s úspěchem reklama. Proložením mezi hudební pořady a ostatní pořady splňuje svůj účel a zvyšuje prodej inzerovaného zboží. Zrovna tak komentáře na různá témata silně ovlivňují veřejné mínění.

Moc médií jako takových byla rozpoznána oficiálními místy dávno před tím, než se televizní vysílání stalo celospolečenskou a celosvětovou záležitostí. Změnila a ovlivnila život celé společnosti, provedla zásadní změnu v oblasti rodiny, využití volného času a ovlivnila vztahy s okolním světem. Stejně jako v případě rozhlasu se také tady společnost dělila na ty,

²⁰ ŠNITR, 2008

kdo si televizor mohou dovolit a ty ostatní. Jako u každého nového média se sousedé scházeli u majitele televizoru a společně sledovali přenosy z míst vzdálených a blízkých, a také sportovní přenosy. Televize umožňovala být při tom. Kombinace zvuku a obrazu je prostě ideální stav, který jistě nedošel do svojí konečné fáze vývoje. Také tady se postupem času začalo využívat tohoto média k odhalování různých nešvarů, informování o kriminálních činech. Reklama získala daleko větší rozsah, sílu a moc, než u rozhlasového vysílání. Reklama na veškeré produkty od peněžních služeb po erotické služby se stala opravdu vše obepínající modlou. Televize se stala určujícím faktorem životního stylu. Ovlivňuje a utváří názory celých skupin obyvatelstva. Vlastníkem televizních licencí bývají v současnosti zpravidla společnosti s nadnárodní vlastnickou strukturou, lze si logicky odvodit, že každé takovéto médium využívá informace podle zájmu svých vlastníků. Další velkou výhodou televize je, že po vybudování příslušného množství vysílačů nebo jiných přenosových zařízení včetně družic lze signál importovat po celé zeměkouli. Televizní vysílání přes různé výhrady ke skladbě vysílaných programů a jejich obsahu má samozřejmě i svoje pozitivní stránky. Kdy šíří vzdělanost a informovanost mezi veškerou populací, ale zároveň vyplňuje volný čas dětí vysíláním programů zaměřených na děti a mládež. Mohu zmínit klasické večerníčky nebo nedělní dopolední vysílání pro děti. V týdnu běží také vysílání pro školy nebo také jazykové kurzy pro nejmenší. Televize také ukazuje odvrácenou tvář světa z míst zasažených válkami nebo hladomorem. Tyto programy jsou cílené na to, aby v divácích probouzeli soucit, porozumění a solidaritu, mají podporovat charitativní účely, např. pořad Paraple zaměřené na tělesně postižené děti. Zde je všechno v pořádku, tady televize plní svoji funkci. Na druhou stranu ale vidíme velké množství filmů s násilnou tematikou, které jsou natáčeny pro dospělé diváky, kteří si mohou udělat o takovém díle svůj názor a brát ho jako pohádku pro dospělé. Stačí se podívat na páteční nebo sobotní program jakékoliv televize, a na každém programu jsou pro zvýšení podpory sledovanosti takové filmy uváděny. Proto je nemožné kontrolovat, co mládež v televizi sleduje a hlavně jak sledovaná díla vyhodnocuje. Těžko

se nezkušeným mladým lidem vysvětluje, že postupy při řešení konfliktů mezi hrdinou a lotrem zde prezentované nejsou standardní. V právním státě nikdo nemůže brát zákon do svých rukou bez následných represí ze strany bezpečnostních složek.

Čím více mrtvých, tím silněji je dítě utvrzováno, že právě tak se mají řešit problémy v běžném životě, že je to běžná situace při řešení problému. Dítě ztrácí zábrany a řeší problém stejným způsobem jako jeho oblíbený hrdina (Rambo, van Damme).²¹ Přesto zejména v kreslených seriálech je násilí stále zašifrováno. Je tam plno vyzývavých figurek, hrubého chování úderů a mlácení protivníků za pomoci využití technik z bojových sportů MU-SA-DO, KARATE atd. Naprosto tristní situace je zejména u počítačových her. Proto také můžeme v současnosti sledovat ve veřejnoprávní televizi reklamu, kterou zadala Rada pro televizní a rozhlasové vysílání, kde chlapec rozbodá nožem narozeninový dort nebo v opačném případě dívka tančí v metru okolo tyče.

Podle studie, která byla prováděna v USA, vyplývá, že děti bez ohledu na věk, IQ nebo společenskou vrstvu po zhlédnutí násilností v TV dříve nebo později zatouží napodobit a vyzkoušet. Odtud je již jen krůček k šikaně na spolužákovi.²²

Protipólem k násilí na televizní obrazovce jsou nekonečné telenovely a romantické filmy. Tato díla jsou zaměřena zejména na ženskou a dívčí část obyvatelstva. V těchto dílech je znázorňován život ve formě, jaká existuje pouze ve vysněné podobě nebo červené knihovně. Není divu, že mnohé dívky, které se nedokázaly oprostít od takového vidění světa a naučit se vnímat realitu, skončily v psychiatrických zařízeních. Mnohdy spáchaly i demonstrativní sebevraždu. Tady se ukazuje, jaké nezastupitelné místo zde hraje kompletní rodina, kde se o problémech mluví a řeší se. V případě, že selže výchovný proces v rodině, se otevírá prostor pro sociální

²¹ ŠNITR, 2008

²² BLAŽEK, 1995

pedagogiku, která připravuje mladé lidi zvládat krizové situace jak v oblasti emoční, tak v případech, kdy došlo k případům, kde bylo použito násilí.

Problém je také ve sledování filmů, kde je zobrazována pornografie, přestože dochází k jejich vysílání po 22. hodině až hluboce do nočních hodin. Zejména jsou nebezpečné filmy, ve kterých jsou zobrazovány sado-masochistické praktiky, které zobrazují ponižování spojené s fyzickým ponižováním. Dítě i dospělý člověk touží po lásce ale u dítěte, které si nemá o problémech s kým pohovořit, může sloužit televizní obrazovka jako náhradní zdroj, který mu umožňuje prožívat alespoň ve fantazii to, co chce prožívat. Vytváří mu náhradu za reálný život, ve kterém je nespokojený nebo neúspěšný. Ale to je jenom jeden úhel pohledu, televize má svoje nezastupitelné místo mezi médii a záleží pouze na tom, jaké programy chceme sledovat. Stačí jenom přepnout nebo vypnout, a nebo třetí varianta – nezapínat. Problém nastává v případech, kdy vše jde stranou a člověk jenom sleduje televizi a ostatní zájmy, rodina a okolní svět se smrskne pouze na sledování televize.

Všechna média poskytují svým programem zábavu a poučení, zprostředkovávají útěk před realitou, která číhá tam venku za dveřmi bytu a je nudná, hloupá a ubíjející. Rozlišujeme dvě verze vlivu elektronických médií a to skrytou a viditelnou. Viditelná je zřejmá na první pohled, kdy se jedná například o projevy násilí. Zatímco skrytá forma je ve formě reklamy. V současnosti je vidět vliv omezování reklamy ve veřejnoprávní televizi.

První, velice otevřenou reklamou, která měla nejen špatný vliv na děti, ale také vzedmula vlnu nevole u dospělé populace, byla holčička, která vrhla svoji hračku panenku do čelního skla okolo jedoucího vozidla, protože snad chtěla získat svoji oblíbenou pochoutku Fidorku od řidiče vozidla. Tato reklama byla jako nevhodná stažena. Zejména pro slogan „když musíš, tak musíš“. Při soudním sporu se žalovaná strana hájila, že vhozená panenka nemůže spustit airbag. Také že „dívěnka“ nechtěla ničit hodnoty, chtěla

pouze Fidorku.²³ Ale v konečné fázi se zjistilo, že na celé reklamě pro většinu odpůrců byl nepřijatelný slogan „Když musíš tak musíš“.

Je zřejmé, že reklama působí na každého. Nezáleží na tom, které médium ji použije ať tisk, film nebo televize. Problém je, že v reklamách se ukazují modelky a lidé všeobecně předem upravení a na tuto situaci připravení. Reklama v nás vzbuzuje pocit, že pokud nejsme jako oni, nejsme nikdo. Zejména je tato situace nebezpečná u mladých dívek, které chtějí být jako ony modelky a jsou schopny jít za svým snem až do úplného sebezničení. Kdy za použití přípravků z reklam od různých diet až po chemické přípravky na vlasy a v neposlední řadě také plastické operace. Někdy jsou v takovém úsilí podporovány svými matkami. V lepším případě stačí k odvrácení takového nebezpečí rozumná domluva, v horším případě se musí použít silnější prostředky ke zjednání nápravy. A tam, kde nic nepomůže, je na řadě psychiatrická léčebna. Na Oddělení pro léčbu poruch příjmu potravy Ke Karlovu 2 je hospitalizováno velké množství mladých dívek s poruchami metabolismu a mentální anorexií. To je jenom jeden z důsledků reklamy. Na tuto skutečnost pamatuje také náš trestní zákoník v § 253 poškozování spotřebitele a v § 29 trestný čin podvod.²⁴

3.5. Filmový hrdina jako náš vzor

Vzory a ideály jsou pro duševní rozvoj dítěte nesmírně důležité, sám se rád podívám na filmy z mého dětství s Jeanem Maraisem, Vinetouem a dalšími hrdiny, kde dobro zvítězí nad zlem podlostí a nenávisť. Láska se projevuje galantními city a úctou k ženě. Kdy každý chce být jako ona nebo on, být jako vysněný hrdina. Přetvořit se do jeho podoby, uložit si jeho chování a činy do paměti, být jako on. Je na nás a vrozených dispozicích jaké chování budeme preferovat jako svůj vzor. Můžeme se chovat kladně nebo naopak negativně. Nechat propukat sobeckost nebo další negativní

²³ ŠNITR, 2008

²⁴ zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

jevy. Jestliže rodiče nemají dostatek zájmu o nastavení hodnotového žebříčku je zákonité, že dítě bude utíkat ke vzorům z akčních seriálů nebo filmů již zmiňovaných, jako van Damme nebo A. Schwarzenegger. Přesto i tito hrdinové ve svém osobním životě mají celou řadu osobních problémů v partnerských vztazích, s alkoholem a drogami. Mužné vystupování spolu s vypracovaným tělem samozřejmě budí obdiv u teenagerů, ale realita mezi životem a skutečností je většinou silně v rozporu. Filmy, kde hrdina vystupuje v kladné roli ochránce a zastánce slabých jsou více či méně vysílány v menšině. Pro mladé lidi, kteří chtějí ovládnout celý svět, je zajímavější akční hrdina drsňák, který dokáže ovládat celou škálu všech možných zbraní. Bojové sporty jsou jeho doménou, k dispozici má samozřejmě neomezené finanční prostředky. Celý děj filmu se nese ve stejném duchu. Není možné docela omezit přístup dítěte k takovým dílům, dnešní společnost je zaměřena na ovládání komunikačních prostředků. Také je nezbytné, pokud dítě jeví o takovou filmovou produkci zájem, zásah rodičů nebo ostatních dospělých z rodiny, aby rozumnou formou dítěti vše vysvětlily, pokud to umožňuje jejich věk a možnosti k chápání dané problematiky. V rámci právního státu jsou při kontaktu s násilím a posuzování, do jaké míry byla obrana proti němu adekvátní, používána zejména dvě ustanovení trestního zákoníku. V trestním zákoníku je přesně vymezen pojem § 28 Krajní nouze a § 29 Nutná obrana.

Pro popis naší situace použijeme ustanovení § č. 29 Nutná obrana tak, aby při napadení měl konkrétní člověk určité právní povědomí, jak postupovat v rámci vymezení zákonných norem. Je na každém z nás jak se dokáže v této patové situaci rozhodnout, strach stres a ostatní faktory vyplývající z nebezpečné situace nám spíše velí používat emoce než rozum. Proto se v ustanovení tohoto paragrafu hovoří při odvracení přímo hrozícího nebo trvajícím útoku na chráněný zájem, může ten, kdo útok odvrací použít i větší sílu než útočník aby odvrátil útok a zabránil útočnickovi v dalším jednání. Přiměřená obrana musí odpovídat způsobu útoku. Zabránit útočnickovi v pokračování útoku a zabránit útočnickovi v dalším nezákonném

jednání. Nejedná se ale o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená povaze útoku a jeho následkům.²⁵

Právo na život, jeho důstojné prožití a právo na obranu je zakotveno v Ústavě České republiky č. 1/1993 Sb. a v Listině základních práv a svobod č. 2/1993 Sb.²⁶. Každý z nás má o svém životě a jeho prožití rozdílné představy. Také agresivní jednání může být vyvoláno celou řadou faktorů, které většinou mají svoje pozadí ve vrozených předpokladech a rodině a frustrace z nenaplněných životních potřeb.

Použití zbraně policistou při zákroku ve službě nebo i mimo ni sebou nese značná rizika. Je ošetřeno § 56 zák. č. 273/2008 Sb. Jedná se vždy o problematickou záležitost, která mění zásadně životy všech aktérů takového střetnutí. Vždy následuje vyšetřování Generální inspekcí bezpečnostních sborů. A při zjištění pochybení také následuje trest a propuštění ze služebního poměru příslušníka Policie České republiky. Proto je nezbytné vždy dítěti vysvětlit srozumitelným způsobem, jak funguje spravedlnost v České republice a jaký je rozdíl s vymahatelností práva v USA. V současné době běží v televizi docela zajímavý seriál z našeho českého kriminalistického prostředí Expozitura, kde jsou zpracovány případy a jejich řešení včetně použití forenzních metod, které vycházejí z reálného prostředí, a zpracování podle skutečně reálně používaných metod.

Vysvětlování zejména v rodině je v preventivní činnosti základním pilířem. Protože nejen u nás, ale i ve světě řeší podobné problémy s dětskou agresivitou související se sledováním nevhodných pořadů v médiích. V Itálii byla zřízena Komise pro autokontrolu televizního vysílání a ochranu dětí, která svou činností prováděla kontrolu vysílání pro děti. Komise zjistila, že pořady, ve kterých je znázorňováno násilí, mají na děti značný vliv. Na stejné úrovni byly posuzovány programy typu reality show nebo

²⁵ zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

²⁶ Ústava ČR, tiskárna MV

wrestlingové zápasy.²⁷ Zajímavé bylo, že bojovníci těchto zápasů byli dětem prezentováni jako vzor.

V policejních protokolech jsou uváděny záznamy, kdy po hudební produkci páchala mládež pod dojmem tvrdé rockové muziky vandalské činy. Ničím vzácným nejsou ani násilné trestné činy. Společně s konzumací alkoholu a aplikací drog je takovéto jednání v přímé úměře, nelze proto poslech a návštěvu takových hudebních produkcí podceňovat. Další problém vyvolává i obsah samotných písní, které mají přímo fašistický nebo rasový podtext nebo obsah.

Podle článků Jakuba Hučina, uveřejněných v Psychologii dnes, prováděné výzkumy potvrzují, že tyto texty vyvolávají agresivní chování a postoje.²⁸ Během klinických výzkumů a testů bylo zjištěno, že mladí lidé, kteří jsou vystaveni dlouhodobému poslechu písní s touto tematikou, mají větší sklony k páchání trestné činnosti a řešení mezilidských vztahů a konfliktů za pomoci násilí. Hudba funguje také jako propagandistický nástroj.

Aniž si to uvědomujeme, násilí je denní součástí televizního vysílání. V nesčetných televizních seriálech zahraniční produkce, které jsou vysílány a reprízovány v podstatě po celý den, se děti ve věku od 12 let stávají svědky neustálého toku zpráv, které informují o násilnostech odehrávajících se v celém světě. Proloženo akčními filmy nezřídka také násilným chováním v rodině, přichází dítě do školy, kde se stává svědkem, aktérem nebo obětí šikany. Ulice skýtá také mnoho příležitostí ke zhlédnutí násilného chování v přímém přenosu (např. agresivní řidiči). V počítačovém světě mají největší úspěch hry, kde se bojuje, střílí nebo je podporována dravost, která má připravit dítě na reálný život. Je jenom otázkou času, nakolik se dítě ztotožní s násilím ve svém okolí, než se stane sám agresorem. Předcházet takovému jednání je vždy v zájmu společnosti a samotného jedince. Velké možnosti jsou dány zejména ve volném využití času dítěte.

²⁷ LINHART, 2003, zápas dvou soupeřů, kde je dovoleno vše.

²⁸ HUČÍN,

3.6. Internet, jednička mezi médii 21. století

Internet jsou volně propojené počítačové sítě, které spojují jeho jednotlivé síťové uzly. Uzlem může být počítač, ale i specializované zařízení (například router). Každý počítač připojený k internetu má v rámci rodiny protokolů TCP/IP svoji IP adresu. Pro snadnější zapamatování se místo IP adres používají doménová jména.²⁹

Jednoduchá a stručná definice internetové sítě: Důvody vzniku byly v podstatě ryze vojenské povahy pod záštitou ministerstva obrany USA. Ve své geniálnosti se jedná o síť, která nemá žádné centrum. K přenosu informací je používán vzduch neboli bezdrátové spojení, optické kabely, elektrické vedení, telefonní síť. Novým fenoménem je používání internetu v mobilním telefonu. Kdo si zaplatí za příslušnou službu, může být připojen k síti podle svých potřeb neomezeně dlouho. Mírové využití internetu je nasnadě, v případě válečného konfliktu plní stejnou funkci jako každé jiné médium.

Rozdělení funkcí internetu:

- a) Informační funkce – přenos běžných informací z domova a zahraničí, spojuje slovo, obraz a film. Archivuje tisk a poskytuje informace ze všech odvětví lidského dění, vědy a kultury. Stejná je situace při spojení s celým světem, kde pro získání požadovaných informací stačí znát cílovou adresu.
- b) Komerční funkce - zajišťuje poskytování všech placených služeb - telefonních, reklamních, erotických služeb přes nakupování v E-shopech, až po virtuální záležitosti.

²⁹ http://cs.wikipedia.org/wiki/Domain_Name_System

- c) Zábavní funkce – přes možnosti stahování hudby a filmové produkce, hry, seznamování, recepty atd. Lze těžko tuto produkci filtrovat na vhodnou a nevhodnou.
- d) Dálkové služby – fax, e-mail, některé jsou zdarma a některé jsou zpoplatněny. Stále více se rozvíjející bankovní služby. Schránky zřizované ze zákona.³⁰

Internet je celosvětová záležitost a jeho užívání se stalo neodmyslitelnou pomůckou nejen v pracovním, ale také v soukromém životě. Informace získávané z tohoto média slouží k obohacení, ale také k páčání trestné činnosti. V dnešní hektické době, kdy informace a čas mají cenu zlata, je to jistě ten vhodný prostředek pro všechny činnosti bohužel i pro ty které jsou za hranicí zákonnosti. V současnosti jsme svědky hospodářské kriminality, kdy zasiláním podvodných poukázek nebo jiných oznámení se snaží organizovaná skupina získat finanční prostředky. Daleko závažnější jsou případy terorismu, tak jak je známe ze zahraničí, např. v Beslanu a Moskvě. Kde byl celý teroristický útok přenášen webovou kamerou, jde o vyvolání strachu a donucení někoho, aby splnil požadované podmínky. V případě teroristických skupin se jedná o politické požadavky. U jedinců bývají často pohnutky přízemnějšího charakteru a jedná se ve většině případů o kriminalitu spojenou s finančními záležitostmi. Příklad osamoceného střelce z Norska Anderse Breivika není dosud docela uzavřen. V České republice nebyl teroristický útok takového rozsahu našťěstí dosud zaznamenán.

V současnosti jsme svědky zneužívání internetových stránek a ostatních služeb při svolávání různých extremistických skupin, které páčají rasové násilí. Stále a znovu jsou odhalovány skupiny, které se zaměřují na dětskou pornografii. Jejich mezinárodní rozsah ukazuje, jak mocným nástrojem v rukou těchto lidí internet je. Tyto sítě je možné rozkrývat pouze součinností složek, zabývajících se touto problematikou přes Interpol.

³⁰ ŠNITR, 2008

Přesto náš trestní zákoník pamatuje v § 193 Zneužití dítěte k výrobě pornografie³¹ také na tuto trestnou činnost. Trestná činnost páchaná na tomto úseku kriminality je velice finančně výnosná.

Neřešitelným problémem zůstávají úniky utajovaných informací, kdy akce hackerů nabourávají a prolamují hesla a elektronickou ochranu těchto zabezpečených stránek za účelem odcizení informací, které slouží následně jako zboží, V současnosti se snaží omezit vliv internetu tolik diskutovaná smlouva ACTA.

Pro generace dnešních dětí a mládeže je internet a jeho ovládnutí naprostou samozřejmostí, jakou moje generace nemůže již nikdy dohonit. V dnešní době již šestileté děti začínají pronikat do tajů elektronických zařízení. Od jednoduchých prvků jako vypnout a zapnout až k jednoduché hře.

Internet umožňuje prožívat vlastní svět bez nutnosti odcházet mimo bezpečí domova. Tady záleží na hodnotovém žebříčku, který má dítě z rodiny zafixován. Každý mladý člověk rád hledá a poznává nové a nepoznané, to je normální a přirozený vývoj každého člověka. Přirozeně nelze ustrnout pouze na začátku cesty práce s počítačem, která pokračuje přes hraní her až po vytváření vlastních webových stránek. Anonymita chatování po různých serverech může být samozřejmě nebezpečná, nikdy nevíte s kým a o čem se vaše dítě baví, jaké rozebírá problémy. Komu může sdělovat o sobě citlivé informace.

Funkce internetu byly zmíněny a je otázkou dalšího využití, tedy zda bude využit ke studiu, relaxační nebo zájmové činnosti. Průzkumy zjistily, že chlapci převážně hrají hry, děvčata dělají domácí úkoly a komunikují. Další aktivity záleží na intelektu každého jedince.³²

Vytvoření nové identity, která je těžko odhalitelná, je pro mnoho lidí velice vzrušující. Každý kdo internet využívá, jistě minimálně alespoň

³¹ zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

³² ŠMAHEL, 2003

jednou ze zvědavosti navštívil nějaké erotické stránky. Zejména večerní a noční hodiny využívá značné množství lidí, kdy se rozebírají témata velice intimního rázu. Anonymita je opravdu mocná čarodějka, která stírá veškeré zábrany. Používání webových kamer naopak vede mnohé účastníky k používání různého maskování pro zastření vlastní identity. Diskuse na různá sexuální témata bývají velice oblíbené a hojně navštěvované. Míra intimity je v tomto případě docela potlačena. A právě v tom tkví velký problém hlavně pro děti. Mohou se vydávat za někoho, kým nejsou, nebo se stát obětí například pedofila. Různými programy lze dohledat, ze kterého počítače byla zpráva odeslána, ale vždy je problematické usvědčit konkrétní osobu, která počítač obsluhovala. Přístup na erotické stránky je velice jednoduchý, stačí být vlastníkem počítače, který je dnes ve svojí standardní výbavě vybaven mikrofonom, webovou kamerou a další doprovodnou výbavou. Na stránky obsahující erotickou produkci je velice jednoduché se zaregistrovat. Stačí zadat požadované zájmové heslo do vyhledávačů, kterých je celá řada, a potom kliknutím myši pouze potvrdit, že je vám osmnáct let, a můžete nekontrolovaně a neomezeně dlouho brouzdat po stránkách s erotickou nebo pornografickou tematikou. Jsou známy případy, kdy seznámení přes internet pomocí chatu mělo pro dotyčnou osobu fatální následky. Je zajímavé, že přes veškerou osvětu např. v Krimii zprávách na Primě se stále stávají případy, kdy muž vyláká ženu na schůzku, kde ji znásilní nebo jinak poniží a ublíží. Ale také případy opačného násilí nejsou zdaleka ničím vzácným a výjimečným. Kdy se muž stane obětí násilí ze strany ženy. Scénář je obdobný, kdy žena vyláká muže ven z restaurace do parku, kde muže následně její společníci oloupí. V obou případech se jedná nejenom o psychickou ale také fyzickou újmu. Ve statistikách SKPV jsou zaznamenány tyto případy, kdy dochází k vyloupení bytu poté, když byl majitel vylákán mimo své bydliště³³.

Další skupinou trestné činnosti představuje stahování hudební produkce a filmů, které je zařazuje mezi trestné činy spadající do skupiny porušování

³³ Zdroj, Policejní intranet

autorských práv. Tuto trestnou činnost páchají zejména nezletilí ve věku 15-18 let. Tato činnost jim slouží k získání finančního prospěchu. Také rozesílání nevyžádané reklamy, tzv. spamů je diskutabilní, protože adresy musel rozesílatel někde získat, a na to pamatuje § 180 Trestního zákoníku, Neoprávněné nakládání s osobními údaji. V současnosti můžeme sledovat trestnou činnost prováděnou za účelem finančního prospěchu zejména rozesíláním různých oznámení z banky, od exekutora, z pojišťovny, který poškozeného nabádá k zaslání částky za služby, ke kterým se zavázal, a které nezaplatil. Podle instrukcí se mají peníze zaslat na uvedené číslo účtu, jinak budou následovat sankce, například soudní vymáhání nebo exekuce. Kdo se vyleká a zaplatí, nebo podvod neodhalí, poslal peníze podvodníkovi. Jediná obrana existuje, nic neplatit a podat trestní oznámení.

Další trestná činnost pomocí internetu je škodlivý program (pomocí různého malware – viry červy, trojští koně). Program DIALER byl používán zhruba před deseti lety, přesto sem patří. Jedná se o program, který nainstaluje a změní přístup přes modem. Tento program změní vytáčené telefonní číslo, většinou na velmi drahé zahraniční. Pro nainstalování takového čísla (a tím i tarifu) slouží většinou prohlížení pornografických stránek. Nebo také některého jiného instalačního programu. Také tady se jedná minimálně o trestný čin podvodu.

Každou sobotu v 11.30 hod. běží na veřejnoprávní televizi ČT 2 program zaměřený na počítačové hry Game Page, kde se vždy hodnotí nová grafika, obsah, téma celé hry, přesto v každé hře jde vždycky o akci a adrenalinovou zábavu. Více hráčů se nazývá komunita. Dále se rozlišují hry určené pro PC nebo herní konzole.

Sám pracuji v rámci svého pracovního zařazení v různých počítačových programech a podle slov mého kolegy, který se počítačům věnuje na profesionální úrovni, jsou počítače upíři, kteří nás vysávají. Počítačové hry v nás vyvolávají závislost stejně jako u hracích automatů.

Podle Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN 10) porucha spočívá v častých opakovaných epizodách hráčství, které převládají na úkor sociálních, materiálních rodinných a pracovních hodnot a závazků.³⁴

V České republice se diagnóza patologického hráčství používá od 1. 1. 1994 a má klasifikaci (F63.0).

Hra umožňuje jedinci stát se třeba nejlepším bojovníkem na světě. A čím je lepší grafika a děj, tím více ovlivňuje chování i v běžném životě. Dává nám vzory, jaké nám poskytují ostatní média hlavně televize. V této kombinaci, kdy dítě dostává stejný vzor ať z televize nebo z internetu se ani nelze divit tomu, že dítě přejímá vzory a začíná řešit svoje osobní věci nebo problémy stejným způsobem jako jeho oblíbený hrdina. Ve hře je vždy v popředí ústřední postava hrdina. Postavy, které musí nějakým způsobem odstranit během hry, aby dosáhl svého kýženého výsledku, totiž výhry, přestává registrovat jako bytosti, které mohou být z masa a kostí. Problém je v tom, že stejným způsobem bude přistupovat k lidem ve svém životě, přestane vnímat jejich bolest a nářek jako opravdovou realitu života. Protože okolo dvanáctého roku života není jedinec dosud tak vyspělý, aby dokázal odlišit realitu života od virtuálního světa. Ve kterém je všechno dovoleno a nic nebolí. Hry s bojovou tematikou jsou určeny zejména pro chlapce, u kterých se tím podporuje jejich přirozený pud bojovníka. Hra jako taková dává návod k pokračování a dítě se učí pokračovat a jestliže se ve svém životě setká se situací, kterou dosud neprožil, jedná stereotypně jako podle scénáře, který se naučil při hře. Hry jsou vytvářeny pro pobavení, ale také pro vyvolávání emocí a vzrušení. Emoce ale vyrábí adrenalin a ten může vést až k násilnému chování. Počítačové hry samy o sobě nejde odsuzovat, že vychovávají děti k násilí. Na prvním místě je vždy rodina, která utváří vývoj a rozvoj dítěte po všech stránkách, i té emocionální. Násilí je zakomponováno i v pohádkách pro děti a je zajímavé, že rozdílně je prezentováno například v ukrajinských nebo ruských pohádkách a české pohádky mají jiný ráz, přesto v nich vždy vyhraje dobro. Rozdíl je v podání

³⁴ HOSCHL, LIBIGER, ŠVESTKA, 2002

a jejich prezentaci jak je dítě vnímá, zatímco hry hraje dítě samo. U psaných pohádek je velice důležité, kdo je dítěti předčítá, protože projev maminky nebo babičky si dítě zapamatuje na celý život. Má také tu výhodu, že na dotazy dítěte reaguje a podává vysvětlení, proč se tak v pohádce děje.

Elektronická média přesto vítězí na všech stránkách se všemi klady a zápory. Pro většinu lidí jsou v běžném denním styku naprosto nepostradatelné a život bez nich si vůbec nedokáží a nemohou představit. V každém období vývoje tohoto média se řešily jiné priority v oblasti využitelnosti zabezpečení a kontroly. Svět ve své globalizaci a propojení informačních kanálů se stává svobodnější, ale také zranitelnější. Ruku v ruce s tímto vývojem se stále vylepšují také používané zabezpečovací prvky, které umožňují lepší zabezpečení a kontrolu internetových stránek a chatů ze strany rodičů. Tato kontrola je nezbytná pro snížení rizika, které hrozí dětem ze strany různých kriminálně závadových osob pedofilů a jinak postižených lidí. Také trestná činnost páchaná mládeží má v České republice stoupající trend. Můžeme se samozřejmě opírat pouze o fakta o objasněných trestných činech, kdy došlo k odhalení pachatele. Ostatní trestná činnost zůstává utajena.

Média i masmédia mají velký vliv na vývoj společnosti, nelze jim uniknout ani se jim vyhnout. Jejich vliv na duševní vývoj dítěte je veliký a zákonitě ovlivňují všechny charakterové vlastnosti, jako jsou postoje k životu, názory na dění a také žebříček hodnot. Podle dotazu u velké většiny dětí okolo 13 let dává mládež přednost počítači před ostatními médii. V letošním roce slavíme výročí dvacet let internetu v Československé a České republice.

4. KRIMINALITA

4.1. Kriminalita dětí a mládeže

Je závažným společenským jevem, který zatěžuje celou společnost. Je odchylkou od společenských norem a hodnot, které společnost uznává. Má shodné rysy a znaky které se vyznačují pro určité skupiny obyvatelstva, které žijí ve shodných sociálních podmínkách.

Pod pojem kriminalita mládeže zařazujeme takové případy, kdy dítě spáchá čin jinak trestný a mladistvý se dopustí provinění. Obecně můžeme delikvenci mládeže označit za velmi vážný sociálně patologický jev, tedy poruchu v chování delikventů, které se projevuje v trestněprávním chování. Poruchy chování v období dětství a dospívání patří k průběhu psychosociálního vývoje jedinců a má na ně vliv řada faktorů. Sociálně patologickými jevy se stanou, dosáhnou-li u jedince takového stupně, že u něj dojde k poruše socializace a zároveň jsou charakteristické určitou hromadností výskytu, stabilitou a rozšířeností ve stejných sociálních podmínkách.³⁵

Faktory, které ovlivňují zásadním způsobem kriminalitu mládeže, řadíme mezi sociálně patologické jevy:

Záškoláctví – pro dítě je školní docházka velkým zásahem do života. Ne každé dítě se s ní dokáže vyrovnat a přizpůsobit se novým požadavkům. Pokud není včas zjednána náprava a nenásleduje odpovídající řešení, dochází u dětí k toulání, drobným krádežím a lhaní. Dítě se cítí osamoceně a stává se členem skupiny stejně postižených dětí.

Chorobné hráčství – chorobná závislost, gambling, stará závislost podporovaná novými technologiemi. Nárůst nastal s rozvojem heren a

³⁵ KUČHTA, VÁLKOVÁ, 2005

hracích automatů. Hrají skupiny dětí pod 15 let věku a vkládají do hry své kapesné, prodávají věci z domovů a z drobných krádeží. Na to se nabaluje požívání alkoholických nápojů a drog. Navazování známostí s osobami pochybné pověsti.

Alkoholová a nikotinová závislost – definice: Alkoholová závislost je definována jako psychický a fyzický stav, charakterizovaný nutkáním užívat stále nebo periodicky alkohol s cílem dosáhnout psychických účinků a vyhnout se nepříjemným pocitům s jeho absencí.³⁶ Závislost se získává častou konzumací alkoholu. Při nadměrném užívání dochází snadno k získání závislosti. U nikotinu je účinek obdobný, ale závislost se získává snadněji.

Návyková látka podle § 130 Tr. zákoníku je definována: Návykovou látkou se rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky způsobí nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.³⁷

Pojem droga lze definovat různými způsoby, ale pochází z arabského slova „durana“. Podle stanoviska Světové zdravotnické organizace z roku 1969 je za drogu považována jakákoliv látka, která, je-li vpravena do živého organismu, může pozměnit jednu nebo více jeho funkcí.³⁸

Extremismus - v současnosti s celosvětovým děním je patrný nárůst extremismu také v České republice. Extremisté se vyznačují jako osoby, které se výrazně odchyľují od obecně platných a zavedených norem.

Anarchisté - zásadně odmítají myšlenku státu, vytvářejí malé skupiny a mají dvě odnože. Jedna připouští násilí, zatímco druhá je odmítá.

³⁶ Návykové látky a kriminalita PA ČR 1995, Praha

³⁷ zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

³⁸ Návykové látky a kriminalita PA ČR 1995, Praha

Skinheads – skupina, která se pozná podle vzhledu, vyznávají řád, sílu, mužné vzezření a sílu státu.

Náboženská sekta – její hodnoty jsou založeny na vizionářském nebo také podvodném jednání. Závislost na svých vůdčích osobnostech.

Mládež je nejvíce ohrožena v kritickém věku vstupu do puberty okolo 12 let věku. V této době dítě prochází ve svém somatickém a psychickém vývoji celou řadou změn. Nebezpečí je ve špatném výběru vzorů, kterým se chce v této době vyrovnat. Následuje páchání trestné činnosti na úseku přestupkové agendy, nebo v horším případě páchání trestné činnosti podle trestního zákoníku. Ani rodiče nejsou zdaleka bez viny, jak vidíme dnes a denně v médiích. Od vraždy po znásilnění přes § uvedené v Hlavě IV. Například § 196 Opuštění dítěte nebo svěřené osoby, nebo § 200 Únos dítěte a osoby stížená duševní poruchou.

Dětská prostituce - jako taková má stoupající trendy, její šířitelé se sdružují pod různými webovými adresami po celém světě. Na jejím odhalování se podílí EUROPOL se složkami jednotlivých států. Ze statistik je zřejmé že tato forma kriminality má vzestupný trend, ale věková hranice se snižuje. Prostituce za účelem výdělku má také stoupající tendenci. Zejména mladí chlapci si tímto způsobem přivydělávají přesto, že nejsou takto sexuálně orientováni. Důvodem pro takové jednání je závislost na drogách a patologické hráčství. Takové jednání vede k nabalování další trestné činnosti jako je organizovaný zločin a obchod s bílým masem³⁹. Problematika chlapecké prostituce byla věrohodně přiblížena ve filmovém dramatu Mandragora z roku 1997.

Dětská pornografie – jeden příklad uváděný na internetových stránkách Novinky. cz ukazuje, o jak velký a celosvětový problém se jedná. Europol rozbil zločineckou síť až stovek osob šířících po internetu dětskou pornografii. Zadrženo bylo 112 lidí, podezřelých je celkem 269. Na akci se podle agentury AP podílelo 22 zemí včetně České republiky a Slovenska.

³⁹ Kriminologie, díl II, Zvláštní část PA ČR Praha 1994

Europol se zaměřil na osoby „sdílející nejextrémnější formy videomateriálu“ včetně záběrů znásilňovaných nemluvňat.⁴⁰

4.2. Druhy trestné činnosti, páchané mládeží

Kriminalita jako sociální jev vyžaduje soustavné a dlouhodobé zkoumání. Je mezioborovou vědou, která pro svoje řádné zhodnocení a zpracování vyžaduje spolupráci s celou řadou vědních oborů jako je sociologie, psychologie, kriminologie a dalších vědních disciplín do kterých se prolíná. V roce 1963 se začala kriminalita mládeže statisticky zpracovávat i v bývalém Československu. Prošla několika vlnami vzestupu. Jednalo se o roky 1963 – 1971, druhá vlna byla na přelomu osmdesátých let. Potom došlo ke stabilitě počtů. Jednalo se zhruba o 20.000 objasněných skutků ročně, tedy 15 procent z celkového počtu registrované kriminality. Průměrně se jednalo o 9000 známých pachatelů do 18 let. Z tohoto počtu 6000 mladistvých a 3000 do 15 let⁴¹.

Tabulka č. 1: Celková kriminalita v ČR 1990-2000

Rok	1990	1995	1998	1999	2000
Celková objasněná kriminalita (skutky)	83237	151 842	185 093	193 354	172 245
Trestná činnost dětí do 15 let (počet pachatelů)	4091	10 322	11 999	12 464	10 216
Trestná činnost	11167	22310	16730	14920	13507

Tabulka č. 2: Celková kriminalita v ČR 2005-2007

⁴⁰ <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/253819-zatah-proti-siritelum-pornografie-na-videich-bylo-i-znasilnovani-nemluvnat.html>

⁴¹ ŠNITR, 2008

Rok		2005	2006	2007
Celkový nápad objasněno	Celková kriminalita	344060	336446	357391
		135281	133695	138852
Trestná činnost dětí do 15 let /počet pachatelů/	Skutky	3341	3027	2710
	celkem Počet pachatelů	3086	3090	2635
Trestná činnost mládeže 15-18 let (počet pachatelů)	Skutky	7614	7605	8079
	celkem Počet pachatelů	5654	5808	6322
Celkem spácháno skutků		10287	10272	10419

Kriminalita mládeže podléhá svému vývoji a odráží dění ve společnosti. Přesto určité znaky zůstávají neměnné. U mládeže převládá kriminalita situační, která je páchána neplánovaně bez předchozí přípravy. Jedná se hlavně o vloupání do vozidel, kapesní krádeže a krádeže v nákupních centrech. Obdobná je situace také u loupežných přepadení, kdy převládá přepadení osoby, která je mladší nebo se pohybuje osamoceně. Přesto se neustále zvyšuje počet použití násilí a brutalita jejich provedení. Prekriminalita, neboli dětská delikvence je páchána zejména ve větších městech kde je větší anonymita, rovněž není žádnou vzácností, že se tito mladí lidé spoléhají na svoji beztrestnost, zejména díky svému nízkému věku. Také vysílání dětí k páchání trestné činnosti dospělou osobou je častým jevem. Jedná se hlavně o majetkovou, mravnostní a násilnou trestnou činnost. Která se dále projevuje v prodeji odcizených věcí, které slouží k nákupu drahých věcí, elektroniky a oblečení podle požadavku doby.

Peníze takto získané slouží také k nákupu alkoholu a drog nebo také k jejich následné distribuci. Mezi negativní jevy patří také vandalismus a sprejerství, kdy dochází k poškozování zdí a omítek budov. S touto činností se můžeme také denně setkávat v dopravních prostředcích. Po roce 1990 se můžeme setkávat s novou trestnou činností, kterou páchá mládež do 18 let věku. Jedná se o školy, metro nebo nákupní centra, která se stávají místy, kde mládež často nahlásí uložení bomby nebo jiného nástražného výbušného prostředku. Také tato trestná činnost je definována v trestním zákoníku pod § 357 Šíření poplašné zprávy. Díky nasazení operativní techniky se zvyšuje objasněnost i této trestné činnosti.

4.3. Recidiva kriminality mládeže

Recidiva je považována za návrat určitého jevu. Jedná se o jeden z nezávažnějších problémů, který je nebezpečný zejména u mládeže. Jejím vznikem se zabývají vědní obory trestněprávní, kriminalistické, psychologické, sociologické a pedagogické. Jistě bychom sem mohli přiřadit ještě celou škálu dalších vědních oborů, do kterých tato problematika zasahuje. Diskuse na téma třikrát a dost proběhla i v našem parlamentu, jedná se o tak zvané „Baumesovy“ zákony.

Přesto, že se na vzniku recidivy má svůj podíl celá řada faktorů jako škola, alkohol, jiné toxikomanie nebo neschopnost socializace jedince, je hlavním faktorem rodina a její zázemí. Tady se utváří socializační prostředí, které významným způsobem ovlivňuje morální vývoj mladého člověka. Zde se odvíjí problémy se školní docházkou a prospěchem. Tyto negativní jevy se dále projevují v neschopnosti rozumného využívání volného času a s tím souvisejících problémů které vytvářejí prostředí pro rozvoj negativních návyků. Dochází k morálnímu rozkladu, značně potlačena je citová stránka dítěte, u kterého se zvyšuje agresivita a na první místo se dostává silové řešení problémů a neschopnost začlenění do většinového kolektivu. Pro

recidivujícího jedince je charakteristickým rysem vazba na kriminální prostředí. Návštěvy restaurací, kde navazují známosti s kriminálně závadovými osobami. Také zkušenosti získané v dětských domovech nebo v nápravných zařízeních mají vliv na strukturování osobnosti dítěte. Při vyšetřování a objasňování trestné činnosti, činnosti soudů vězeňských ústavů a následně také nedostatky při návratu z výkonu trestu. Odbory sociální péče s organizací Probační a mediační služba, jejíž právní úprava je obsažena v zákoně č. 257/2000 Sb., se také podílí na prevenci trestné činnosti mladistvých. Výchovnými opatřeními jsou:

- dohled probačního úředníka
- probační program
- výchovné povinnosti
- výchovná omezení
- napomenutí s výstrahou

Podle JUDr. Kovářové: „Preventivní účinek těchto opatření může být často účinnější, než u trestních opatření. Má-li být mladistvý vytržen ze závadového prostředí, usměrněn například od užívání omamných látek či drog, vrácen ke svým původním a později zpřetrhaným sociálním vazbám“.⁴²

4.4. Motivace k závadovému chování

Platí zásada, že každý úmyslný trestný čin je něčím motivován. Můžeme si odpovědět kriminalistickými otázkami co, kdy, kde, proč, komu, v čí prospěch, jak. Zejména se jedná o finanční prospěch, pomsta vedená proti konkrétní osobě, nebo naplnění určitých životních představ. Podle statistiky SKPV bylo v roce 2011 na území hlavního města Prahy spácháno celkem 16953 trestných činů. Z toho spadalo do působnosti odboru obecné

⁴² KOVÁŘOVÁ, 2006

kriminality 14092. Celkový počet objasněných trestných činů byl 4097. Z toho 78 skutků bylo spácháno osobou mladší 18 let. Jedná se o nárůst oproti roku 2010 o 15%. Ve statistice jsou samozřejmě uváděny pouze objasněné trestné činy. Mezi nejzávažnější trestné činy patří vražda, která je v trestním zákoníku vedena pod § 140. Pro srovnání uvádím statistické údaje za poslední tři roky nazpátek. Již v bibli se praví „nezabiješ“. Přesto jsme denně svědky spáchání tohoto těžkého zločinu.

Tabulka č. 3: Trestné činy mládeže:

	Věk 1-14 let (pachatel)	Věk 15-17 let)pachatel)	Celkem spácháno skutků v Praze	Poznámka
2008	26	48	83	
2009	20	38	80	
2010	13	46	64	

Média, která nás denně zásobují nepřehledným množstvím informací, nám dodávají také informace o spáchaných trestných činech. Pořad, který byl znám před rokem 1989 jako Federální kriminální ústředna pátrá, byl po roce 1989 nahrazen pořadem Na stopě, 112, a v současnosti v televizi PRIMA vysílaným pořadem Krimi zprávy.

Jak mohou média ovlivnit páchaní trestné činnosti? Sledování pořadů s kriminální tematikou jistě ovlivňuje naše myšlení a vybízí nás jednat stejně jako vzor, v našem případě filmový hrdina. Toto nebezpečí hrozí zejména chlapcům a mužům ve věku 14-30 let, kde genetický a hormonální rozvoj osobnosti posiluje prvky agresivního chování a jednání. Předělem ve vývoji může být pro mladistvého vstup do party vrstevníků. Kde je vstupenkou vykonání nějakého „hrdinského„ činu, nejběžnější záležitostí bývá krádež v prodejně nebo vykradení motorového vozidla. Následuje složení přísahy, která zavazuje věrnost jedince složená partě až za

hrob, podle návodů, které lze vyčíst z knih nebo shlédnout v každém dobrodružném filmu. V závěrečné fázi se jedná o prožitek, uspokojení ze zvládnutí úkolu a rizikové akce. O začlenění do party usilují jedinci, kteří se cítí ve svém osobním životě nějakým způsobem ochuzeni. Parta jim nahrazuje domov, tady mohou nějak vyniknout. Pro nápravu a návrat jedince zpět do rodiny hraje zásadní roli rodina jako taková. Často bývá cesta zpět do normálního života ztížena hospitalizací v psychiatrickém zařízení. Odolnost proti těmto vlivům je dána osobností člověka a jeho okolím opět zejména rodinou. Základem je sociální komunikace. Stále více se ukazuje, že internet prostřednictvím sociálních sítí a množstvím přenášených informací slouží stále více k samotnému vzdělávání prostřednictvím například e-learningových kurzů, tady je jeho role pro rozvoj vzdělávání jednoznačně pozitivní. Ale na druhé straně umožňuje také stahování a prohlížení i stránek nevhodných pro mládež. Nabízí návody ze všech oblastí lidské činnosti. Třeba také těch, které nabízejí návody k sebevražednému jednání. V trestním zákoníku č. 40/2009 Sb. Je pojem sebevražda vymezen v § 144 Účast na sebevraždě. V odstavci 1 se píše. „Kdo jiného pohne k sebevraždě nebo k jinému k sebevraždě pomáhá, bude potrestán, došlo-li alespoň k pokusu sebevraždy, odnětím svobody až na tři léta“ (trestní zákoník s. 92).⁴³ Například v roce 2009 bylo v Hlavním městě Praze spácháno celkem 218 sebevražd. Z toho do 18 let bylo spácháno 27 sebevražd. Za stejné období v roce 2010 bylo v Hlavním městě Praze celkem 234 sebevražd. Z toho do 18 let bylo spácháno 25 sebevražd. V době zpracování této diplomové práce není dosud kompletně zpracována statistika za rok 2011. Přesto v dodaných statistických materiálech je zaznamenáno celkem 201 případů sebevražd. Z toho do 18 let věku je zaznamenána 1 sebevražda.

Proto je nezbytný zájem rodičů o to, jaké stránky jejich dítě sleduje. V anglickém městě Bridgend v Jižním Walesu došlo v průběhu roku 2008 celkem k 17 podivným sebevraždám mladistvých. Při

⁴³ zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

vyšetřování bylo zjištěno, že všichni mladiství sledovali na internetu jednu webovou stránku. Po dokonání sebevraždy se na webových stránkách vždy objevila soustrast. Jakou úlohu hrála v tomto případě média, konkrétně internet, se nepodařilo dostatečně prokázat. Jisté je, že moc médií jako takových nelze v žádném případě podceňovat.

Také v zemi vycházejícího slunce, Japonsku, které je známé svým velkým počtem sebevražd, jejichž tradice vychází z japonského tradičního pojetí života samuraje, lze najít internetové stránky, které se zabývají tímto tématem, a které poskytují návody k tomu, jak tuto formu ukončení životních nesnází dokončit.

Obdobný jev je známý i z další asijské země, Indie, kde až 40% mladých lidí, kteří spáchají sebevraždu, souvisí s jejich neúspěchy při studiu nebo při přijímacích zkouškách na vysoké školy. Na základě těchto zkušeností byl doporučen změnit systém hodnocení studentů během jejich studia⁴⁴.

V těchto případech, kdy média nabízejí návody k řešení problémů, se jedná o manipulaci „přetáhnutí osoby na svoji stranu“. Pomocí médií lze ovlivnit nejen jednotlivce, ale také celé skupiny osob v jejich postoji, názorech nebo jednání. Následkem je, že manipulátor, který působí na objekt svého zájmu, přesvědčí osobu, že jedná podle svého vlastního rozhodnutí. Manipulace přivádí lidi v omyl. Rozdíl mezi manipulací a propagandou je ten, že propaganda je označována „jako umění přinutit lidi, aby dělali, co by nedělali, kdyby měli všechny podklady k té věci“⁴⁵. Mladá generace, která nemá dosud dostatek životních zkušeností je náchylná k manipulaci a využití k prosazení zájmů jiné skupiny lidí.

4.5. Rodina a její úloha při výchovném působení

⁴⁴ <http://zpravy.ihned.cz/svet-asie-a-pacifik/c1-40348880-mladi-indove-resi-studijni-napor-sebevrazdou-a-pribyva-jich>

⁴⁵ ILOWIECKI a ZASEPA, 2003

Rodina jako základní článek, má od svého prvopočátku plnit určité cíle, které plní vůči svým členům a společnosti. Obsah těchto rolí nezůstává stejný, ale mění se podle konkrétní sociální situace ve společnosti. V zásadě si ponechala dvě rozhodující role, které mají nesmírný význam. Jedná se prvotní socializaci dětí a emociálně psychologické stabilizace dospělých⁴⁶.

Proces socializace u dítěte začíná při osvojování základních návyků. Určené role chování z hlediska věku a pohlaví a také společenského zařazení. Přes dobré zázemí v rodině se dítě brzy střetne s realitou života, které je prezentováno okolím, musí umět slevit ze svých zásad a znát svoje možnosti, stát se platným členem společnosti. Ale také nepodlehout negativnímu vlivu skupiny, ve které se pohybuje.

Zde by se měla projevit výchova v rodině, která má dát zároveň základ tzv. sebevýchovy, tedy vytvoření samostatného subjektu, který zvládá okolní negativní tlaky⁴⁷.

Na utváření správného charakteru dítěte se podílí v první řadě rodiče a rodina jako taková. Správné návyky jako úcta k životu a základním hodnotám a principům. Dvacáté století odstartovalo se svojí nadvýrobou a zrychlováním rytmu života novou etapu lidstva, ve které hraje svoji úlohu konzum. Tomuto fenoménu se říká „konzumní způsob života“. Který ovlivnil několik generací lidí. Jeho produktem je život zaměřený na zábavu jako životní program. V současnosti se ukazuje, že tato životní filosofie je do budoucnosti dlouhodobě neudržitelná. V současné ekonomické krizi se ukazuje, že společnost bude muset napnout svoje úsilí směrem k tradičním směrům ve výchově a to opět zejména k rodině. Která musí být příkladem a motivačním prvkem pro rozvoj osobnosti. Proto je důležité při výchově dítěti vštěpovat základní návyky tělesné a duševní hygieny, kterou Kraus dělí na následné oblasti života:

⁴⁶KRAUS, POLÁČKOVÁ, 2002

⁴⁷KRAUS, POLÁČKOVÁ, 2002

- Správné rozlišování pracovní a odpočinkové doby, vyrovnanou psychikou a fyzickou zátěží organismu, zejména s ohledem na věk
- Aktivní sportovní vyžití, obecné disciplíny, později vybírat specializaci a zátěžovost organismu (gymnastky)
- Vyváženost stravy, množství a kvality, zabránit přejídání nebo opaku (nesmyslná dieta)
- Příprava na zvládání zátěžových situací (náročné životní situace)⁴⁸.

4.6. Společnost a její úloha při výchovném působení

Na přelomu dvacátého a dvacátého prvního století dochází opět ke změně stylu života, který staví na zdravém životním stylu. Rodina je stavěna do role, kterou předtím nikdy neřešila. Zejména starost o nemocné a preventivní činnost následuje péče o volný čas dítěte. Nové výchovné metody, které vylučují fyzické tresty rozkazování a zastrašování. Také formy rodiny jako sociálně-ekonomická, nebo biologicko–reprodukční, jsou stále nezastupitelné pro chod rodiny. Také těsnější spolupráce rodiny s učiteli může vést k omezení negativního vlivu médií na negativní chování mládeže. Osobně se ztotožňuji s názorem PhDr. Marešové: „Společnost nesmí podléhat klišé: mládež musíme vychovávat a ne trestat (míněno abstraktně, že vychovávat musí společnost, rodina obecně a výchova je pojímána jako neurčité jednání neurčitých institucí a osob, nikoliv, že vychovávat musíme my, a to dokonce vlastní děti). Další klišé je, že trest má jen negativní dopad na mládež, přičemž pod trestem si představujeme jen neadekvátní násilí či vězení“.⁴⁹

⁴⁸KRAUS, POLÁČKOVÁ, 2002

⁴⁹MAREŠOVÁ, 2007

Využití volného času mládeže

Před rokem 1989 se staraly o volný čas mládeže organizace jako Pionýr, nebo SSM, byly to státem podporované organizace. Jejichž funkci přebíral následně Svaz pro spolupráci s armádou, který sdružoval různé odbornosti, které ale v drtivé většině připravovaly mladé lidi pro službu v armádě. Byla to činnost propagovaná a angažovaná. Po roce 1989 došlo ke zhroucení celého tohoto systému a nově vznikající liberální společnost začala hledat nové formy využití volného času mládeže. Dobrovolnost a angažovanost nahradily placené služby. Tím se z volného času mládeže stal regulérní obchod, který si stále více rodin nebude moci díky současné ekonomické situaci dovolit.

Vzhledem k tomu, že se mladý člověk nudí, vyhledává společnost stejně se nudících vrstevníků a vznikají zde problémy, kdy se nudící mládež potuluje, navštěvuje restaurace, herny a konzumuje alkoholické nápoje a drogy. Volným časem se zabýval již Aristoteles, který se o volném čase zmiňuje v jednom ze svých děl. Rovněž Platón se o něm zmiňuje jako o zahálce⁵⁰. Volný čas představuje mimopracovní část dne. Dospělí musí vše podřizovat ekonomickým zájmům rodiny a tady vzniká nedostatek času na děti. Rozvojem vrozených schopností a nadání připravujeme děti na kvalitní vstup do života. Volný čas znamená podle odborníků svobodnou volbu činností. Jedná se o smysluplné využití času s odbouráním negativních a nebezpečných jevů.

Instituce a právní úprava a prevence

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy je ze své podstaty zodpovědné a má rozhodující možnost a poslání působit přímo ve vzdělávacím procesu. Vzhledem k neustálým reorganizacím není situace v tomto rezortu nijak příznivá pro samotné učitele ani žáky. Základním dokumentem v našem právním řádu je Ústava České republiky a listina práv

⁵⁰ Zákony, Ústava Platón, nakl. Svoboda, Praha 1993

a svobod.⁵¹ Následuje „Úmluva o právech dítěte“.⁵² Následují další právní normy, které na tyto navazují a prolínají do dalších problematik jako je rodinné, trestní nebo soukromé právo. Dokument, který vytyčuje hlavní úkoly jednotlivým rezortům v oblasti práce s mládeží je Koncepce státní politiky s mládeží pro roky 2007-2013. Dokument působí hlavně tam kde je nedostatečná role rodiny nebo kde je zdravotní problém v rodině a zdravotně postižené dítě⁵³. Další velkou roli tady splňují také neveřejné organizace. Které se zaměřují na mladé lidi a jejich začlenění do společnosti. Vláda v tomto případě plně podmínky ve formě legislativních opatření a ve formě podpory na úrovni státní správy a státních orgánů.

System primární, sekundární a terciální prevence

Kriminalita mládeže má mnoho podob, která se vzájemně prolíná a doplňuje. Proto se v praxi používá systém prevence, kterou se zabývá také Preventivní oddělení Policie České republiky.

Primární prevence-je nejrozšířenější formou, která je zaměřena na malé, ale také velké celky, zabývá se také poradenskou činností a snaží se vyplnit volný čas.

Sekundární prevence-se již specializuje na skupiny rizikových dětí a mládeže, u kterých je předpoklad, že se zařadí do skupiny mládeže, která má zvýšenou možnost, že bude páchat trestnou činnost nebo je ohrožována sociálně patologickými jevy. Prevence se zaměřuje na malé a střední skupiny. Prevence je zaměřována hlavně na školní prostředí.

Terciální prevence-je zaměřena na osoby, které již přišly do styku s trestnou činností ať jako pachatelé, nebo oběti. Tady nastupuje poradenská služba. S cílem eliminovat recidivu a asociální chování. Pomoc v oblasti vzdělávání, zaměstnání a ubytování.

Sociální prevence-je orientována na pachatele přímého i potencionálního. Sociální prevence se snaží zachytit narušeného jedince již

⁵¹ Ústava ČR č. 1/1993 Sb.

⁵² Zák. č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte

⁵³ http://www.rdmkv.cz/dokumenty/006/koncepce_statni_politiky_pro_oblast_deti_a_mladeze_na_obdobi_2007_2013.pdf..

v raném věku a pracovat s ním. Zároveň usiluje o změnu negativních jevů ve společnosti. Zásahu na tom má probační a mediační služba a orgány činné v trestním řízení.

Po roce 1990 byl zaznamenán enormní nárůst trestných činů v oblasti alkoholové a nealkoholové toxikománie, a byla potřeba přijmout účinná opatření proti kriminalitě, která byla do té doby známa pouze ze západních filmů a detektivní literatury.

Proto je základním cílem prevence zejména snížení míry a závažnosti trestné činnosti, s ohledem na zvyšování pocitu bezpečí občanů. Tím byl dán i základní kámen bezpečnostní doktríny České republiky⁵⁴.

Usnesením vlády byl dne 3. 11. 1993 zřízen pod Ministerstvem vnitra Republikový výbor pro prevenci kriminality. V něm jsou zastoupena všechna ministerstva, a předmětem činnosti je vytváření koncepce preventivní politiky vlády České republiky na meziresortní úrovni a její konkretizace na úrovni místní. Současně nese gesci na zpracování materiálů pro jednání vlády České republiky z oblasti prevence kriminality. Schvaluje žádosti o dotace na projekty určené na prevenci kriminality předložené městy⁵⁵.

Na základě těchto požadavků vláda vyčleňuje peníze na preventivní programy v rámci prevence s bojem proti kriminalitě. Spadá sem také vzdělávání pracovníků jednotlivých resortů v oblasti prevence proti kriminalitě. Mezi nejúčinnější patří programy určené pro místní úroveň, které jsou cíleně zaměřeny na problémová místa. Města je mohou regulovat místní obecně závaznou vyhláškou. Orgány samosprávy mohou tímto opatřením regulovat a omezovat například konání rizikových sportovních utkání nebo diskoték, na kterých je předpoklad prodeje a konzumace alkoholu a dalších návykových látek. Dále je základem úspěšnosti spolupráce mezi orgány státní správy, samosprávy, PČR, MV, s občany a také nevládními organizacemi. Pro přidělení dotace z republikového fondu pro prevenci kriminality musí být splněny následující podmínky.

⁵⁴ GERLOCH, HUNGR, ZOUBEK, 1995

⁵⁵ Republikový výbor pro prevenci kriminality, 2011.

- Vysoká míra kriminality /index trestné činnosti, počtu osob mladších 18 let a drogových deliktů
- Vysoká míra kriminálně rizikových jevů /míra nezaměstnanosti, vynaložených prostředků na obyvatele v rámci dávek sociální pomoci
- Kvalita zpracovaného preventivního programu
- Schválení programu zastupitelstvem obce
- Manažerské zajištění programu
- Finanční podíl obce na realizaci programu /nejméně 10%

V rámci programu jsou zejména podporovány programy, které směřují k zájmovým a sportovním aktivitám, školní klubové zařízení, krizová poradenská centra, ubytovací zařízení pro navrátilce z výkonu trestu. V rámci tohoto programu lze využít i další složky, které spadají do působnosti města jako městská nebo obecní policie nebo v omezených případech využít příslušníky bezpečnostních služeb. U kterých je v české republice zaměstnáno asi 45 000 osob. Pokud tyto bezpečnostní služby dostanou zákonem větší pravomoci, bude se s nimi muset počítat jako se součástí preventivních opatření. Probíhá meziresortní zkvalitňování výměny informací v rámci zkvalitňování realizace podmínek pro boj s kriminalitou. Včetně vzdělávání Policie ČR v protidrogové prevenci. Probíhá také spolupráce na úrovni Evropské unie. V rámci které byla vytvořena Evropská síť prevence v boji proti kriminalitě (EUCPN). Ve které se sdružují také kandidátské země. V rámci těchto zemí probíhá výměna informací o probíhajících programech a projektech, které se zaměřují také na kriminalitu mládeže. A odhalování všech forem, které s ní souvisí také za pomoci tolik diskutovaných médií, která v současné době dostávají nový rozměr.

5. Shrnutí teoretické části

Nebývalý rozvoj všech druhů médií, která v závěru dvacátého století nám předznamenala vývoj a směr, jakým se bude ubírat vývoj lidstva 21. století. V celosvětové informační společnosti nelze bez těchto komunikačních a technologických vymožeností existovat na rovní, která je nezbytná pro normální chod a vývoj společnosti. Tyto technologie nás do určité míry osvobozují v možnosti komunikace s celým světem. Zároveň dochází na straně druhé k značné závislosti celé společnosti na těchto technologiích. Tím se celá společnost stává nebyvale zranitelnou. Stejná situace, jaká nastává u celospolečenského jevu, se zákonitě projevuje u osudu jednotlivce. A současný vývoj na poli závislosti a kriminálního jednání mládeže ukazuje, že i tady dochází ruku v ruce k vývoji trendů, které jsou negativní a společensky nebezpečné pro celou společnost. Tím, že nejsou pro společnost žádoucí, je potřeba jejich vývoj eliminovat již v jejich zárodku. Zejména se jedná o prevenci u nejvíce ohrožené skupiny, a tou je mládež. Proto se v této teoretické části věnuji vývoji jednotlivých médií, jejich negativním vlivům a kriminalitě mládeže s vymezením legislativní části. Dále popisuji problematiku využití volného času, který zásadním způsobem doplňuje a ovlivňuje vývoj mladého člověka. Také zde rozebírám systém prevence zaměřené na mládež.

II. Praktická část

6. PRŮZKUM VLIVU MÉDIÍ NA MLÁDEŽ

6.1. Vymezení cíle

Závěrečná magisterská práce je věnována problematice „Média jako vzor chování a jednání mládeže“.

Téma rozebírá kladné i záporné vlivy médií, které slouží jako vzor chování pro jednání mládeže. Sledovaná skupina je ve věku od 13 do 18 let věku. Osloveni k vyplnění dotazníku byli respondenti středního a vyššího středního věku, policisté a civilisté.

Součástí této diplomové práce jsou i výsledky mnou prováděného průzkumu.

Cílem provedeného průzkumu je potvrzení nebo vyvrácení stanovených hypotéz.

6.2. Metody a metodika

Pro následné zjištění údajů ke zjištění vlivu médií na mládež jsem použil metodu empirického kvantitativního průzkumu, který se opírá o určitou teorii a ověřuje hypotézy. Pro tuto práci jsem si zvolil formu účelového dotazníku, který jsem sám zpracoval. Pro tento dotazník jsem si zvolil celkem 20 uzavřených otázek, u kterých jsem dal na výběr vždy několik odpovědí označených písmeny a, b, c.

Dotazník jsem rozdál celkem 50 respondentům, z toho jsem oslovil v rámci svého služebního zařazení 25 policistů jednoho oddělení ve

středním a vyšším středním věku. Dále jsem oslovil 25 civilních osob ze svého okolí ve středním a vyšším středním věku.

Všech 50 jsem respondentů ujistil, že tak jako je dotazník anonymní, i údaje od nich získané jsou anonymní a dále poslouží pouze jako podklad ke zpracování dotazníkového průzkumu.

6.3. Hypotézy:

- a) rodinné prostředí ovlivňuje vliv médií na mládež
- b) nevhodné sledování médií má na výchovu dětí negativní vliv

6.4. Vyhodnocení dotazníku:

6.4.1. Úvod

Odpovědi, které jsem získal z dotazníkového průzkumu, jsem při konečném vyhodnocení rozdělil do dvou skupin, Na odpovědi policistů a odpovědi civilních respondentů a dále tzv. „průměrnou hodnotu (p.h.)“, což znamená prosté zprůměrování odpovědí obou skupin respondentů.

6.4.2. Vlastní vyhodnocení:

Tento dotazník se věnoval vlivu médií na chování a jednání mládeže. Odpovídalo na něj anonymně celkem 50 respondentů. Z toho jich 25 bylo policejních a 25 civilních. Všichni oslovení respondenti odevzdali dotazník vyplněný ve všech otázkách. Při vyplňování dotazníku nemohu vyloučit nějaké zkreslení výsledků, protože nevím, do jaké míry se dotazovaných týká vliv médií na výchovu a jednání mládeže. Například kolik respondentů má děti nebo zkušenosti s mládeží. Pro lepší přehlednost a získání více výsledků jsem provedl tři druhy výpočtů, které jsou procentuelně zapsány v tabulce. Průměrná hodnota jsou výsledky všech padesáti respondentů dohromady. Pod hlavičkou civilisté jsou zahrnuty výsledky v procentech

pouze civilních respondentů. Pod hlavičkou policisté jsou odpovědi v procentech pouze policejních respondentů. Všichni dotazovaní zadrželi pouze jednu odpověď, proto bylo konečné zpracování výsledků jednodušší. Výsledky jsem zpracovával v programu Microsoft Excell. Závěry z kompletně zpracovaného dotazníku jsem uvedl ve výše shrnutých výsledků výzkumu.

6.4.3. Presentace výsledků

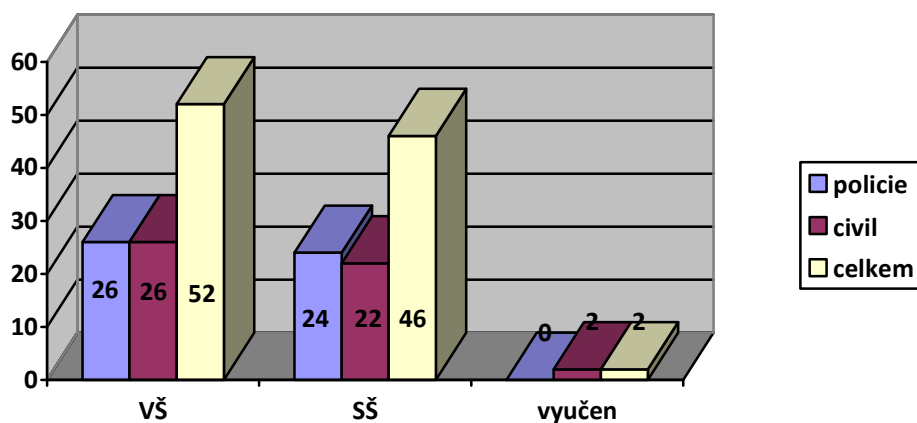
Pro lepší názornost a přehlednost jsem zvolil metodu otázky z dotazníku, tabulky odpovědí, propojenou se sloupcovým grafem. Zároveň jsem připojil slovní hodnocení výsledků tak, aby na jednom listě byla zodpovězena kompletně jedna otázka.

1. **Otázka č. 1 Dosažené nejvyšší vzdělání:**

Tabulka č. 1

Výsledky jsou v %	policisté	civilisté	celkem
a) vysokoškolské	26	26	52
b) středoškolské	24	22	46
c) vyučen/a	0	2	2
d) celkem	50	50	100

Graf č. 1

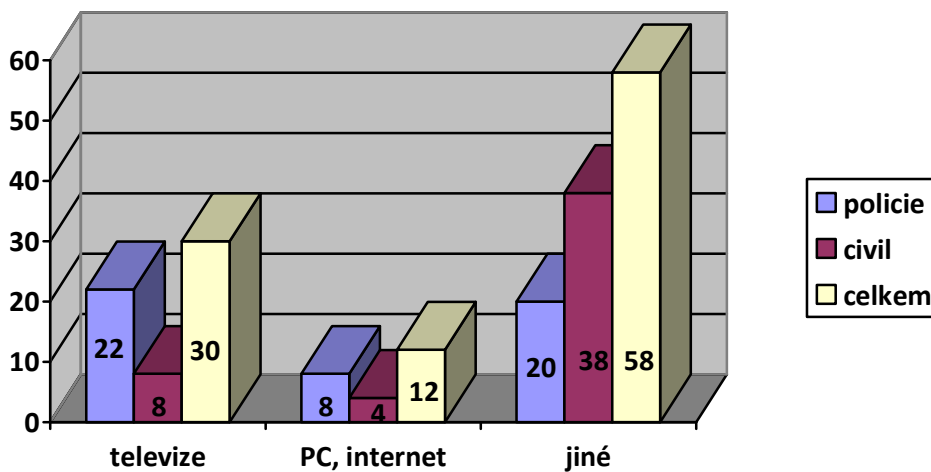
Graf č. 1 nám názorně ukazuje mírně převažující počet vysokoškoláků, kteří se účastnili výzkumu.

2. Otázka č. 2 Volný čas trávíte:

Tabulka č. 2

Výsledky jsou v %	policisté	civilisté	celkem
a) televize	22	8	30
b) PC, internet	8	4	12
c) jiné	20	38	58
d) celkem	50	50	100

Graf č. 2

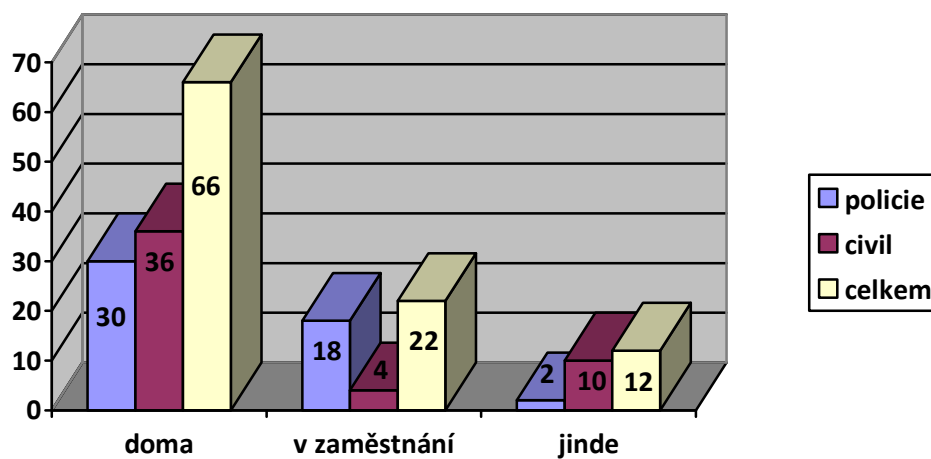
Graf č. 2 nám m.j. ukazuje, že převážná většina dotazovaných netráví volný čas ani u televize, ani u internetu. Oslovení respondenti jsou převážně středního až vyššího středního věku, a proto ve volném čase preferují jiné aktivity, než je internet, nebo televize

3. Otázka č. 3 Máte přístup k internetu:

Tabulka č. 3

Výsledky jsou v %	policisté	civilisté	celkem
a) doma	30	36	66
b) v zaměstnání	18	4	22
c) jinde	2	10	12
d) celkem	50	50	100

Graf č. 3

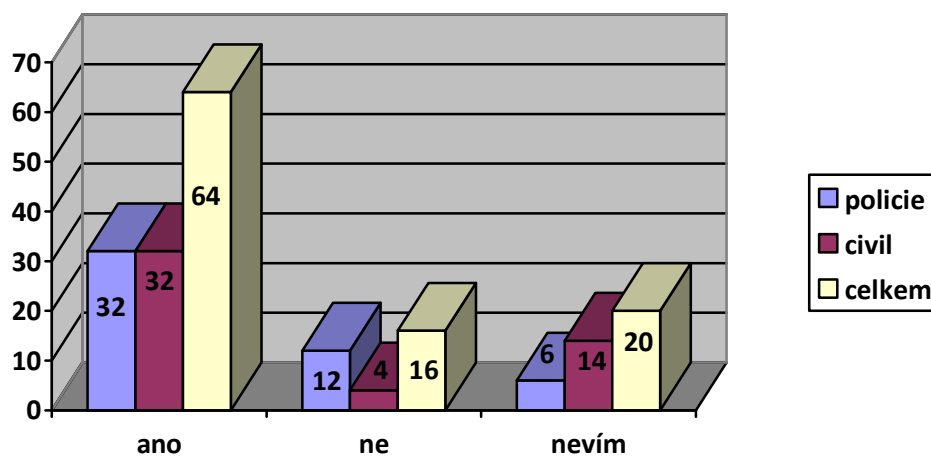
Graf č. 3 nám ukazuje obecně známou skutečnost, že většina dotázaných má přístup k internetu spíše doma, než v zaměstnání. U policistů může být tato skutečnost kontraproduktivní, protože by ke své práci potřebovali rychlý přístup k internetu.

4. **Otázka č. 4** Dobré rodinné vztahy snižují vliv médií v rodině:

Tabulka č. 4

Výsledky jsou v %	policisté	civilisté	celkem
a) ano	32	32	64
b) ne	12	4	16
c) nevím	6	14	20
d) celkem	50	50	100

Graf č. 4

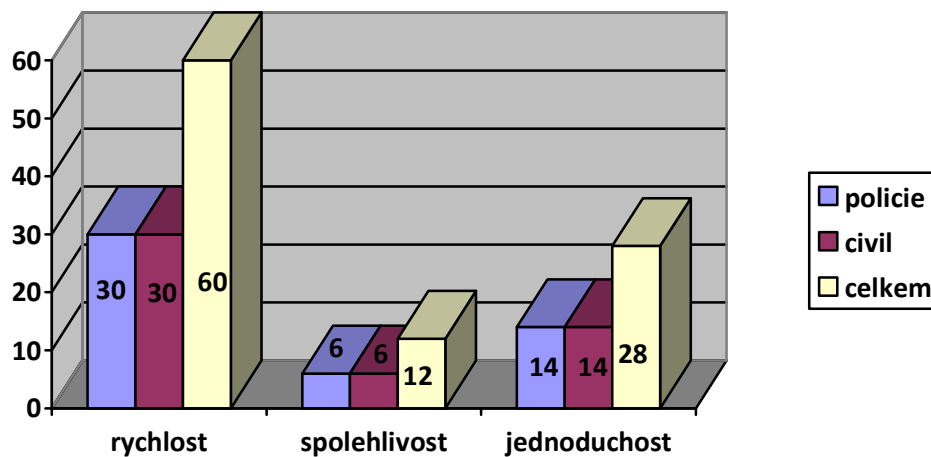
Graf č. 4 nám ukazuje převažující mínění, že dobré rodinné vztahy snižují vliv médií v rodině a potvrzují hypotézu a) rodinné prostředí ovlivňuje vliv médií na mládež

5. **Otázka č. 5 Co Vás přitahuje na současných médiích:**

Tabulka č. 5

Výsledky jsou v %	policisté	civilisté	celkem
a) rychlost získaných informací	30	30	60
b) spolehlivost získaných informací	6	6	12
c) jednoduchost získaných informací	14	14	28
d) celkem	50	50	100

Graf č. 5

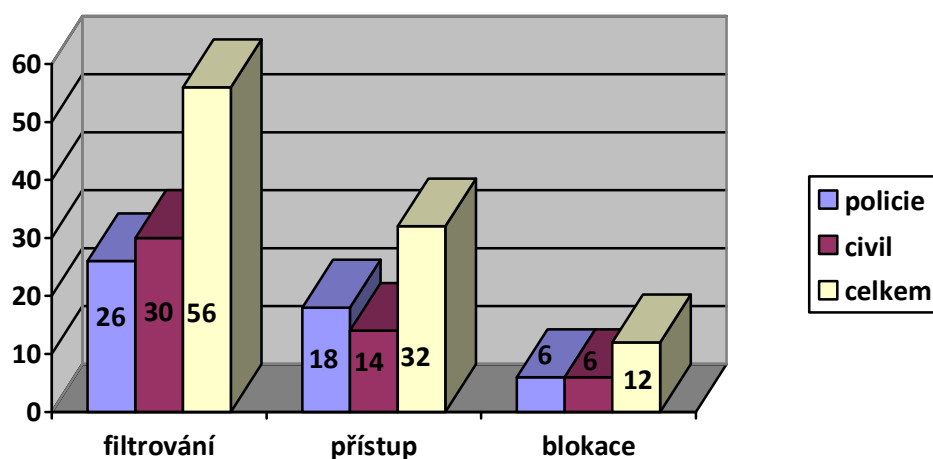
Graf č. 5 nám ukazuje, že většina dotazovaných preferuje rychlost, s jakou lze najít informace v současných médiích před spolehlivostí a jednoduchostí

6. **Otázka č. 6** Největší negativní vliv médií na mladistvého má:

Tabulka č. 6

Výsledky jsou v %	policisté	civilisté	celkem
a) nemožnost filtrovat šířené nevhodné informace	26	30	56
b) nemožnost ovlivnit přístup k šířeným nevhodným informacím	18	14	32
c) nemožnost úplné blokace k šířeným nevhodným informacím	6	6	12
d) celkem	50	50	100

Graf č. 6

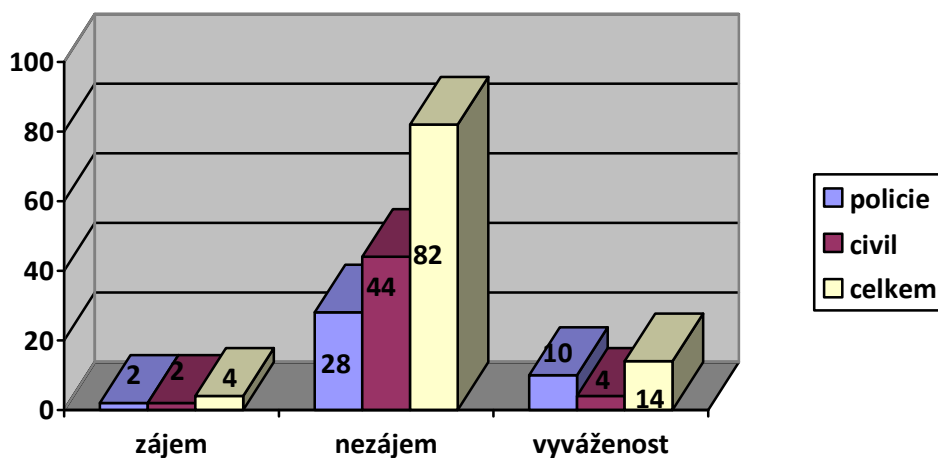
Graf č. 6 nám ukazuje, že převážná většina dotazovaných považuje nemožnost filtrovat šířené nevhodné informace za největší negativní vliv na mladistvé. Tím se potvrzuje hypotéza b) nevhodné sledování médií má na výchovu dětí negativní vliv.

7. **Otázka č. 7 V jaké rodině je vliv médií na mladistvého větší:**

Tabulka č. 7

Výsledky jsou v %	policisté	civilisté	celkem
a) kde rodina jeví enormní zájem o volný čas mladistvého	2	2	4
b) kde rodina nejeví zájem o trávení volného času mladistvého	38	44	82
c) kde v rodině vládnu vyvážené vztahy k využití volného času mladistvého	10	4	14
d) celkem	50	50	100

Graf č. 7

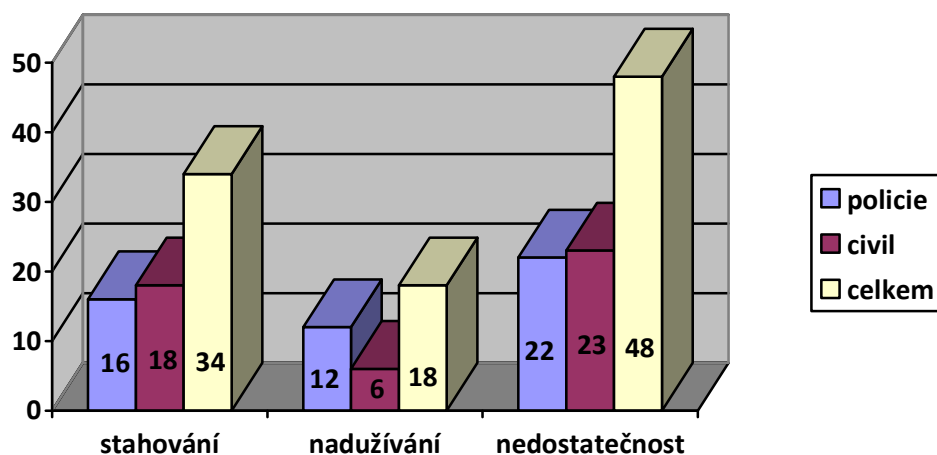
Graf č. 7 nám ukazuje, že převážná většina dotazovaných je přesvědčena, že nezáměr rodiny o trávení volného času mladistvého zapříčiňuje větší možnost ovlivnit mladistvé. V podstatě se potvrdila hypotéza a) rodinné prostředí ovlivňuje vliv médií na mládež

8. Otázka č. 8 Příčina v ovlivnění mladistvého médií může být:

Tabulka č. 8

Výsledky jsou v %	policisté	civilisté	celkem
a) ve stahování nevhodných informací	16	18	34
b) v nevhodné časové dotaci a nadužívání médií	12	6	18
c) nedostatečná konzultace problémů v rodině s důvěryhodnou osobou	22	26	48
d) celkem	50	50	100

Graf č. 8

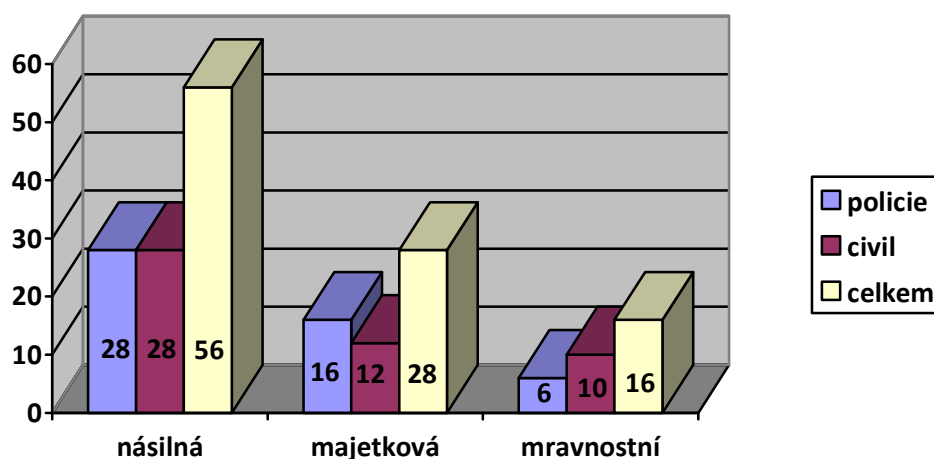
Graf č. 8 nám ukazuje, že převážná většina dotazovaných považuje nedostatečnou konzultaci problémů v rodině s důvěryhodnou osobou za možnou příčinu v ovlivnění mladistvého médií. Tím se opět potvrzuje hypotéza a) rodinné prostředí ovlivňuje vliv médií na mládež

9. Otázka č. 9 Jakou trestnou činností nejčastěji páchá mládež pod vlivem médií:

Tabulka č. 9

Výsledky jsou v %	policisté	civilisté	celkem
a) násilnou trestnou činností	28	28	56
b) majetkovou trestnou činností	16	12	28
c) mravnostní trestnou činností	6	10	16
d) celkem	50	50	100

Graf č. 9

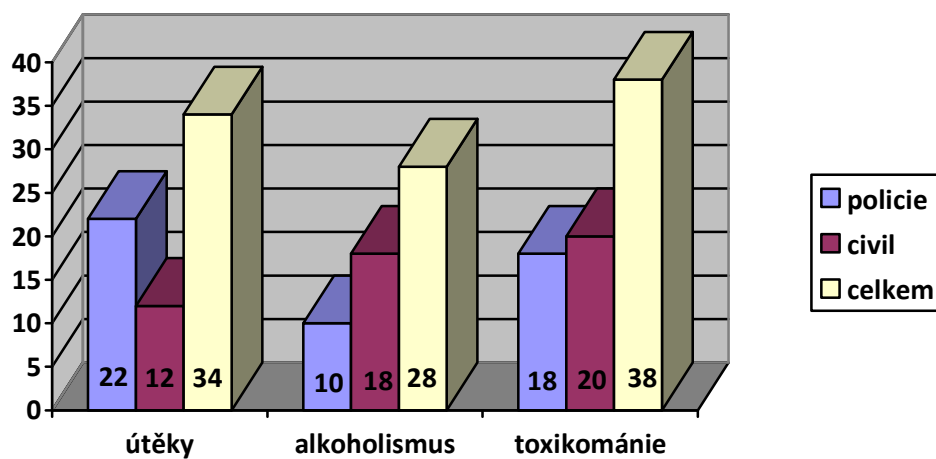
Graf č. 9 nám ukazuje, že podle převážné většiny dotazovaných mládež pod vlivem médií páchá násilnou činností. Tím potvrzuje hypotézu b) nevhodné sledování médií má na výchovu dětí negativní vliv

10. **Otázka č. 10 Nejčastější delikvence páchaná pod vlivem médií:**

Tabulka č. 10

Výsledky jsou v %	policisté	civilisté	celkem
a) útěky z domova	22	12	34
b) alkoholismus	10	18	28
c) nealkoholové toxikománie	18	20	38
d) celkem	50	50	100

Graf č. 10

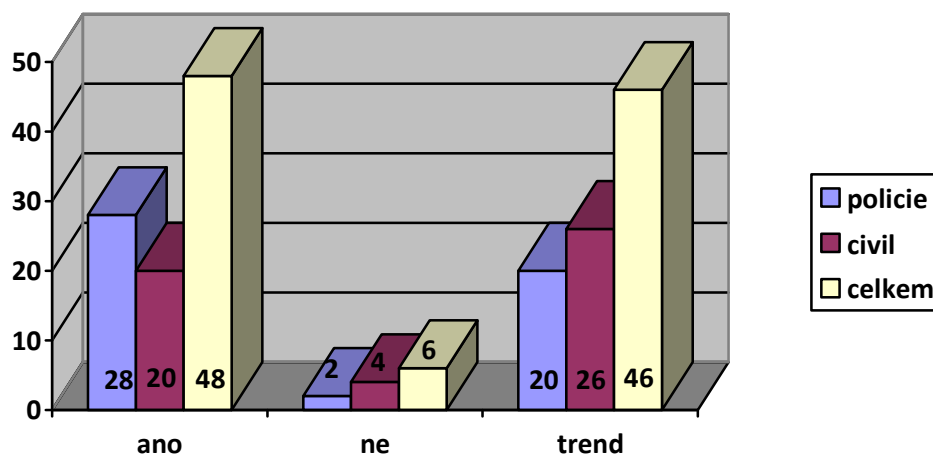
Graf č. 10 nám ukazuje poměrnou vyrovnanost delikvencí mládeže, páchané pod vlivem médií. Opět se potvrdila hypotéza b) nevhodné sledování médií má na výchovu děti negativní vliv

11. Otázka č. 11 Nadměrným užíváním médií se nahrazuje nedostatek rodičovské lásky:

Tabulka č. 11

Výsledky jsou v %	policisté	civilisté	celkem
a) ano	28	20	48
b) ne	2	4	6
c) užívání médií je společenský trend	20	26	46
d) celkem	50	50	100

Graf č. 11

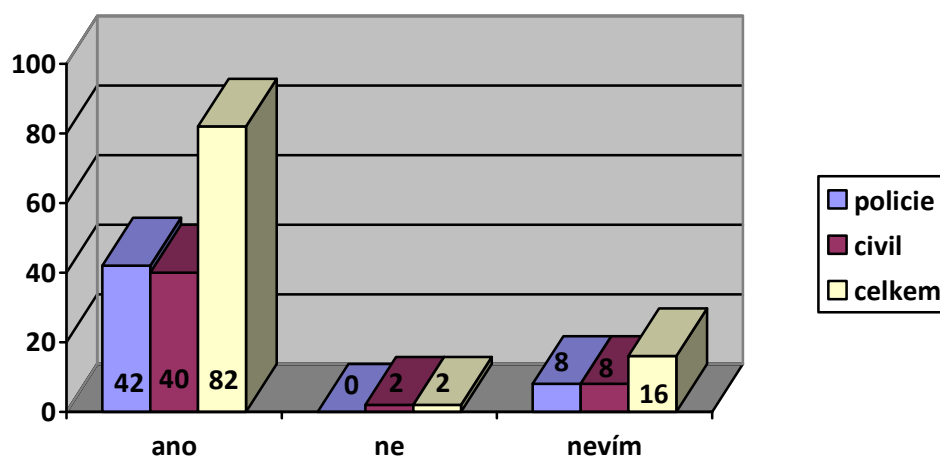
Graf č. 11 nám ukazuje, že 48% dotazovaných se shodlo v názoru, že nadměrným užíváním médií se nahrazuje nedostatek rodičovské lásky. Tím se potvrzuje hypotéza a) rodinné prostředí ovlivňuje vliv médií na mládež, přesto se 46% dotázaných shodlo, že média jsou součástí (trendem) současného společenského života

12. **Otázka č. 12 Mají média větší vliv na brutalitě a bezohlednosti mládeže:**

Tabulka č. 12

Výsledky jsou v %	policisté	civilisté	celkem
a) ano	42	40	82
b) ne	0	2	2
c) nevím	8	8	16
d) celkem	50	50	100

Graf č. 12

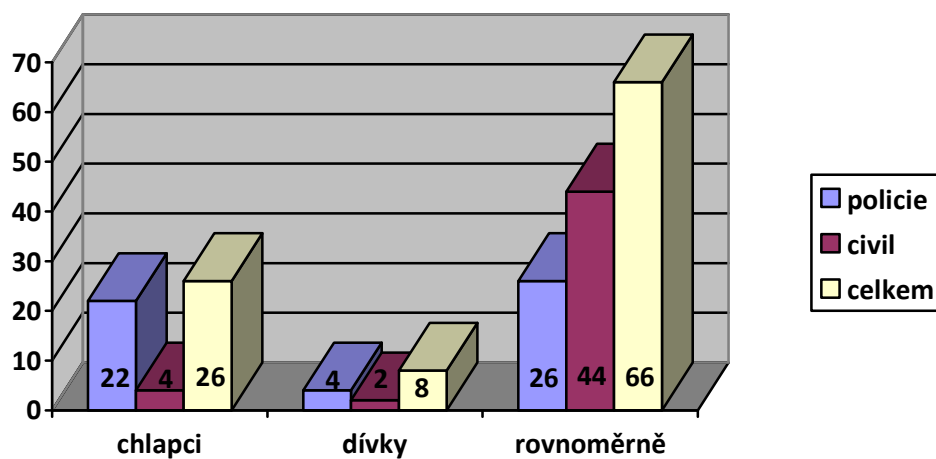
Graf č. 12 dokládá, že převážná většina dotazovaných je přesvědčena o větším vlivu médií na brutalitě a bezohlednosti mládeže. Tím se potvrzuje hypotéza b) nevhodné sledování médií má na výchovu dětí negativní vliv

13. **Otázka č. 13 Média více ovlivňují:**

Tabulka č. 13

Výsledky jsou v %	policisté	civilisté	celkem
a) chlapce	22	4	26
b) dívky	6	2	8
c) rovnoměrně	22	44	66
d) celkem	50	50	100

Graf č. 13

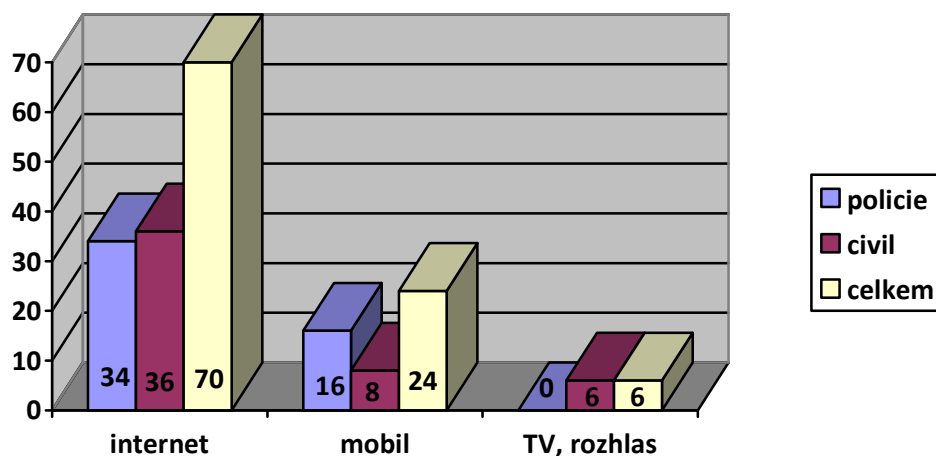
Graf č. 13 dokládá, že média ovlivňují chlapce i dívky stejnoměrně. V současnosti se v rámci rovných příležitostí (mužů a žen) stírají rozdíly v ovlivňování médií

14. Otázka č. 14 Jaký druh médií preferuje mládež:

Tabulka č. 14

Výsledky jsou v %	policisté	civilisté	celkem
a) internet	34	36	70
b) mobilní telefon	16	8	24
c) televize, rozhlas	0	6	6
d) celkem	50	50	100

Graf č. 14

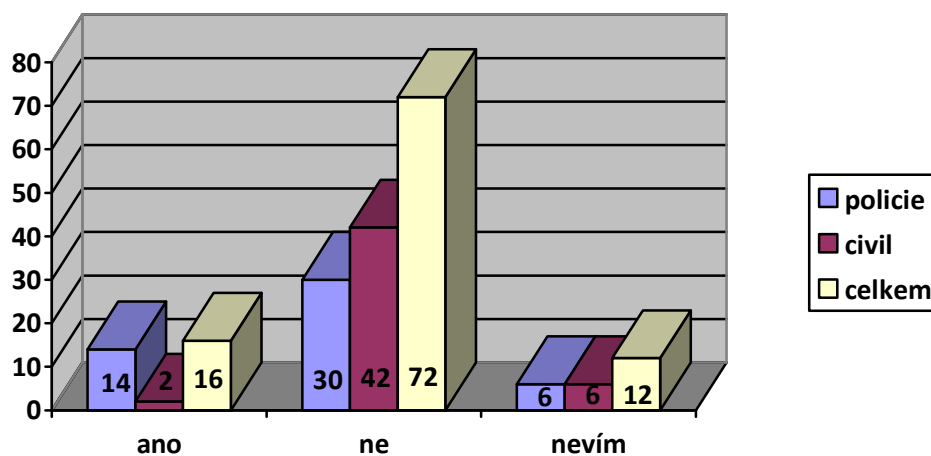
Graf č. 14 přesvědčivě ukazuje, že naprostá většina mládeže preferuje internet před ostatními druhy médií. Internet je nosným médiem 21. století.

15. **Otázka č. 15 Mohou média nahrazovat výchovnou roli v rodině:**

Tabulka č. 15

Výsledky jsou v %	policisté	civilisté	celkem
a) ano	14	2	16
b) ne	30	42	72
c) nevím	6	6	12
d) celkem	50	50	100

Graf č. 15

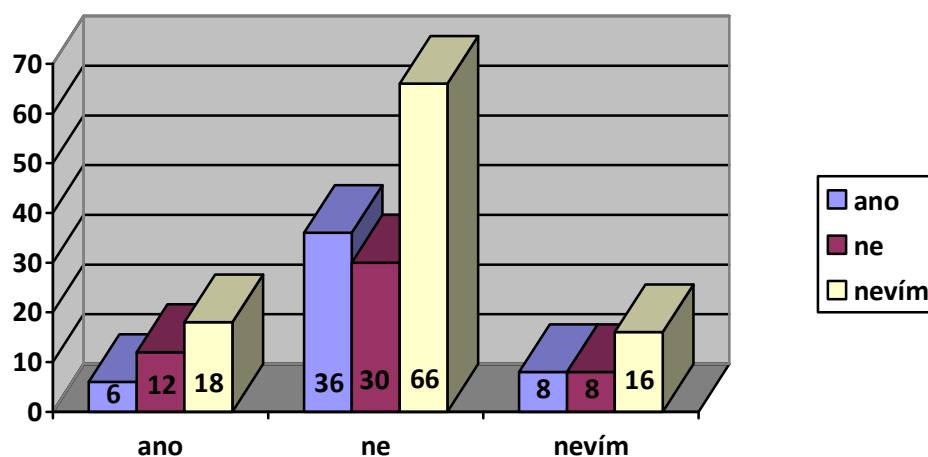
Graf č. 15 ukazuje, že média nemohou nahrazovat výchovnou roli v rodině. Dotazovaní se shodli v 72%, tím potvrdili hypotézu a) rodinné prostředí ovlivňuje vliv médií na mládež

16. Otázka č. 16 Jste pro zákonné omezení přístupu mladistvých k médiím:

Tabulka č. 16

Výsledky jsou v %	policisté	civilisté	celkem
a) ano	6	12	18
b) ne	36	30	66
c) nevím	8	8	16
d) celkem	50	50	100

Graf č. 16

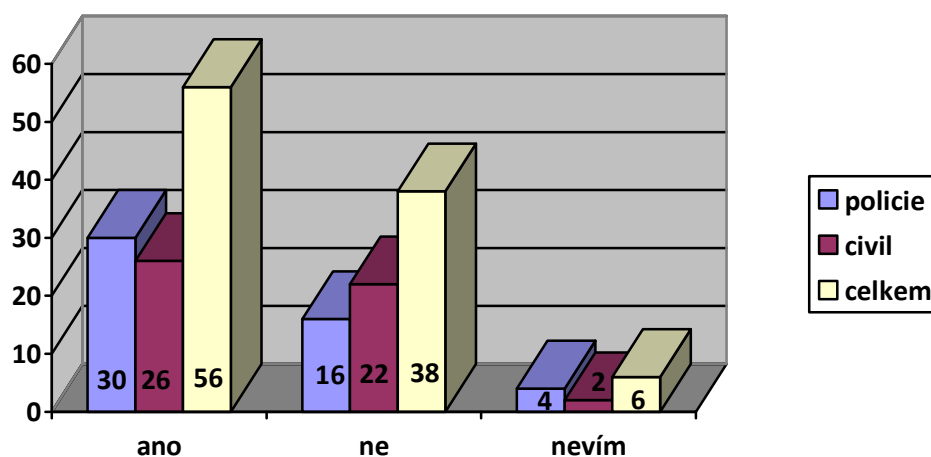
Graf č. 16 dokládá, že 2/3 dotázaných není pro zákonné omezení přístupu mladistvých k médiím. V podstatě navazují na ot. č. 11, že užívání médií je současný společenský trend.

17. **Otázka č. 17 Jste pro zákaz používání médií mládeží v době školní výuky:**

Tabulka č. 17

Výsledky jsou v %	policisté	civilisté	celkem
a) ano	30	26	56
b) ne	16	22	38
c) nevím	4	2	6
d) celkem	50	50	100

Graf č. 17

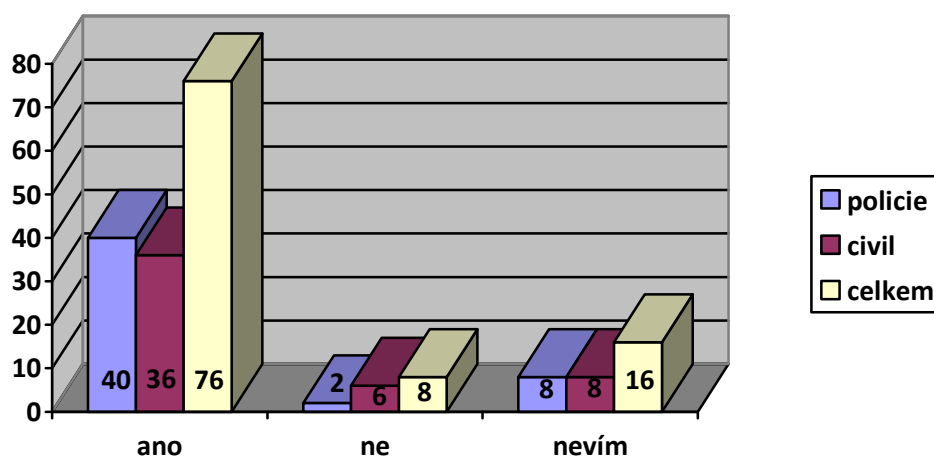
Graf č. 17 ukazuje, že nejméně polovina dotázaných je pro zákonné omezení používání médií v době školní výuky, pokud tato média nejsou používána oficiálně.

18. Otázka č. 18 Jsou používány mobilní telefony k porušování zákonných a společenských norem:

Tabulka č 18

Výsledky jsou v %	policisté	civilisté	celkem
a) ano	40	36	76
b) ne	2	6	8
c) nevím	8	8	16
d) celkem	50	50	100

Graf č. 18

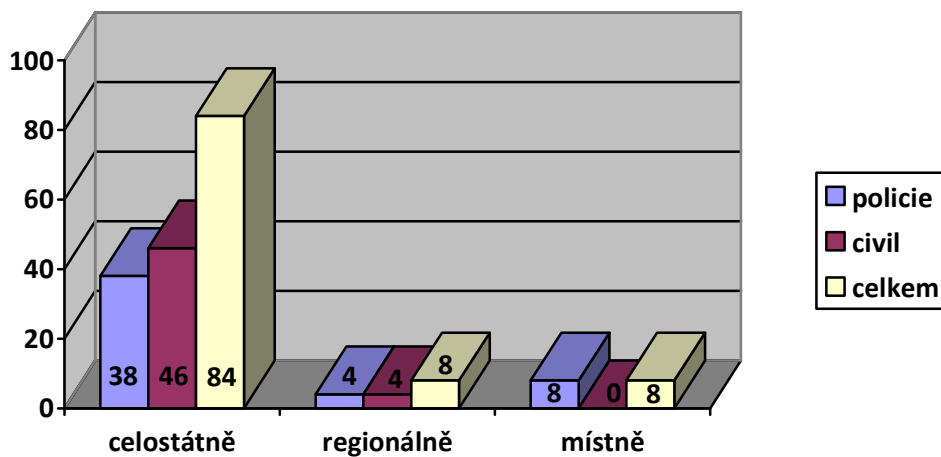
Graf č. 18 ukazuje, že převážná většina dotázaných je přesvědčena, že mobilní telefony jsou používány k porušování zákonných a společenských norem. Tím se potvrzuje hypotéza b) nevhodné sledování médií má na výchovu dětí negativní vliv

19. Otázka č. 19 Preventivní opatření mohou mít úspěch v:

Tabulka č. 19

Výsledky jsou v %	policisté	civilisté	celkem
a) celostátní působnosti	38	46	84
b) regionální působnosti	4	4	8
c) místní působnosti	8	0	8
d) celkem	50	50	100

Graf č. 19

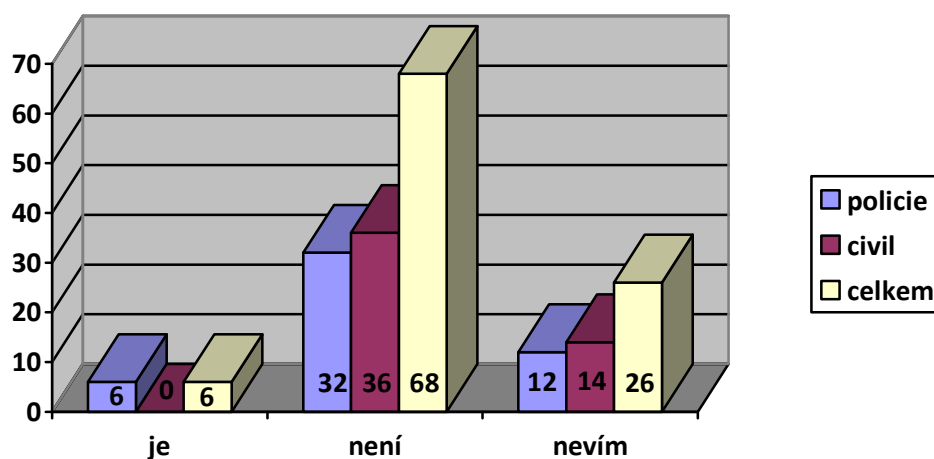
Graf č. 19 ukazuje, že převážná většina dotazovaných je přesvědčena, že preventivní opatření mohou mít úspěch pouze v celostátní působnosti, protože i média mají minimálně celostátní působnost

20. Otázka č. 20 Je věnována dostatečná osvěta pro závislosti na médiích:

Tabulka č. 20

Výsledky jsou v %	policisté	civilisté	celkem
a) je	6	0	6
b) není	32	36	68
c) nevím	12	14	26
d) celkem	50	50	100

Graf č. 20

Graf č. 20 ukazuje, že dle názoru dotazovaných není věnována dostatečná osvěta pro závislosti na médiích. Z celkového dotazníku vyplývá, že vliv a funkce rodiny jsou nezastupitelné při osvětě a ovlivňování mládeže v přístupu k médiím

6.5. SHRnutí VÝSLEDKŮ PRŮZKUMU

Na otázky obsažené v dotazníku odpovídalo 52% vysokoškoláků a 46% středoškoláků. Na otázku trávení volného času odpovědělo 58% respondentů jinak než ve prospěch televize nebo internetu. Doma užívá internet 66% oslovených. Ve prospěch mínění, že dobré rodinné vztahy snižují vliv médií, se svorně shodlo celkem 64% odpovídajících respondentů z řad civilistů i policistů. Na otázku, co vás přitahuje na současných médiích, došlo ke shodě jak u civilistů, tak u policistů celkem v 60% odpovědělo ve prospěch rychlosti stahovaných informací. Ke shodě v 56% došlo v případě, kdy se respondenti shodli, že problém je v nemožnosti filtrování stahovaných informací. Pro většinu dotázaných 82%, kteří odpověděli, že dochází k ovlivnění mladistvého v případě nezájmu rodiny o trávení volného času. Obdobný výsledek je u otázky příčin ovlivnění mládeže, kde 34% otázaných odpovědělo, že problém je v případě nevhodně stahovaných informací a 48% dotázaných se vyjádřilo tak, že nedostatečná konzultace v rodině je také velkým problémem. Na otázku jakou trestnou činnost páchá mládež pod vlivem médií, nám výsledek ukazuje pořadí 56% pro násilnou trestnou činnost, na druhém místě se umístila majetková trestná činnost s 28% a na třetím místě s 16% zůstala mravnostní trestná činnost. U delikvence nám výsledky ukazují celkem vyrovnaný názor na podíl tohoto fenoménu, který se dělí mezi útoky z domova, alkoholismus a toxikománie. Zajímavý a vyrovnaný výsledek vznikl u otázky, kdy nadměrným užíváním médií se nahrazuje nedostatek rodičovské lásky, kdy došlo ke shodě v odpovědi a) ano a také u odpovědi že užívání médií je společenský trend. Velká shoda panuje u dotazovaných na otázku, zda mají média vliv na brutalitu. 82% se shoduje, že ano. V odpovědi na otázku, koho média více ovlivňují, se respondenti shodli na výsledku, že k ovlivnění dochází stejnoměrně jak u chlapců, tak u dívek. Oblíbenost internetu jako jedničky mezi médii potvrdilo 70% dotázaných.

Druhé místo obsadil mobilní telefon. Shoda panuje také u otázky, jestli mohou média nahrazovat výchovnou roli v rodině, kdy 72% odpovědělo, že média nemohou tuto funkci nahradit. 66% dotázaných není pro zákonné omezení přístupu mladistvých k médiím. Pro omezení používání médií v době školní výuky se shodlo 72% dotázaných. Až 76% respondentů se shodlo v názoru, že mobilní telefony slouží jako prostředek k porušování zákonných a společenských norem. U preventivních opatření panuje shoda v názoru na účinná celostátní opatření, protože také média jsou minimálně celorepubliková. V oblasti prováděné osvěty na úseku se dotazovaní shodli v 68%, že osvěta není prováděna v dostatečné míře.

6.5.1. Otázky médií:

Většina dotazovaných se shodla, že v současné době není možné se ve společnosti uplatnit bez přístupu a ovládnutí médií. Přesto se oslovení respondenti ve středním a vyšším středním věku svorně shodli v otázce využití volného času, že volný čas využívají raději jiným způsobem než sezením u televize nebo internetu.

6.5.2. Otázky rodiny:

U většiny dotazovaných panuje názor, že vliv rodiny není možné nahradit nebo svěřit médiím. Také dobré rodinné vztahy a zájem o mladistvého snižují negativní vliv médií na mladistvého.

6.5.3. Otázky kriminality:

Podle respondentů páchají nejčastěji mladiství násilnou kriminalitu. Na delikvenci se rovnoměrně podílejí útoky z domova alkoholismus a toxikomanie. Také mobilní telefony hrají v této trestné činnosti svoji nezastupitelnou roli.

6.5.4. Otázky prevence:

Dotazovaní se shodli, že v otázkách prevence a osvěty v užívání médií jsou dosud mezery. Také v otázce preventivních opatření se

dotazování shodli, že prevence může být účinná pouze v celostátní působnosti, protože média mají působnost nejen v celostátní, ale také v celosvětové působnosti.

6.5.5. Vyhodnocení hypotéz:

Vyhodnocení dotazníku potvrdilo správnost hypotézy č. a) ve které se tvrdilo, že rodinné prostředí ovlivňuje vliv médií na mládež. Zároveň se potvrdila také hypotéza č. b), že nevhodné sledování médií má na výchovu mládeže negativní vliv.

ZÁVĚR

V diplomové práci jsem se zabýval vlivem médií na chování a jednání mládeže. V první teoretické části se věnuji rozboru jednotlivých médií od jejich vzniku počínaje knihou před vynález knihtisku film, rozhlas televizi po současnou jedničku 21 století internet a mobilní telefon. Proč se vlastně věnovat vlivu médií na chování a jednání mládeže. Dnes a denně jsme svědky takového závadového chování, kdy mladiství pachatelé po svém dopadení uvádějí, že vzor pro svoje kriminální jednání získali při zhlédnutí nějakého akčního filmu. Nebo sledováním příspěvků s násilnou tematikou na internetových stránkách, kde návod k takému jednání poskytují sami vkladatelé příspěvků. V současnosti se s takovými případy můžeme oficiálně setkávat při sledování krimi zpráv v televizi Prima, kdy mladiství svým kriminálním jednáním způsobili škodu velkého rozsahu nebo dokonce smrt.

Problematika médií bude v dalších desetiletích stále více zasahovat a prolínat do všech odvětví lidské činnosti. S tou budou souviset také negativní jevy jako závislosti na médiích, nebo všechny formy kriminality od pornografie po finanční kriminalitu. Kriminalita zatěžuje svým jednáním celou společnost, která musí vynakládat velké částky na její adekvátní řešení. Řešení tohoto problému není možné shrnout do zjednodušujících frází. Ale posuzovat jejich vznik z historického hlediska. Protože vzdělanost a rozvoj lidstva se vyvíjí celá staletí. A jeho rozmach nastal s vynálezem a rozvojem knihtisku. Tématu vývoje médií od klasické knihy přes média jako je film až po internet se zabývám v první kapitole této práce.

Druhá kapitole se věnuje negativním společenským jevům a jejich rozborům. V dalších kapitolách rozebírám tento problém z pohledu rodiny, školy party a vlivu médií. V závěrečné kapitole se okrajově věnuji menšinám.

Ve třetí kapitole s nadpisem média rozebírám charakteristiku médií. Uvádím etický kodexem novináře a negativními možnostmi poskytování

zpráv. Televizní obrazovkou, která svojí magickou silou dokáže změnit a ovlivnit veřejné mínění. Pomocí televizní obrazovky a její vysílané produkce dochází ke značnému ovlivňování a vytváření vzorů podle typu vysílaných programů.

V druhé, praktické části jsem provedl průzkum formou dotazníku, ve kterém jsem oslovil 50 respondentů - 25 policistů a 25 civilních osob, rodičů ve středním a vyšším středním věku. Výsledky jsou uvedeny v tabulkách a dále pro větší přehlednost v grafech. Vlastní vyhodnocení dotazníku jsem provedl v části číslo 6, která kromě vyhodnocení vlastních výsledků potvrzuje nebo vyvrací použité hypotézy. Z dotazníku jsou zřejmé názory dospělých respondentů na to, jaká média jsou v současnosti mezi mládeží nejoblíbenější. Nebo jaký mají respondenti názor na omezení mobilních telefonů během školního vyučování. Dotazník byl k vyhodnocení rozdělán mezi respondenty středního a vyššího středního věku, čímž získáváme zajímavý názor dospělých lidí na to, jak média ovlivňují chování a jednání mládeže. Zajímavá byla odpověď respondentů, jak tráví volný čas, kdy většina z nich odpověděla, že jiným způsobem, než u televize nebo internetu. Výsledky zadávají podněty pro další výzkumy, které budou prováděny v této oblasti v budoucnosti.

Domnívám se, že jsem při zpracování této diplomové práce splnil cíl, který jsem si v zadání určil. Při zpracování tohoto tématu jsem získal ucelený pohled na danou tematiku a nabytí a utřídění jednotlivých poznatků. Mohu konstatovat, že čas strávený při zpracování diplomové práce byl pro mě přínosem. Při studiu materiálů jsem ocenil možnost studia materiálů nejen v písemné ale také v elektronické podobě na internetu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BLAŽEK, Bohuslav. *Tváří v tvář obrazovce*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995, 199 s. ISBN 80-858-5011-7.

Slovník české frazeologie a idiomatiky: Výrazy slovesné. A-P. 1. vyd. Praha: Academia, 1994, 757 s. ISBN 80-200-0347-9.

DEFLEUR, Melvin L a Sandra J BALL-ROKEACH. *Teorie masové komunikace*. 1. české vyd. Překlad Jan Jiráček, Otakar Šoltys. Praha: Karolinum, 1996, 363 s. ISBN 80-718-4099-8.

DUŠKOVÁ, Libuše. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. 2. vyd. ISBN 80-200-0486-6.

FIRBAS, Jan. *Functional sentence perspective in written and spoken communication*. 1st ed. Cambridge: Cambridge University Press, 1992. ISBN 0-321-37308-5.

GERLOCH, Aleš, Pavel HUNGR a Vladimír ZOUBEK. *Základy teorie práva a právního státu*. Vyd. 3. Praha: Policejní akademie České republiky, 1995, 210 s. ISBN 80-859-8116-5.

HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, 174 s. ISBN 978-80-7367-327-7 (BROŽ.).

Psychiatrie. 1. vyd. Editor Cyril Höschl, Jan Libiger, Jaromír Švestka. Praha: TIGIS, 2002, 895 s. ISBN 80-900-1301-5.

IŁOWIECKI, Maciej a Tadeusz ZASEPA. *Moc a nemoc médií*. Vyd. 1. Bratislava: Veda, 2003, 183 s. ISBN 80-224-0740-2.

KRAUS, Blahoslav. *Sociální pedagogika II: Učebnice vysokých škol*. Brno: IMS, 2007. Dostupné z:
http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=003901073&local_base=S_KC

Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky. Editor Blahoslav Kraus, Věra Poláčková. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2001, 199 s. ISBN 80-731-5004-2.

Kriminologie. 3. upr. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1998. ISBN 80-725-1003-7.

KUNCZIK, Michael. *Základy masové komunikace*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1995, 307 s. ISBN 80-718-4134-X.

LINHART, Jiří. *Slovník cizích slov pro nové století*. Praha: Dialog, 2003, 412 s. ISBN 80-858-4361-7.

MCLUHAN, Herbert Marshall. *Člověk, média a elektronická kultura: výbor z díla*. Vyd. 1. Brno: Jota, 2000, 415 s. ISBN 80-721-7128-3.

McQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 4. rozš. a přeprac. Překlad Hana Antonínová. Praha: Portál, 2009, 639 s. ISBN 978-807-3675-745.

MAREŠOVÁ, Alena. *Osobnost pachatelů a jejich typologie*, In: *Základy kriminologie* (red. Novotný a Zapletal), skriptum, UK, Praha, 1993

MAREŠOVÁ, Alena a kol. *Sociálně patologické jevy u mládeže a návrh opatření k omezení jejich vzniku*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997. ISBN 978-808-6008-349.

MAREŠOVÁ, Alena. *Analýza trendů kriminality v roce 2008: sborník statí pracovníků IKSP a časové řady vybraných ukazatelů kriminality*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 80-733-8092-7.

MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2003, 340 s. ISBN 80-717-8771-X.

MEYROWITZ, Joshua. *Všude a nikde: vliv elektronických médií na sociální chování*. 1. české vyd. Překlad Jan Jirák, Kateřina Jonášová, Irena Reifová. Praha: Karolinum, 2006, 341 s. ISBN 80-246-0905-3. ZAPLETAL J.,

OSVALDOVÁ, Barbora. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Libri, 1999, 256 s. ISBN 80-859-8376-1.

SAK, Petr, *Média v životě mládeže*, Anotace výzkumného grantu MŠMT ČR, 1997, Identifikační kód projektu: RS97176.

SMEJKAL, Vladimír. *Právo informačních a telekomunikačních systémů*. Vyd. 2. Praha: C. H. Beck, 2004, 770 s. ISBN 80-717-9765-0.

ŠMAHEL, David. Souvislosti reálné a virtuální identity dospívajících. In *Rodiny, děti a mládež v období transformace*. Brno: Barrister & Principal, 2003. od s. 315-330, 16 s. ISBN 80-86598-61-6

ŠNITR, Jan. *Masmédia a jejich vliv na výchovu mládeže*. Brno, 2008. diplomová práce (Mgr.). Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií

VEČERKA, Kazimír a kol. *Prevence kriminality a teorii v praxi*, Odbor prevence kriminality MV ČR, Praha 1997.

ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. 3., upr. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1998-1999, 2 s. ISBN 80-85981-87-4 (SV. 1 : BROŽ.).

ZLÁMALOVÁ, Helena. *Distanční vzdělávání a eLearning: učební text pro distanční studium*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2008, 144 s. ISBN 978-808-6723-563.

Materiály Republikového výboru ČR pro prevenci.

Statistika trestné činnosti dětí a mládeže, PČR za rok 2007, 2008 a 2009.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Internetové zdroje:

MUDr. CENKOVÁ, Tamara, Dostupné z:

http://www.bbc.co.uk/czech/domesticnews/story/2005/11/051110_cz_literature_children_pckg.shtml

Domain Name System. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-03-14]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Domain_Name_System

Etika médií. In: *Http://www.chovani.eu/* [online]. [cit. 2012-03-14]. Dostupné z: <http://www.chovani.eu/etika-medii/c107>

Internet. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-03-14]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Internet>

GABAL, Ivan a Lenka VÁCLAVÍKOVÁ - HELŠUSOVÁ. *Jak čtou české děti?*. Praha, 2003. Dostupné z: http://www.gac.cz/userfiles/File/nase_prace_vystupy/GAC_CTEN_jak_ctou_ceske_deti_strucna_zprava.pdf?langSEO=documents&parentSEO=nase_prace_vystupy&midSEO=GAC_CTEN_jak_ctou_ceske_deti_strucna_zprava.pdf

HUČÍN, Jakub. Škodí tvrdá hudba psychice člověka?. *Http://jakub.hucin.cz/clanky.html* [online]. [cit. 2012-03-14]. Dostupné z: <http://jakub.hucin.cz/metal.html>

Syndikát novinářů. [online]. [cit. 2012-03-14]. Dostupné z: <http://syndikat-novinaru.cz/>

Telegrafie. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-03-14]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Telegrafie>

V ČR roste prodej e-knih, klasické knihy ale neohrožují. *Www.denik.cz* [online]. [cit. 2012-03-14]. Dostupné z: <http://www.denik.cz/ekonomika/v-cr-roste-prodej-e-knih-klasicke-knihy-ale-neohro.html>

Zátah proti šířitelům pornografie. *Www.novinky.cz* [online]. [cit. 2012-03-14]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/253819-zatah-proti-siritelum-pornografie-na-videich-bylo-i-znasilnovani-nemluvnat.html>

Odborné publikace a časopisy:

Jan Amos – časopis IMK při VŠJAK

SUCHÝ, Adam. Vychovává televize agresory? *Psychologie dnes*. Portál, 2002, VIII, č. 9. ISSN 1211-5886.

Masmédia, veřejné mínění o kriminalitě, postoje k trestání, Doc. JUDr. Zapletal CSc.

Sborník příspěvků Masarykova česká sociologická společnost-sekce soc. patologie 2003.

Televizní sdělení a jejich potencionální negativní působení na dětského diváka – Mgr. Rosenbaumová K. Sborník příspěvků Masarykova česká sociologická společnost-sekce soc. patologie 2003 str. 89.

Filmová zpracování:

V době mého dětství jsem byl ovlivňován filmy:

VINNETOU (1963), Německo, Jugoslávie, Itálie, western dobrodružný, režie Harald REINL.

TŘI MUŠKETÝŘI (1973), Velká Británie, Španělsko, Panama, historický, režie Richard LESTER.

KAPITÁN FRACASSE (1961), Francie, Španělsko, Itálie, historický, režie Pierre Gaspard-HUIT.

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek

Tabulka č. 1	Celková kriminalita v ČR 1990-2000.....	66
Tabulka č. 2	Celková kriminalita v ČR 2005-2007.....	67
Tabulka č. 3	Trestné činy mládeže (Praha).....	70

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P1 – DOTAZNÍK	114
-----------------------------	---------------------

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA P1: DOTAZNÍK

Vážené kolegyně/ vážení kolegové

V rámci své diplomové práce týkající se vlivu médií na výchovu mládeže s bližším zaměřením na vlivy mediím obracím i na Vás. Tento dotazník slouží ke zjištění, jaký mají média vliv na výchovu mládeže a jaké postoje zaujímá společnost k tomuto stále většímu problému.

1. Dosažené nejvyšší vzdělání:

- a) vysokoškolské
- b) středoškolské
- c) vyučen

2. Volný čas trávíte:

- a) televize
- b) PC internet
- c) jiné

3. máte přístup k internetu:

- a) doma
- b) v zaměstnání
- c) jinde

4. Mají vztahy v rodině a výchova vliv na omezení vlivu médií:

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

5. Co Vás přitahuje na současných médiích:

- a) rychlost získaných informací
- b) spolehlivost získaných informací
- c) jednoduchost získaných informací

6. Největší negativní vliv médií na mladistvého má:

- a) nemožnost filtrovat šířené nevhodné informace
- b) nemožnost ovlivnit přístup k šířeným nevhodným informacím
- c) nemožnost úplné blokace k šířeným nevhodným informacím

7. V jaké rodině je vliv médií na mladistvého větší:

- a) kde rodina jeví enormní zájem o volný čas mladistvého
- b) kde rodina nejeví zájem o trávení volného času mladistvého
- c) kde v rodině vládnu vyvážené vztahy k využití volného času mladistvého

8. Příčina v ovlivnění mladistvého médií může být:

- a) ve stahování nevhodných informací
- b) v nevhodné časové dotaci a nadužívání médií
- c) nedostatečná konzultace problémů v rodině s důvěryhodnou osobou

9. Jakou trestnou činnost nejčastěji páchá mládež pod vlivem médií:

- a) násilnou trestnou činnost
- b) majetkovou trestnou činnost
- c) mravnostní trestnou činnost

10. Nejčastější delikvence páchaná pod vlivem médií:

- a) útěky z domova
- b) alkoholismus
- c) nealkoholové toxikomanie

11. Nadměrným užíváním médií se nahrazuje nedostatek rodičovské lásky:

- a) ano
- b) ne
- c) užívání médií je společenský trend

12. Mají média větší vliv na brutalitě a bezohlednosti mládeže:

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

13. Médii jsou více ovlivňováni:

- a) chlapci
- b) dívky
- c) rovnoměrně

14. Jaký druh médií preferuje mládež:

- a) internet
- b) mobilní telefon
- c) televize, rozhlas

15. Mohou média nahrazovat výchovnou roli v rodině:

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

16. Jste pro zákonné omezení přístupu mladistvých k médiím:

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

17. Jste pro zákaz používání médií mládeží v době školní výuky:

- a) ano
- b) ne

c) nevím

18. Jsou používány mobilní k porušování zákonných a společenských norem:

a) ano

b) ne

c) nevím

20. Je věnována dostatečná osvěta pro závislosti na médiích:

a) je

b) není

c) nevím

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Bc. Václav Vachovec

Obor: Andragogika

Forma studia: kombinované

Název práce: Média jako vzor jednání a chování mládeže

Rok: 2012

Počet stran textu bez příloh: 107

Celkový počet stran příloh: 3

Počet titulů české literatury a pramenů:

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů:

Počet internetových zdrojů:

Vedoucí práce: Dr. Mgr. Jan ŠNYTR